

Uchwała Nr LXXXIII/1795/2023
Rady Miasta Rzeszowa
z dnia 11 lipca 2023 r.

w sprawie przyjęcia „Strategii Rozwoju Kultury Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030”.

Na podstawie art. 18 ust. 1, ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 40 z późn. zm.)

Rada Miasta Rzeszowa
uchwala, co następuje:

§ 1

Przyjmuje się „Strategię Rozwoju Kultury Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030”, o treści jak w załączniku do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Prezydentowi Miasta Rzeszowa.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miasta
Rzeszowa

Andrzej Dec

UZASADNIENIE

W celu wskazania właściwego kierunku rozwoju kultury w Rzeszowie opracowana została „Strategia Rozwoju Kultury Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030”. Dokument zawiera wyniki badań na temat stanu wyjściowego kultury w Rzeszowie oraz wizerunku miasta, jako ośrodka kultury w opinii mieszkańców Rzeszowa i Powiatu Rzeszowskiego. Strategia zawiera ponadto opis celów strategicznych i celów operacyjnych oraz proponowanych mierników ich osiągnięcia.

„Strategia Rozwoju Kultury Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030” określa kierunki rozwoju sfery kultury w przewidywanym horyzoncie czasowym. Właściwie zaplanowana i umiejętnie wdrażana polityka kulturalna pozwoli wzmocnić wizerunek Rzeszowa jako miasta otwartego na różnorodną i wartościową działalność kulturalną. Realizacja strategii pozwoli na ugruntowanie przez miasto statusu rozpoznawalnego na arenie międzynarodowej ośrodka kultury.

Załącznik do Uchwały
Nr LXXXIII/1795/2023
Rady Miasta Rzeszowa
z dnia 11 lipca 2023 r.

***Strategia Rozwoju Kultury
Miasta Rzeszowa
na lata 2023-2030***

Rzeszów 2023

Spis treści

Wprowadzenie	3
1. Analiza kluczowych determinantów mających wpływ na stan kultury w mieście	4
1.1. Kultura w Rzeszowie – analiza sytuacji	4
1.2. Prezentacja wniosków z badań – diagnoza stanu kultury	9
1.2.1. Desk research.....	11
1.2.2. Badania jakościowe	13
1.2.3. Badanie ilościowe	25
1.3. Miasto Rzeszów na kulturalnej mapie kraju.....	33
1.4. Statystyczne ujęcie kultury Miasta Rzeszowa	36
1.5. Analiza SWOT dla kultury Miasta Rzeszowa	38
1.6. Wnioski strategiczne wypracowane podczas spotkań ze środowiskiem kulturalnym	42
2. Kierunki strategiczne i założenia działań na lata 2023-2030	44
3. Grupy docelowe działań strategicznych	52
4. Wizja rozwoju kultury Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030	54
5. Zdefiniowanie celów strategicznych i operacyjnych rozwoju kultury	54
5.1. Cele strategiczne i operacyjne	55
5.2. Mierniki realizacji celów	57
5.3. Partnerzy procesu wdrażania Strategii.....	63
5.3.1. Zalecenia dla poszczególnych instytucji kultury Miasta Rzeszowa.....	64
6. Program edukacji kulturalnej	70
6.1. Założenia realizacyjne programu edukacji kulturalnej	74
6.2. Grupy docelowe programu edukacji kulturalnej.....	77
6.3. Proponowane działania w zakresie edukacji kulturalnej w Rzeszowie	78
6.4. Analiza wystąpienia działań niepożądanych	87
7. Prezentacja działań strategicznych i zaleceń decyzyjnych	88
8. Opracowanie systemu wdrażania Strategii.....	93
8.1. Bariery i zagrożenia procesu wdrażania Strategii.....	93
8.2. Wytyczne postępowania przy wdrażaniu Strategii	95
9. Monitoring wdrażania Strategii.....	96
9.1. Sposób przeprowadzania monitoringu.....	97
9.2. Wskaźniki oceny realizacji Strategii.....	98
9.3. Raportowanie jako element monitoringu wdrażania Strategii	102
10. Plan rzeczowo-finansowy Strategii.....	103

Wprowadzenie

Kultura na miarę XXI wieku powinna odpowiadać na aktualne potrzeby i zmiany zachodzące w różnych dziedzinach życia społecznego. Wyzwania, z jakimi się dziś mierzymy, tj. skutki pandemii, sytuacja gospodarcza i geopolityczna, dynamiczny rozwój nowych technologii i ich wpływ na życie człowieka, starzejące się społeczeństwo czy zmiany klimatyczne, powodują, że prawdopodobnie jak nigdy wcześniej kultura powinna odgrywać istotną rolę w budowaniu świadomego społeczeństwa. Nowoczesna kultura to kultura inkluzywna, uwzględniająca w kulturalnym życiu społecznym wszystkich obywateli. Budująca jedność, poczucie dumy i lokalnego patriotyzmu, łącząca pokolenia, promująca różnorodność, a także kształtująca umiejętność współpracy różnych środowisk. W końcu stwarzająca szansę na rozwój gospodarczy regionu czy kraju.

Aby to osiągnąć konieczne jest edukowanie społeczeństwa i umożliwienie wszystkim grupom społecznym równego dostępu do kultury, w tym kultury wyższej. W tym celu powstał niniejszy dokument. Jest on odpowiedzią na oczekiwania mieszkańców oraz rzeszowskiego środowiska kulturalnego. Stanowi również wynik obecnej sytuacji Rzeszowa jako miasta będącego w centrum międzynarodowych wydarzeń wynikających z trwającej wojny w Ukrainie oraz miejsca przenikania się kultur polskiej i ukraińskiej. Na potrzeby analizy sytuacji wyjściowej zaplanowano i przeprowadzono proces badawczy składający się na szereg badań jakościowych i badania ilościowe. Informacje te zestawione z danymi zastanymi oraz założeniami innych dokumentów strategicznym na poziomie Rzeszowa, kraju i Europy pozwoliły określić kluczowe kierunki strategiczne i aktualne grupy docelowe – odbiorców i obserwatorów kultury w Rzeszowie. Następnie zdefiniowano wizję oraz cele strategiczne i operacyjne, a także mierniki ich realizacji i poszczególne działania strategiczne. Istotną kwestią ujętą w Strategii jest szeroko pojęta edukacja, która została zaplanowana w ramach Programu Edukacji Kulturalnej dla Rzeszowa. W dokumencie zaproponowano również system wdrożenia i monitorowania postępów realizacji Strategii. Szczegółowe analizy zostały zaprezentowane w raportach, które zostały uprzednio przygotowane na potrzeby Strategii.

1. Analiza kluczowych determinantów mających wpływ na stan kultury w mieście

Rozdział ten stanowi wypadkową przeprowadzonych na potrzeby niniejszego dokumentu badań i analiz rzeszowskiej kultury. W oparciu o pozyskane dane stworzony został zarys obecnego stanu kultury w mieście z uwzględnieniem zmian zachodzących w ostatnich latach w Rzeszowie.

1.1. Kultura w Rzeszowie – analiza sytuacji

Rzeszów na przestrzeni ostatnich lat przeszedł liczne zmiany obejmujące wiele sfer życia codziennego jego mieszkańców. Jedną z nich jest szeroko pojęta kultura. Pod względem potencjału instytucjonalnego na mapie Rzeszowa pojawiły się nowe podmioty kulturalne. Wśród nich są **Rzeszowskie Piwnice – Interaktywna Instytucja Kultury** działająca w strukturach Estrady Rzeszowskiej. To nowoczesna placówka kultury, której do tej pory nie było w mieście. Powstały też **nowe filie Rzeszowskiego Domu Kultury** (m.in. zlokalizowane przy ul. Dąbrowskiego i Matysówce). Dzięki nim kolejne osiedla zyskały własne oddziały RDK. Rzeszów zyska również w najbliższym czasie istotną przestrzeń do zagospodarowania, m.in. pod działalność kulturalną w postaci **Zamku Lubomirskich**, stanowiącego obecnie gmach Sądu Okręgowego w Rzeszowie. Nowym obiektem kulturalnym w Rzeszowie ma być **aula miejska** zlokalizowana w miejscu dotychczasowego parkingu przy Ratuszu. Bilsko programu funkcjonalnego jest również propozycja pod nazwą „**Podkarpacka Galeria Słowa i Obrazu**”, która zakłada budowę nowoczesnej siedziby obecnej Wojewódzkiej i Miejskiej Biblioteki Publicznej w Rzeszowie wraz z częścią konferencyjno-koncertową w rejonie ulic Piłsudskiego i Towarnickiego¹.

W Rzeszowie funkcjonuje **wiele stowarzyszeń i fundacji, których celem statutowym jest działalność w sferze kultury**. Wśród nich wymienić można podmioty zajmujące się sztukami wizualnymi, fotografią, teatrem, performance, muzyką (w tym

¹ Informacje pozyskane bezpośrednio od Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa.

organizacją koncertów, imprez klubowych, tanecznych). W związku z nieustannym rozwojem **sztuka i kultura znajduje w Rzeszowie swój wyraz także w dziedzinie nowych technologii**. Działające w mieście liczne firmy z branży IT (bądź oddziały firm z innych miast Polski bądź zagranicznych) zajmują się m.in. opracowywaniem rozwiązań informatycznych poświęconych kulturze, jak i np. produkcją grafiki komputerowej na potrzeby kinematografii bądź branży gier komputerowych. Wyrazem rozwoju różnych dziedzin kulturalnych w Rzeszowie są festiwale, zarówno muzyczne, jak i teatralne. Na uwagę zasługuje również aktywność **Podkarpackiej Komisji Filmowej**, wspierającej twórców utworów audiowizualnych. Miasto współpracowało z Komisją w zakresie tworzenia wielu utytułowanych produkcji filmowych. Wśród najważniejszych dzieł, których produkcja objęta była wsparciem finansowym Rzeszowa wymienić należy „IO” i „Zimna wojna” nominowane do Oscara² oraz inne takie jak: „Eter”, „Disco Boy”, „Śubuk”³.

W kontekście konkretnych inicjatyw kulturalnych Rzeszów od 2011 r. jest gospodarzem wydarzenia **Wschód Kultury – Europejski Stadion Kultury**. To jeden z festiwali organizowanych również w Lublinie (Wschód Kultury – Inne Brzmienia Art’n’Music Festival) i Białymstoku (Wschód Kultury – Inny Wymiar). Celem inicjatywy jest integracja i współpraca miast Polski Wschodniej z krajami Partnerstwa Wschodniego w obszarze kultury. Wschód Kultury to największe tego typu przedsięwzięcie w kraju łączące działania trzech miast w jeden projekt⁴. Wschód Kultury – Europejski Stadion Kultury początkowo stanowił wynik polsko-ukraińskiego projektu kulturalnego, który był elementem przygotowania do Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej EURO 2012⁵. Obecnie festiwal jest wizytówką Rzeszowa i na stałe wpisał się w kalendarz najważniejszych wydarzeń w mieście. Na przestrzeni lat wydarzenie gromadziło artystów pochodzących z różnych krajów i kultur.

² Premiery produkcji wspieranych przez PKF są organizowane w Kinie Zorza w Rzeszowie, co sprawia, że do Rzeszowa przyjeżdżają wybitni twórcy. Są to też okazje do spotkań i rozmowy mieszkańców Rzeszowa ze znanymi filmowcami i aktorami.

³ Tamże.

⁴ <http://www.wschodkultury.eu/>, dostęp: 24.02.2023 r

⁵ <https://stadionkultury.pl/o-festiwalu/historia/2011/>, dostęp: 24.02.2023 r.

Wschód Kultury – Europejski Stadion Kultury (ESK⁶) stanowi też miejsce licznych działań towarzyszących angażujących lokalne instytucje i organizacje kulturalne. Wśród nowych wydarzeń kulturalnych w Rzeszowie wymienić należy **Letnie Brzmienie** oraz **RE: Rzeszów Festival 2022**. W mieście organizowane są również inicjatywy nawiązujące do twórczości ważnych artystów związanych z Rzeszowem. Wśród tego typu wydarzeń znalazł się „**Toast Urodzinowy dla Tomasza Stańko**”, który po raz pierwszy odbył się w lipcu 2019 roku w 80. rocznicę urodzin artysty (obecnie to wydarzenie ma charakter cykliczny)⁷. W inicjatywę zaangażowani byli zarówno lokalni artyści, jak i twórcy z innych stron Polski oraz zagraniczne gwiazdy, w tym Nils Petter Molvær, wybitny norweski trębacz, kompozytor i producent, uznawany za pioniera europejskiego jazzu⁸.

W ramach poprzedniej Strategii Rozwoju Kultury w Rzeszowie opracowana została identyfikacja wizualna dedykowana działaniom komunikacyjnym oraz promocyjnym projektów kulturalnych tworzonych na terenie Rzeszowa. **Logo „Kultura w Rzeszowie”** stało się znakiem rozpoznawczym działań realizowanych lub wspieranych przez miasto i jest konsekwentnie stosowane w działaniach kulturalnych podejmowanych w Rzeszowie.

Zmiany w obszarze kultury objęły również dotychczasową komórkę Urzędu Miasta Rzeszowa, która zajmowała się m.in. obszarem kultury. W ramach reorganizacji pracy rzeszowskiego magistratu poprzedni Wydział Kultury, Sportu i Turystyki podzielony został na dwa odrębne wydziały – Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Wydział Sportu i Rekreacji. Ponadto sprawy związane z turystyką przeniesione zostały do Wydziału Marki Miasta, Współpracy Gospodarczej i Turystyki. Wynikiem tego podziału było powstanie nowego **Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego**, który został powołany do życia

⁶ ESK jest składową większej inicjatywy pod nazwą Wschód Kultury.

⁷ Z okazji urodzin słynnego trębacza, z inspiracji Anny Stańko – córki i wieloletniej managerki Artysty, powstał unikalny muzyczny projekt realizowany w Warszawie i w Rzeszowie, upamiętniający Tomasz Stańko i jego muzykę. Podczas projektu sztuka Tomasza Stańko celebrowana jest w wyjątkowym towarzystwie najlepszych artystów jazzowych, zarówno tych związanych z Tomaszem Stańko, a także tych, których muzyka artysty inspirowała.

⁸ <https://www.erzeszow.pl/pl/41-miasto-rzeszow/6241-kalendarz-impiez/55833-toast-urodzinowy-dla-tomasza-stanko.html>, dostęp: 24.02.2023 r.

1 stycznia 2022 r. Celem ww. zmian w strukturze Urzędu Miasta było skupienie całości sił i środków, którymi dysponuje Wydział na działalności kulturalnej. Zadania z zakresu sportu i turystyki w sposób wyraźny odbiegają tematycznie od projektów z zakresu kultury. Realizowane są one w oparciu o odmienną podstawę prawną, charakteryzują się również zupełnie inną specyfiką wymaganych działań. Wydzielenie zakresu zadań kulturalnych spośród szerokiego wachlarza wcześniejszych kompetencji wydziału pozwoliło na poświęcenie im całości uwagi, nawiązanie bliższej współpracy z podmiotami działającymi w sferze kultury, lepsze zaznajomienie się z potrzebami miejskich instytucji kultury i organizację większej liczby imprez kulturalnych. Obecnie (stan na 20 marca 2023 r.) w Wydziale Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Rzeszowa zatrudnionych jest 9 pracowników⁹.

Ważnym punktem w rozwoju rzeszowskiej kultury było powołanie w 2022 r. **Společnej Rady Kultury**, która powstała przy Prezydencie Miasta. Rada stanowi organ o charakterze doradczym i opiniotwórczym w zakresie działań kulturalnych składający się z lokalnych artystów, animatorów kultury i przedstawicieli organizacji pozarządowych¹⁰. Jest to bardzo aktywne środowisko, co potwierdziły m.in. badania open space technology.

Rzeszów w ostatnich latach musiał zmierzyć się z dwoma nieprzewidywanymi kryzysami, jakimi były **pandemia COVID-19 oraz trwająca agresja Rosji na Ukrainę**. Rozprzestrzenienie się koronawirusa doprowadziło do licznych ograniczeń w codziennym życiu, które zmusiły instytucje i organizacje kulturalne do przeorganizowania swojej pracy, a w okresie występowania szczytowych ilości zachorowań do całkowitego zawieszenia ich tradycyjnej działalności. Wiele dotychczasowych mechanizmów nie było przystosowanych na tak nagłe i drastyczne zmiany.

Kolejnym wyzwaniem, przed jakim stanął Rzeszów był atak i trwająca agresja Rosji na Ukrainę. Miasto i lokalna społeczność musiała przygotować się na szeroką i długofalową

⁹ Informacje pozyskane bezpośrednio od Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa.

¹⁰ <https://www.erzeszow.pl/pl/2536-informacje/58996-o-radzie.html>, dostęp: 24.02.2023 r.

akcję pomocy naszym sąsiadom. Po 24 lutego 2022 r. Rzeszów stał się jednym z głównych miast, do których udawali się uciekający przed wojną obywatele Ukrainy. Miasto musiało w bardzo krótkim czasie poradzić sobie z przyjęciem kilkudziesięciu tysięcy osób oraz przepływem kilku milionów uchodźców. Według szacunków podawanych przez miasto od początku wojny w Ukrainie liczba mieszkańców Rzeszowa zwiększyła się o jedną piątą, co oznacza, że w mieście osiedliło się 40 tysięcy osób - głównie cudzoziemców¹¹. Rzeszów od lat sukcesywnie zwiększał swoją liczbę mieszkańców, jednak tak gwałtowny wzrost ludności przyniósł miastu i mieszkańcom wiele wyzwań infrastrukturalnych i organizacyjnych.

Niezależnie od tego, czy Ukraińcy wrócą do siebie, Amerykanie do swoich baz, to już na zawsze te projekty, pomysły współpracy będą kreowane i realizowane. Zatem my już zostaniemy tym zmienionym miastem o tym międzynarodowym obliczu, ze świadomością strategicznego znaczenia¹²

Sytuacja ta ma jednak paradoksalnie swoje pozytywne strony. Wiele branż zyskało nowych pracowników, a także dodatkowych odbiorców swoich produktów czy usług. Przedsiębiorcy i wiele instytucji dostosowało też swoje oferty do preferencji i sfery kulturowej nowych mieszkańców. Bliskość tak poważnego konfliktu sprawiła, że mieszkańcy stanęli na wysokości zadania i już pierwszego dnia agresji Rosji na Ukrainę rozpoczęli niesienie wsparcia. **Zaangażowanie w różnego rodzaju pomoc uchodźcom deklarowało 66% mieszkańców Rzeszowa¹³**. Zwieńczeniem wysiłku wsparcia dla narodu ukraińskiego było niewątpliwie **uhonorowanie Rzeszowa przez Prezydenta Ukrainy Wołodymyra**

¹¹ https://www.rmfm24.pl/raporty/raport-wojna-z-rosja/news-rzeszow-bedzie-zupelnie-innym-miastem-wojna-zmienila-wszystk,nld,6613985#crp_state=1, dostęp: 24.02.2023 r.

¹² Wypowiedź Konrada Fijołka, Prezydenta Miasta Rzeszowa dla RMF24, tamże.

¹³ Raport pn. *SĄSIEDZKA POMOC. Mieszkańcy 12 największych polskich miast o pomocy uchodźcom z Ukrainy*, Centrum Analiz i Badań Unii Metropolii Polskich im. Pawła Adamowicza, s. 57.

Zelenskiego tytułem „miasta-ratownika” w ramach dekretu, który jego zdaniem „jest podkreśleniem szczególnej roli polskiego miasta Rzeszów”¹⁴.

Napływ nowej ludności zza wschodniej granicy doprowadził do **konieczności wsparcia tożsamości kulturowej i narodowej Ukraińców przebywających w Rzeszowie**. Miasto wraz z mieszkańcami stanęło przed procesem przyjęcia uchodźców do przestrzeni miejskiej, jednak z zachowaniem ich potrzeb kulturalnych wynikających z pochodzenia. Jednym z efektów wsparcia obywateli Ukrainy było **podpisanie w sierpniu 2022 r. przez Miasto Rzeszów porozumienia z UNICEF**.

Rzeszów niewątpliwie w wielu obszarach wymaga jeszcze wsparcia i rozwoju. Biorąc jednak pod uwagę obecne i historyczne uwarunkowania, stanowi miasto aspirujące do bycia istotną lokalizacją na kulturalnej mapie Polski, a nawet Europy. Jednym z wyzwań, a jednocześnie ogromną szansą rozwojową dla Rzeszowa jest obecność nowych mieszkańców stanowiących dodatkową grupę odbiorców kultury. Kultura tworzona w Rzeszowie musi być zatem dostępna i zrozumiała dla wszystkich, a to wymaga zaplanowanej strategii działania i kultury dialogu.

1.2. Prezentacja wniosków z badań – diagnoza stanu kultury

Na potrzeby realizacji niniejszej strategii zaplanowano i zrealizowano proces badawczy składający się z szeregu badań z wykorzystaniem technik jakościowych i ilościowych.

¹⁴ <https://www.pap.pl/aktualnosci/news%2C1218332%2Crzeszow-z-tytułem-miasta-ratownika-konrad-fijolek-niesamowity-prestiz-dla>, dostęp: 24.02.2023 r.

Rysunek 1. Model badawczy Strategii Rozwoju Kultury Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030 bazujący na triangulacji

Źródło: Opracowanie własne

Zastosowanie tak złożonego modelu badawczego pozwoliło maksymalnie zobiektywizować pozyskane dane, które docelowo pochodziły z kilku źródeł. Informacje i wnioski pozyskane za pośrednictwem poszczególnych badań zostały zaprezentowane w postaci dwóch rodzajów raportów badawczych – skróconych oraz pełnych. W związku z tym w niniejszym dokumencie znalazły się tylko najważniejsze kwestie zebrane zbiorczo w podziale na metody badawcze (jakościowe i ilościowe). Podział ten podyktowany jest profilem respondentów/rozmówców, którzy w przypadku badań z zastosowaniem technik jakościowych (z wyjątkiem desk research) stanowili przedstawicieli instytucji i organizacji kulturalnych oraz osoby bezpośrednio związane z tworzeniem czy propagowaniem kultury w Rzeszowie. W przypadku badania ilościowego respondentami byli natomiast mieszkańcy

miasta i powiatu rzeszowskiego. Wykorzystanie w procesie badawczym mechanizmu triangulacji korzystnie wpływa na jakość wnioskowania¹⁵.

1.2.1. Desk research

Analiza desk research opracowana na potrzeby niniejszej strategii miała na celu przedstawienie syntetycznego obrazu kultury w Rzeszowie. Na potrzeby badania analizie poddano m.in. dane zastane, w tym dane statystyczne udostępniane przez GUS, zbiory w ramach Banku Danych Lokalnych, dane gromadzone przez instytucje kultury w mieście, a także informacje i materiały w formie źródeł internetowych oraz dane pozyskane bezpośrednio od pracowników Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Rzeszowa.

Pierwsza część analizy obejmowała próbę ulokowania Rzeszowa na kulturalnej mapie kraju. W związku z obecnością w niniejszym dokumencie rozdziału dotyczącego tego tematu wnioski odnoszące się do charakterystyki Rzeszowa pod względem kulturalnym w kontekście innych polskich miast znajdują się w dalszej części strategii (rozdz. 1.3). Analiza desk research stanowiła również statystyczny obraz instytucjonalnej działalności kulturalnej Rzeszowa – informacje z tego zakresu również docelowo znajdują się w rozdziale temu poświęconym (rozdz. 1.4).

Pozostałe kwestie ujęte w analizie desk research obejmowały m.in. dostępność do oferty kulturalnej miasta, finansowanie kultury, współpracę z organizacjami pozarządowymi i sektorem biznesu, a także ochronę i opiekę nad zabytkami. Wśród najważniejszych wniosków płynących z analizy znalazły się następujące kwestie:

- **Największa dostępność do kultury wysokiej**, rozumiana jako liczba mieszkańców przypadająca na jedną placówkę kulturalną, **charakteryzuje**

¹⁵ Triangulacja jest zabiegiem metodologicznym, którego celem jest obiektywizacja procesu badawczego, dzięki analizie danych pochodzących z kilku źródeł. Odbywa się to przeważnie na skutek realizacji zarówno badań ilościowych, jak i jakościowych, które się wzajemnie uzupełniają (za: T. Wieczorek, *Triangulacja metod w badaniach społecznych*, „Zagadnienia Społeczne” 2014, nr 1(1), s. 16).

rzeszowskie muzea. Na każdą z 5 tego typu jednostek przypada blisko 40 tys. mieszkańców. Podobnie jest w przypadku wydarzeń organizowanych przez placówki muzealne – na jedną inicjatywę realizowaną przez te podmioty przypada niecałe 500 mieszkańców. Najmniejsza dostępność charakteryzuje natomiast Filharmonię Podkarpacką z uwagi, że stanowi ona pojedynczą placówkę. W kontekście realizowanych wydarzeń sytuacja wygląda korzystniej – przy blisko 100 wydarzeniach organizowanych przez Filharmonię Podkarpacką dostępność do nich wyrażona jest w liczbie nieco ponad 2 tys. rzeszowian.

- **Największa liczba uczestników masowych imprez artystyczno-rozrywkowych w Rzeszowie przypadła na 2018 rok**, kiedy odnotowanych zostało łącznie ponad 280 tys. uczestników. W latach 2020-2021 z uwagi na liczne ograniczenia pandemiczne dotyczące organizacji tego typu wydarzeń liczba odbiorców spadła do odpowiednio 10 tys. i blisko 8 tys. odbiorców.
- **Zgodnie z danymi GUS w roku 2021 w Rzeszowie funkcjonowało 4 kina stałe, co oznaczało dostępność liczoną jako liczba mieszkańców przypadająca na jedno kino, na poziomie blisko 50 tys. mieszkańców.** Placówki te zgromadziły wówczas ponad pół miliona widzów, którzy wzięli udział w ponad 23 tys. seansów. Pod względem liczby mieszkańców przypadających na jedno kino wartość ta wynosiła 8 osób na jeden seans. **Dane te wynikają z wysokiego potencjału organizacyjnego kin** składającego się na dużą liczbę sal i miejsc na widowni przy jednoczesnej wysokiej częstotliwości organizowanych seansów (ponad 23 tys. seansów w roku 2021).
- **Poziom wydatkowania środków na kulturę i ochronę dziedzictwa kulturowego przez Rzeszów sukcesywnie zwiększał się na przestrzeni ostatnich lat.** W 2017 r. miasto na ten cel przeznaczało blisko 19,5 mln złotych, natomiast w roku 2021 środki te opiewały już na kwotę nieco **ponad 45 mln złotych.** Co istotne, wzrost ten odzwierciedlony jest również w udziale finansowania kultury i dziedzictwa narodowego względem pozostałych wydatków

miasta (wzrost z 1,6% do 2,6% udziału wydatków na kulturę w wydatkach ogółem budżetu Miasta Rzeszowa).

- Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Rzeszowa **współpracuje obecnie z ok. 40 organizacjami pozarządowymi** (liczba ta odzwierciedla liczbę podpisanych umów na realizację zadań z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego). Bezpośrednią współpracą z organizacjami pozarządowymi zajmuje się jedna z komórek Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Rzeszowa – Referat ds. Udzielania Dotacji. Warto dodać, że Miejski Konserwator Zabytków także współpracuje z NGO w zakresie ochrony dziedzictwa narodowego.
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi w zakresie kultury realizowana jest przez miasto w głównej mierze w ramach **otwartych konkursów ofert** oraz tzw. **małych dotacji** udzielanych w trybie pozakonkursowym. W samym 2022 roku **środki przeznaczone na dotacje dla NGO w zakresie kultury i dziedzictwa narodowego wzrosły blisko o 100%** w stosunku do roku 2021.

1.2.2. Badania jakościowe

Wnioski zebrane i przedstawione w niniejszej części strategii w ramach szeroko pojętych badań jakościowych zostały przyporządkowane do kilku obszarów, które stanowiły tematy najczęściej podejmowane przez respondentów podczas następujących badań:

- **Spotkanie w formule Open Space Technology (OST)** z przedstawicielami środowiska kulturalnego skupionego wokół Społecznej Rady Kultury przy Prezydencie Miasta Rzeszowa,
- **Badania jakościowe z wykorzystaniem narzędzi CAWI/CATI** z kierownictwem instytucji kultury i przedstawicielami organizacji kulturalnych działających w mieście,
- **Indywidualne wywiady pogłębione (IDI)** z liderami życia kulturalnego w Rzeszowie,

- **Zogniskowane wywiady fokusowe (FGI)** z liderami życia kulturalnego w mieście.

Każde z badań jakościowych zostało przeprowadzone w oparciu o wcześniej opracowany scenariusz. Wyjątek stanowi spotkanie w formule OST, które miało charakter bardziej otwartej dyskusji. Jej celem było wypracowanie programu spotkania przez samych badanych i dyskusja nad zagadnieniami wypracowanymi ad hoc. W ramach dyskusji zaproponowanych zostało 10 obszarów tematycznych:

1. Dziedzictwo oraz kultura rzeszowskich Żydów i mniejszości etniczno-kulturowych.
2. Promocja wydarzeń kulturalnych. System promocji, oceny wydarzeń i przedsięwzięć kulturalnych.
3. Tworzenie miejsca (centrum) wydarzeń kulturalnych.
4. Młodzi twórcy – możliwości, potencjał, przestrzeń.
5. Kulturalne dziedzictwo miasta (określenie DNA miasta).
6. Edukacja kulturalna.
7. Literatura w strategii kulturalnej.
8. Dostęp i oferta kulturalna.
9. Współpraca i wsparcie działań kulturalnych.
10. Model współpracy kultury z biznesem.

Obszary te oraz postulaty dotyczące każdego z tematów zostały zestawione z wynikami pozostałych badań jakościowych (badaniem z wykorzystaniem narzędzi CAWI/CATI oraz wywiadami IDI i FGI). Wynik tej analizy został zaprezentowany poniżej.

Dziedzictwo i wielokulturowość Rzeszowa

Badani podkreślali konieczność wykorzystania dotychczasowego dziedzictwa Rzeszowa, w tym przede wszystkim szeroko pojętej wielokulturowości miasta w kontekście planowanych działań kulturalnych. Obszary te zidentyfikowano jako jeden z głównych niewykorzystanych potencjałów miasta, a tym samym jeden z priorytetów rozwoju rzeszowskiej kultury.

- Według badanych działania z tego zakresu należałoby rozpocząć od **próby określenia, czym jest i co składa się na dziedzictwo Rzeszowa („DNA miasta” — to, z czego miasto wyrasta, miejsca, motywy, osoby)**. Następnie należałoby budować nową jakość i tożsamość w oparciu o zdefiniowane dziedzictwo. W tym zakresie podczas spotkania OST pojawił się również pomysł na zdefiniowanie „marek dziedzictwa” Rzeszowa, dzięki którym mieszkańcy mogliby się w większym stopniu utożsamiać z miastem.
- Pod pojęciem wielokulturowości Rzeszowa badani wskazywali przede wszystkim **na dziedzictwo żydowskie i socrealistyczne oraz wykorzystanie charakterystycznej lokalizacji miasta** (Rzeszów jako ośrodek miejski na pograniczu kultur i obszarów geograficznych).
- W ramach wykorzystania wielokulturowości Rzeszowa do przyszłych działań kulturalnych badani wskazywali przede wszystkim na **możliwość organizacji corocznych wydarzeń**, np. Festiwalu Kultury Żydowskiej czy Festiwalu Galicyjskiego¹⁶. **Ich celem byłoby ukazanie Rzeszowa jako wielokulturowego ośrodka miejskiego.**

¹⁶ Więcej informacji na temat ogólnych założeń zaproponowanych wydarzeń znajduje się w dokumencie pn. *Raport ze spotkania w formule open space przygotowany na potrzeby Strategii Rozwoju Kultury Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030*, s. 6-7.

- Jako **inspirację do realizacji szeroko pojętych działań w zakresie budowania pamięci historycznej** wskazywano na takie podmioty jak Żydowski Instytut Historyczny w Warszawie, Muzeum Historii Żydów Polskich POLN w Warszawie, Żydowskie Muzeum Galicja w Krakowie, Ośrodek „Brama Grodzka - Teatr NN” w Lublinie, Forum Dialogu w Warszawie.
- Badani podkreślali **konieczność wykorzystania w planowanych działaniach postaci o korzeniach żydowskich, które są związane z Rzeszowem**, m.in. Fred Zinnemann, Nachum Sternheim, Berish Weinstein, Dawid Alter Kurzman.
- Podczas badań pojawił się również pomysł na **przeprowadzenie inwentaryzacji Cmentarza żydowskiego na Czekaju w Rzeszowie**.

Edukacja i promocja w zakresie kultury

Podczas badania wielokrotnie podkreślano istotną rolę samego miasta w życiu kulturalnym mieszkańców. Jako jeden z głównych celów działalności kulturalnej Rzeszowa badani wskazali na **udostępnianie i dbanie o odpowiednią ofertę kulturalną oraz stwarzanie możliwości udziału w kulturze dla mieszkańców z uwzględnieniem potrzeb różnych grup docelowych, a także twórców i organizatorów**. Według badanych **miasto powinno również wyznaczać pewne trendy**, tj. ukierunkowywać na zapotrzebowanie na kulturę oraz stwarzać warunki do powstawania nowych instytucji i organizacji kultury.

Istotnym działaniem miasta w ramach propagowania kultury jest **edukacja kulturalna**. Edukacja młodzieży to przede wszystkim rola szkół, jednak zdaniem badanych miasto powinno prowadzić własne działania z tego zakresu. Ma to na celu budowanie tożsamości kulturowej, a także przygotowanie rzeszowian do świadomego odbioru kultury.

- Podstawą działań w zakresie edukacji kulturalnej jest w opinii badanych **dotarcie z informacją o ofercie i możliwościach udziału w wydarzeniach kulturalnych dla dzieci i młodzieży przez nauczycieli i dyrektorów szkół**.

- Zdaniem badanych **miasto powinno wspierać finansowo działania kulturalne skierowane do uczniów i młodzieży szkolnej**. Respondenci wskazywali, że sami podejmują się pozyskania w tych grupach nowych odbiorców, np. poprzez liczne rozmowy z dyrekcją i nauczycielami, a także oferują dodatkowe działania, które mają na celu zrozumienie danej inicjatywy, np. rozmowy z choreografem. Są to jednak działania doraźne nie będące wynikiem wypracowanego wcześniej modelu tego typu współpracy.
- Podczas badań podkreślano konieczność wsparcia realizacji dedykowanych programów edukacyjnych. Pojawił się także pomysł **opracowania programu edukacji kulturalnej wspierającego propagowanie wiedzy i znajomości lokalnego dziedzictwa** (np. tablice pamiątkowe na budynkach, spaceruje miejskie).
- Jednym z pomysłów badanych jest **bon na kulturę**, który byłby dotowany przez miasto. W ramach wspomnianego bonu nauczyciele wraz z uczniami dokonywaliby wyboru co do uczestnictwa w inicjatywach kulturalnych rzeszowskich placówek i organizacji na preferencyjnych warunkach. Inną propozycją jest **program zniżek na bilety wstępu na wydarzenia w miejskich instytucjach kultury** (np. karta stałego klienta).

W opinii badanych rolą miasta jest również **odpowiednia promocja wszelkiej działalności kulturalnej**.

- Ważnym elementem promocji kultury jest **wsparcie lokalnych twórców zarówno w mieście, jak i poza jego granicami**. Badani podkreślali potrzebę wymiany między miastami informacji o artystach i zasobach, które posiadają oraz zawieranie między ośrodkami miejskimi umów partnerskich w zakresie kultury.
- W kontekście promocji działań kulturalnych badani podkreślali istotną rolę **social mediów** (Instagram, TikTok, Facebook) i **influencerów**, szczególnie wśród młodszych grup wiekowych, ale również coraz częściej wśród osób starszych i seniorów.

- Badani wskazywali również na **konieczność promocji kultury wśród środowiska akademickiego**, w tym silniejszej współpracy pomiędzy magistratem a uczelniami rozumianymi zarówno jako władze, jak i organizacje studenckie.
- W opinii respondentów największym wyzwaniem jest grupa uczniów szkół podstawowych w przedziale wiekowym 12-15 lat. Zdaniem badanych gust kulturalny tak młodych osób nie jest jeszcze do końca ukształtowany. W związku z tym, aby zachęcić tę grupę do aktywnego udziału w wydarzeniach kulturalnych w mieście przedsięwzięcia te muszą odpowiadać ich zainteresowaniom, które najczęściej skupione są wokół Internetu i mediów społecznościowych.
- Kanały, za pośrednictwem których prowadzone będą działania promocyjne skierowane do konkretnych grup docelowych powinny być zdaniem badanych dostosowane do wieku odbiorców. **Dla młodych ludzi tymi kanałami powinien być Internet i wszelkie media społecznościowe.** Z kolei **do osób starszych odpowiednimi kanałami będą media tradycyjne (prasa, radio, telewizja), spółdzielnie mieszkaniowe, rady seniorów, a nawet ogłoszenia parafialne czy ochotnicze straże pożarne.**
- Wśród kanałów komunikacji badani wskazali na **koncepcję kilku punktów w Rzeszowie, gdzie stale zbiorczo byłaby prezentowana oferta kulturalna organizacji działających w mieście.**
- Zdaniem badanych w ostatnim czasie pojawiło się **kilka nowych grup odbiorców działań kulturalnych w mieście.** Pierwsza z nich to osoby przybyłe do Rzeszowa i okolic do pracy w branży IT, gamingu czy lotnictwa. Według badanych dla nich należałoby zwiększyć ofertę kulturalną dostępną w godzinach wieczornych (np.

pub połączony ze sztuką). Drugą grupę stanowią obywatele Ukrainy, dla których również w opinii badanych należałoby dostosować obecną ofertę¹⁷.

- Badani wskazywali na **potrzebę wyodrębnienia jednego źródła, które stanowiłoby pełną informację co do oferty kulturalnej w mieście**. Taką rolę pełni kalendarz prowadzony przez Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa (dostęp do niego mają dyrektorzy miejskich instytucji kultury), jednak w opinii badanych należałoby wzmocnić siłę jego dotarcia do mieszkańców, ale również do innych organizatorów i twórców kultury w mieście¹⁸.
- Podkreślana była **konieczność prowadzenia badań w zakresie potrzeb kulturalnych mieszkańców Rzeszowa oraz wprowadzania innowacji w zakresie kultury** (zgodnie z hasłem „Rzeszów Stolica Innowacji”).

Oferta kulturalna Rzeszowa

W kwestii ogólnej liczby wydarzeń i inicjatyw kulturalnych organizowanych w Rzeszowie wśród badanych zdecydowanie przeważały głosy, że jest ona optymalna. **Wachlarz przedsięwzięć kulturalnych powinien być jednak bardziej zdywersyfikowany pod względem tematyki oraz wielkości wydarzenia**. Szczególnie podkreślana była **konieczność organizacji przedsięwzięć międzynarodowych, folklorystycznych, patriotycznych oraz inicjatyw nawiązujących do twórczości artystów związanych**

¹⁷ Rzeszowskie instytucje kultury realizują od 2022 r. liczne inicjatywy skierowane do obywateli Ukrainy przebywających na terenie Rzeszowa. Wśród nich znalazły się m.in. projekt edukacyjno-wystawienniczy pn. „Bajkowy Świat z Funduszami Europejskimi” Muzeum Dobranoczek w Rzeszowie, wystawa artystów z Ukrainy „Czas dobra w złych czasach” zorganizowana przez Biuro Wystaw Artystycznych w Rzeszowie w ramach festiwalu Wschód Kultury – Europejski Stadion Kultury, wystawa „Artyści Ukrainy” Rzeszowskiego Inkubatora Kultury oraz liczne inicjatywy Rzeszowskiego Domu Kultury m.in. „Letnia Akademia Przyjaźni z Funduszami Europejskimi”, „Piknik Europejski”, „Letnie kino plenerowe UNICEF” czy integracyjne półkolonie dla dzieci z Polski i Ukrainy, a także organizacja Polsko-Ukraińskiej Wioski Artystycznej dla Dzieci.

¹⁸ Obok kalendarza tworzonego przez Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa na stronie www.erzeszow.pl oraz www.kultura.erzeszow.pl prowadzone są kalendarze wydarzeń, do których zgłoszone mogą zostać wszelkie wydarzenia kulturalne, także organizowane przez podmioty zewnętrzne.

z Rzeszowem (m.in. Franciszek Kotula, Edward Janusz, Józef Szajna, Jerzy Grotowski, Tadeusz Kantor, Tomasz Stańko, Wojciech Kilar, Tadeusz Nalepa, Mira Kubasińska¹⁹).

Szajna, Grotowski, Kantor, to są nazwiska, które otwierają drzwi, na świecie. Powiedział jeden z badaczy, nigdzie na świecie w promieniu 40 km tak wybitni twórcy teatru się nie urodzili²⁰

Przedstawiciele środowisk kulturalnych miasta przyznali, że **należy ograniczyć liczbę masowych wydarzeń organizowanych w Rzeszowie na rzecz mniejszych inicjatyw kulturalnych, w tym tych należących do wydarzeń z zakresu kultury wysokiej**. W opinii tej grupy respondentów Rzeszów powinien stawiać na działania niekomercyjne, bardziej edukacyjne i wartościowe, niż inicjatywy i wydarzenia o charakterze masowym. Wśród pozostałych tematów dotyczących oferty kulturalnej miasta znalazły się następujące kwestie:

- **Konieczność podjęcia działań mających na celu organizację wydarzeń i inicjatyw kulturalnych w Rzeszowie w taki sposób, aby nie nakładały się one w ramach jednego wspólnego kalendarza.**
- **Zachowanie odpowiedniego balansu pomiędzy wydarzeniami bezpłatnymi a płatnymi.** Biletowane wydarzenia kulturalne powinny uwzględniać różnego rodzaju zniżki dla studentów, seniorów, a ich wysokość powinna być dostosowana do poziomu zarobków w regionie.
- **Oferta kulturalna skierowana do młodych osób, w tym studentów oraz do seniorów jest zdaniem badanych realizowana na wystarczającym poziomie.** Ofertę tą wypełniają liczne inicjatywy, m.in. Wschód Kultury – Europejski

¹⁹ Należy doprecyzować, że działalność Tomasza Stańki i Tadeusza Nalepy jest coraz mocniej promowana w Rzeszowie, np. Festiwal Toast Urodzinowy dla Tomasza Stańki stał się w ubiegłym roku wydarzeniem organizowanym wspólnie z Warszawą. Dodatkowo warto zwrócić uwagę na katalog Podkarpackiej Kroniki Filmowej, który wpisuje się w analizowane powyżej ramy zadaniowe.

²⁰ Cytat pochodzi z dokumentu pn. *Raport z badania IDI wśród kreatorów życia kulturalnego w Rzeszowie przygotowany na potrzeby Strategii Rozwoju Kultury Miasta Rzeszowa na lata 2023-2023.*

Stadion Kultury, Juwenalia, zajęcia organizowane przez Rzeszowski Dom Kultury oraz „Senioralia” i „Potańcówki Miejskie dla Seniorów”.

- **Wśród obszarów kultury, które należałoby uwzględnić w przyszłych działaniach kulturalnych znalazła się m.in. literatura.** Wśród konkretnych pomysłów wskazywano na przedsięwzięcie literackie promujące literaturę wśród młodszego pokolenia, cykliczną imprezę literacką im. J. Przybosa, czy nagrodę literacką Miasta Rzeszowa dla autorów rzeszowskich.
- Jednym z konkretnych pomysłów badanych jest powstanie kulturalnego Urban Labu, w którym osoby zainteresowane profesjonalną działalnością w sferze kulturalnej mogłyby realizować swoje projekty.

Wizja nowoczesnego Centrum Kulturalnego w Rzeszowie

Podczas każdego z prowadzonych badań jakościowych pojawiała się kwestia braku typowo miejskiej przestrzeni do prowadzenia działań kulturalnych, w tym organizacji dużych wydarzeń, koncertów. **Wypowiedzi badanych w tym obszarze sprowadzały się do konieczności stworzenia nowego miejsca na mapie kulturalnej miasta – Centrum Kulturalnego Rzeszowa.**

- Jednym z argumentów badanych przemawiającym za koniecznością utworzenia nowej przestrzeni miejskiej są **ograniczenia infrastrukturalno-organizacyjne Rzeszowa.**
- **Zdaniem badanych miasto nie posiada miejsca, które pomieściłoby co najmniej 500 widzów. Idealna byłaby sala widowiskowa na przynajmniej 1000 widzów, a także sala kameralna i klubowa. Rzeszów dysponuje również niewystarczającą liczbą profesjonalnych scen.** Ponadto obecne sceny funkcjonują w ramach rzeszowskich instytucji kultury (np. Teatr im. Wandy Siemaszkowej w Rzeszowie, Teatr „Maska” w Rzeszowie, Filharmonia Podkarpacka im. Artura Malawskiego w Rzeszowie, Wojewódzki Dom Kultury w Rzeszowie, Kino „Zorza”, Młodzieżowy Dom Kultury w Rzeszowie przy ul.

Osmeckiego, Instytut Muzyki – Uniwersytet Rzeszowski). Badani akcentowali fakt, że podmioty te nie zawsze są w stanie udostępnić swoje przestrzenie do celów komercyjnych innym placówkom i organizacjom ze względu na własny repertuar.

- Konsekwencją wspomnianych barier jest **znaczne ograniczenie organizacyjne miasta**, dysponującego obecnie przestrzeniami otwartymi, które nie zawsze pozwalają na realizowanie wydarzeń o odpowiednim standardzie i charakteryzują się sezonowością. Natomiast główne obiekty pozwalające na organizację większych wydarzeń nie należą do miasta.
- **Rzeszów w opinii badanych potrzebuje nowoczesnego miejsca gromadzącego różne dziedziny kultury.** Jako przykłady podawane były miejsca wielofunkcyjne i interdyscyplinarne, np. w kontekście kultury żydowskiej Centrum Spotkania Kultur w Lublinie, czy Katowice Miasto Ogrodów, gdzie organizowane są różnorodne imprezy artystyczne.
- Wizja nowego miejsca kulturalnego w Rzeszowie sprowadzała się również do **nowoczesnego centrum interaktywnego** skierowanego do wszystkich grup wiekowych oraz dla NGO-sów, czy grup nieformalnych działających w obszarze kultury.
- W opinii badanych **nowe miejsce kulturalne powinno być dostępne nieodpłatnie dla ww. grup.** Ma również stanowić przestrzeń uniwersalną dla wszystkich działań i samych twórców kultury, przystosowaną do wydarzeń o różnej skali i zapotrzebowaniu organizacyjnym.

Wsparcie lokalnych artystów i finansowanie kultury

W opinii badanych obszarem wymagającym wsparcia jest dotychczasowa promocja oraz konieczność pomocy organizacyjnej i finansowej lokalnym twórcom, artystom oraz pasjonatom szeroko rozumianej kultury, w tym młodym twórcom, absolwentom rzeszowskich szkół i uczelni. Oprócz galerii zlokalizowanych na terenie

miasta konieczne jest stworzenie rodzimym artystom przestrzeni, w której mogliby promować swoją twórczość. **Wydaje się, że idea dodatkowej przestrzeni dla prezentacji twórczości lokalnych twórców wpisuje się również w koncepcję ww. Centrum Kulturalnego Rzeszowa.** Badani wskazywali ponadto na następujące kwestie:

- **Rozszerzenie dotychczasowego wsparcia artystów** w postaci wszelkiego rodzaju stypendiów czy grantów dla osób tworzących kulturę w Rzeszowie, w tym osób fizycznych²¹,
- **Konieczność zatrzymania w przestrzeni miejskiej lokalnych artystów** tak, by nie wybierali oni innych lokalizacji i mieli możliwość tworzenia czy rozwijania się właśnie w Rzeszowie.
- **Wypromowanie lokalnych artystów, które przełoży się pośrednio na promocję samego miasta.**
- Konieczność realizacji **działań skierowanych do młodych twórców**, np. pomysły w zakresie powołania edukatorów i managerów kultury (jako wsparcie dla młodych artystów), wsparcia finansowego i promocyjnego małych wydarzeń oraz podjęcie się organizacji Festiwalu Młodych Twórców z Rzeszowa.
- Zwiększenie **nakładów finansowych na prowadzone działania kulturalne.** Organizowanie w mieście imprez, w których udział wzięliby artyści o ogólnopolskiej lub międzynarodowej sławie wymaga znacznego budżetu, wobec czego miasto powinno w części finansować tego typu działania, dzięki czemu koszt biletów dla mieszkańców byłby relatywnie niższy.
- Badani, mają świadomość, że **nakłady finansowe na kulturę w Rzeszowie rosną każdego roku, jednak nadal pojawia się przekonanie, że budżet ten jest**

²¹ W Rzeszowie funkcjonuje program stypendialny dla uczniów i studentów, ponadto przygotowywany jest program stypendialny dla artystów, którzy już się nie uczą, ale działają na polu twórczości artystycznej.

niewystarczający. Jako przykład podano, że w mieście więcej wydaje się na iluminacje świąteczne niż na oddolne inicjatywy kulturalne. Badani przywoływali również **niewystarczające ich zdaniem wynagrodzenie przeznaczone dla osób pracujących w instytucjach kultury.**

- **Istotną kwestią w finansowaniu kultury jest jej ciągłość i pewność dotacji.** Badani podkreślali, że większa stabilizacja finansowa byłaby dla podmiotów i twórców kultury istotnym zabezpieczeniem.

Jednym z elementów wsparcia kultury jest pomoc płynąca od sektora biznesu. Zdaniem badanych **współpraca ta była najczęściej określana jako niewystarczająca.**

- **Zdaniem uczestników badania taka sytuacja jest wynikiem niedostatecznej edukacji i świadomości rzeszowskich przedsiębiorców w zakresie wsparcia szeroko rozumianej kultury.**
- **Jako modelowe przykłady współpracy kultury z biznesem badani wymieniali firmy Elektromontaż Rzeszów oraz ICN Polfa Rzeszów** (obie firmy zorganizowały w swojej przestrzeni galerie sztuk w ramach współpracy z organizacjami kulturalnymi), natomiast w kontekście wydarzeń odbywające się w Rzeszowie Targi Książki.
- Uczestnicy badania deklarowali własne próby uzyskania wsparcia swojej działalności wśród rzeszowskich przedsiębiorców, jednak w opinii badanych kultura, szczególnie ta niszowa, nie jest tak atrakcyjna w kontekście promocji jak inne dziedziny, np. sport czy imprezy masowe.
- Wśród przykładów na zaangażowanie lokalnych przedsiębiorców we wsparcie kultury wskazywano na **możliwość nagradzania mecenasów kultury przez Prezydenta Miasta Rzeszowa.**

Powołanie w Rzeszowie Społecznej Rady Kultury spotkało się z pozytywnym odbiorem badanych. Z uwagi na krótki czas funkcjonowania Rady nie można ich zdaniem

jednoznacznie odnieść się do oceny jej działań. Wśród obserwacji respondentów znalazły się jednak następujące kwestie:

- **Istotne, aby Rada miała realny wpływ na opiniowanie działań w obszarze kultury w mieście** (organizowane wydarzenia, weryfikacja przyznanych dotacji). Wśród badanych pojawiały się oczekiwania dotyczące wzrostu kompetencji Rady.
- Pojawiały się również głosy, że **sposób powołania członków Rady nie powinien mieć charakteru otwartego naboru**. Jako pomysł podano zgłaszanie poszczególnych osób przez środowisko kulturalne miasta.
- Zdaniem badanych sam fakt powołania Rady stanowi dobry krok i ukłon władz Rzeszowa w stronę „ludzi kultury”.

1.2.3. Badanie ilościowe

Badania ilościowe realizowane na potrzeby opracowania niniejszego dokumentu zostały przeprowadzone w listopadzie i grudniu 2022 roku. Ich problematyka obejmowała obraz kultury w Rzeszowie, kwestie promocji i informacji o kulturze, instytucjach kultury, obiektach architektonicznych i uczestnictwa mieszkańców regionu w kulturze. Respondenci stanowili łącznie 400 osób dobranych kwotowo w oparciu o dane GUS (183 mieszkańców powiatu rzeszowskiego i 217 mieszkańców Rzeszowa). Poniżej zaprezentowane zostały najważniejsze wnioski z badania z punktu widzenia Strategii²².

Ocena oferty kulturalnej Rzeszowa przez mieszkańców

- **Średnio 3/5 ankietowanych mieszkańców Rzeszowa i okolic wyraziło zadowolenie z jakości oferty kulturalnej Rzeszowa**. Warto podkreślić, że 70% ankietowanych deklaruje, że skłonnych jest polecić ofertę kulturalną Rzeszowa

²² Więcej informacji na temat szczegółowej charakterystyki respondentów oraz pogłębionych analiz badawczych znajduje się w dokumencie pn. *Raport z badania CATI/CAWI wśród mieszkańców Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego przygotowany na potrzeby Strategii Rozwoju Kultury Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030*.

swojej rodzinie lub znajomym, a 62% uważa, że ponownie skorzysta z usług rzeszowskich instytucji kultury. Kobiety istotnie częściej są zadowolone z oferty i wyrażają większą gotowość jej rekomendowania innym.

- Jeśli chodzi o częstotliwość, z jaką mieszkańcy korzystają z oferty kulturalnej Rzeszowa – dominowały odpowiedzi „1-3 razy w roku” lub „1-2 razy na kwartał” (w obu przypadkach po 33%). **Generalnie to mieszkańcy Rzeszowa częściej odwiedzają rzeszowskie instytucje kultury w porównaniu z mieszkańcami powiatu rzeszowskiego.** Ponadto im wyższy poziom wykształcenia ankietowanych, tym wyższa średnia częstotliwość korzystania z oferty kulturalnej miasta. Interesujące także jest, iż osoby, które miały okazję mieszkać w innych niż Rzeszów miastach wojewódzkich częściej korzystały w ostatnim roku z oferty kulturalnej Rzeszowa.
- **Prawie połowa badanych zwraca uwagę na rozwój obszaru muzycznego w Rzeszowie (rekordowe 46%).** Tego typu opinie częściej pojawiały się wśród osób starszych (55 lat i więcej). Natomiast jeden na czterech respondentów za najmocniej rozwijające się obszary rzeszowskiej kultury uznaje teatr, muzea oraz promocję dziedzictwa narodowego. Warto odnotować, że ankietowani z powiatu rzeszowskiego oraz osoby z relatywnie najwyższym dochodem to grupy istotnie częściej zwracające uwagę na rozwój obszaru promocji dziedzictwa narodowego.
- Średnio co drugi respondent deklaruje dużą lojalność i wysoki poziom zadowolenia z dostępnych zasobów miasta w kontekście kultury. W opracowanej typologii satysfakcji są to „Ambasadorzy”, czyli **osoby doceniające jakość oferty kulturalnej miasta.**

Aspekty związane z ofertą kulturalną innych miast wojewódzkich

- 38% mieszkańców Rzeszowa i okolic deklaruje, że w ciągu ostatniego roku mieli okazję korzystać z oferty kulturalnej innych miast wojewódzkich. Wśród nich najczęściej wskazywano na **Kraków, Warszawę i Lublin.**

- Wśród mniej popularnych miejsc znalazły się miasta zlokalizowane na zachodzie Polski (**Gorzów Wielkopolski, Szczecin i Zielona Góra**), a także **Opole i Białystok**.
- **Lublin został określony przez badanych mianem miasta, z którym Rzeszów w największym stopniu może konkurować pod względem potencjału kulturowego** (przeszło co czwarta odpowiedź tego dotyczyła). Na uwagę zasługuje fakt, że Lublin należy do ekskluzywnego grona polskich miast, które ubiegały się o miano Europejskiej Stolicy Kultury (2016 r.).

Uczestnictwo w kulturze

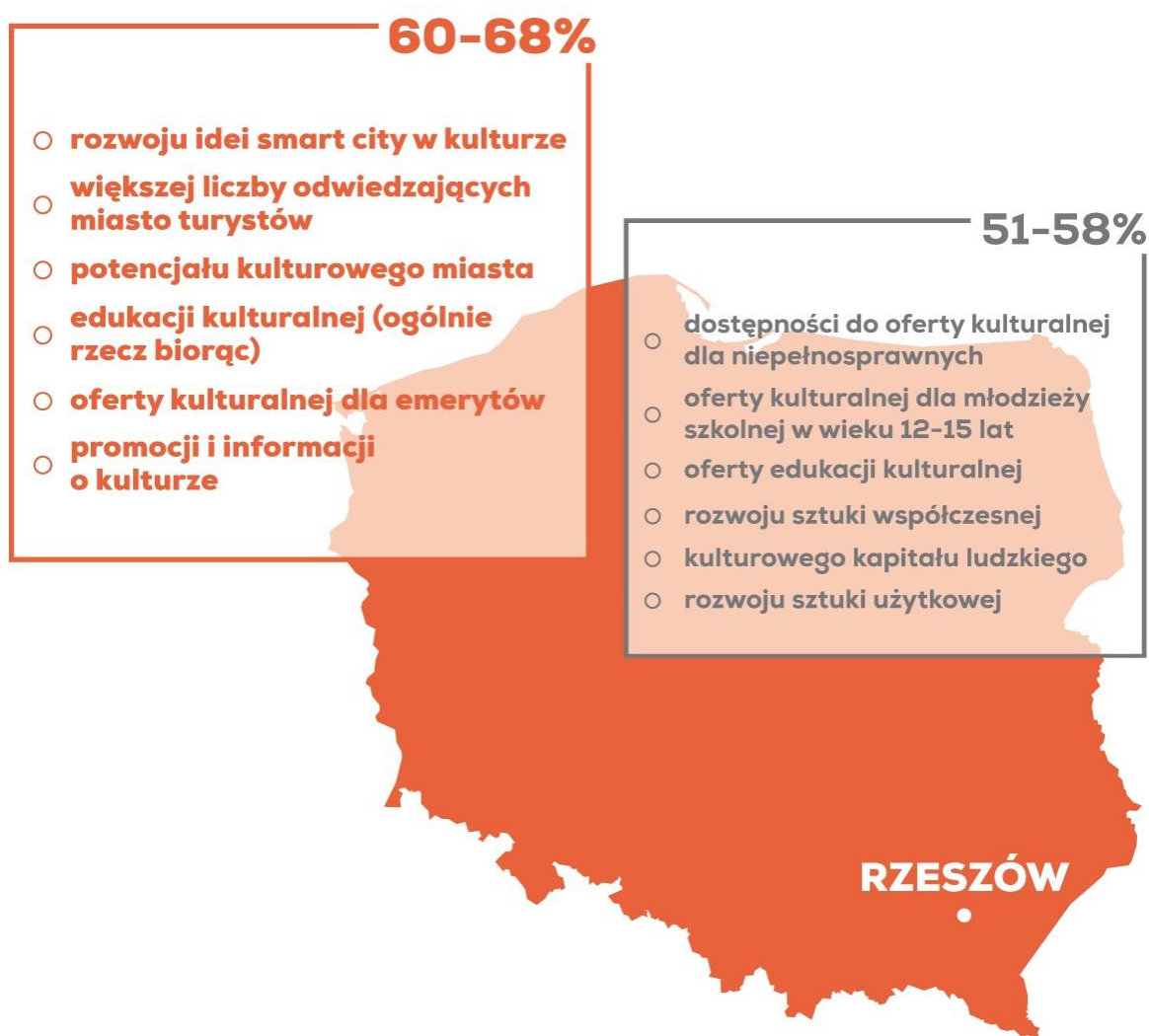
- **Warto docenić, że średnio co siódmy ankietowany mieszkaniec uważnie śledzi, co się dzieje w obszarze kultury Rzeszowa.** Niemniej jednak poziom zainteresowania respondentów bieżącymi kwestiami związanymi z rzeszowską kulturą jest przeciętny, gdyż prawie połowa śledzi jedynie główne wydarzenia kulturalne.
- **Przynajmniej 1/3 ankietowanych w ciągu ostatnich 12 miesięcy poprzedzających badanie miała okazję korzystać z oferty kilku różnych instytucji kultury w Rzeszowie.** Największą popularnością w ostatnim roku cieszyły się Rzeszowskie Piwnice – Interaktywna Instytucja Kultury (38%). Z usług tej instytucji (lidera rankingu) częściej korzystają osoby z wyższym wykształceniem oraz mające doświadczenia związane z mieszkaniem w innych stolicach województw. Drugą pod względem popularności odwiedzin instytucją kultury był Teatr „Maska” w Rzeszowie” (36%), dalej Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie (35%) oraz Estrada Rzeszowska (34%). Jedynie Rzeszowski Dom Sztuki uzyskał wskaźnik poniżej 10% twierdzących odpowiedzi (wśród 12-stu testowanych instytucji w ankiecie).

Trendy zmian w rzeszowskiej kulturze w latach 2018-2022

- **Badani mieszkańcy dostrzegają poprawę zwłaszcza w sferze ruchu turystycznego w Rzeszowie**, doceniają Rzeszów za rozwój idei smart city ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania aspektów technologicznych w kulturze oraz podkreślają rozwój potencjału kulturowego w mieście. Były to trzy najlepiej oceniane kategorie w ramach podejścia retrospektywnego (swoiste TOP 3), w którym ankietowani oceniali na skali od 1 – „Zdecydowanie pogorszyło się” do 5 – „Zdecydowanie poprawiło się” zmiany zachodzące w rzeszowskiej kulturze w okresie 2018-2022.
- **Obliczony wskaźnik dynamiki rozwoju pokazuje, że obszary sztuki użytkowej i kulturowego kapitału ludzkiego rozwijają się w Rzeszowie stosunkowo wolniej.** W odniesieniu do sztuki użytkowej chodzi głównie o modę i design, zaś w kontekście kulturowego kapitału ludzkiego o brak współpracy organizacji pozarządowych, społeczników i lokalnych artystów z samorządem.

Rysunek 2. Aspekty związane z funkcjonowaniem Rzeszowa w obszarze kultury pod względem częstotliwości występowania ocen pozytywnych²³

W RZESZOWIE POPRAWIŁO SIĘ W KONTEKŚCIE...

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ilościowych

²³ Analiza nie uwzględnia odpowiedzi „Nie wiem/trudno powiedzieć”, które były traktowane jako braki danych.

Wydarzenia kulturalne w Rzeszowie – wizytówki miasta

- **Za wizytówki miasta w ujęciu wydarzeń kulturalnych ankietowani uznają:** **Noc Muzeów** (1. miejsce pod względem konieczności promowania i 2. miejsce pod względem chęci uczestnictwa), **Wschód Kultury – Europejski Stadion Kultury** (2. miejsce w aspekcie promocyjnym i 4. w partycypacyjnym), **Carpathia Festival** (wydarzenie sklasyfikowane jako 3. pod względem promowania i 8. z najchętniej odwiedzanych wydarzeń w Rzeszowie) oraz **Święto Paniagi** (kolejno 3. i 4. w rankingu promocyjno-partycypacyjnym).
- Wśród źródeł informacji, z których mieszkańcy czerpią wiedzę na temat odbywających się w Rzeszowie wydarzeń kulturalnych, kluczową rolę odgrywa **Internet**. Świadczą o tym następujące odpowiedzi badanych: „Internet (ogólnie informacje z sieci)” – 62%, „**Media społecznościowe**” – 52%, „Strona www.erzeszow.pl” – 21% i „**Strona www.kultura.erzeszow.pl**” – 14%. Zaledwie 19% badanych odpowiadając na pytanie „Z jakich źródeł czerpie Pan/i wiedzę na temat wydarzeń kulturalnych odbywających się w Rzeszowie” nie zdecydowało się wskazać ani jednego źródła online przy jednoczesnym zwracaniu uwagi wyłącznie na źródła offline.

Atrybuty Rzeszowa

- **Rzeszów został oceniony przez ankietowanych jako miasto, w którym warto spędzić przynajmniej jeden dzień (82%), estetyczne (79%), rozwijające się (78%), znajome (76%) i bezpieczne (75%). Uważa tak przynajmniej 3/4 ogółu ankietowanych²⁴.**
- Wzmocnienia wymaga wizerunek Rzeszowa jako miasta z dużą liczbą wydarzeń kulturalnych (najgorzej oceniona cecha spośród 17 testowanych w ankiecie).
- Wśród elementów gwarantujących osiedlenie się w danym miejscu na stałe, priorytetem w oczach badanych jest wysoki poziom bezpieczeństwa (93%), dobra infrastruktura komunikacyjna (91%) oraz gościnność społeczności lokalnej (87%).
Oferta kulturalna jest istotna dla 76% ankietowanych.
- Wśród spontanicznych skojarzeń związanych z Rzeszowem najczęściej pojawiał się **Pomnik Czynu Rewolucyjnego** (17%). Zaś na pytanie czego brakuje na kulturalnej mapie Rzeszowa – ankietowani zwracali uwagę na koncerty (19%) i festiwale (15%).

²⁴ Badani dokonywali oceny w oparciu o dyferencjał semantyczny gdzie 1 wyrażała wartość przypisaną do opinii po lewej stronie, zaś 5 wyrażała wartość przypisaną do opinii po prawej stronie: Nieznanym w Polsce – Znanym w Polsce; Tradycyjnym – Nowoczesnym; Nierozwijającym się – Rozwijającym się; Z nieciekawą architekturą – Z ciekawą architekturą; Niebezpiecznym – Bezpiecznym; Niechętnie odwiedzanym przez turystów – Chętnie odwiedzanym przez turystów; Źle zarządzanym – Dobrze zarządzanym; Z niedogodnym położeniem geograficznym – Z dogodnym położeniem geograficznym; Z małą liczbą wydarzeń kulturalnych – Z dużą liczbą wydarzeń kulturalnych; Miasto ze słabo wykwalifikowanymi mieszkańcami – Miasto z dobrze wykwalifikowanymi mieszkańcami; Miasto niedbające o swoich mieszkańców – Miasto dbające o swoich mieszkańców; Nieestetycznym – Estetycznym; Kojącym się z biernością – Kojącym się z aktywnością; Obcym – Znajomym; Mało wiarygodnym – Godnym zaufania; Nie warto w nim spędzić nawet jednego dnia – Warto w nim spędzić przynajmniej jeden dzień; Miasto, z którym nie wiąże swojej przyszłości – Miasto, z którym wiąże swoją przyszłość.

Rysunek 3. Wizerunek Rzeszowa w oczach mieszkańców miasta i okolic

RZESZÓW JEST MIASTEM...

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badań ilościowych

1.3. Miasto Rzeszów na kulturalnej mapie kraju

Jedna z prób ulokowania Rzeszowa na kulturalnej mapie kraju została podjęta na potrzeby opracowania analizy desk research rzeszowskiej kultury. Opracowane zestawienie ilościowe pozwoliło porównać stolicę Podkarpacia z wybranymi ośrodkami miejskimi, tj. z **Białymstokiem, Kielcami, Krakowem, Lublinem, Toruniem i Warszawą**. Pod uwagę wzięto takie wskaźniki jak **ogólna liczba i dostępność do instytucji kultury oraz wydatki na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego**²⁵.

W dokonanej analizie widoczna jest wyraźna dominacja Warszawy oraz Krakowa – miasta te posiadają zdecydowanie najwięcej badanych instytucji kultury. Rzeszów zwykle plasuje się po środku lub pod koniec stawki. **Najgorzej w Stolicy Podkarpacia sytuacja wygląda pod względem liczby obiektów muzealnych.** Taki stan rzeczy ma jednak wytłumaczenie w zmianie sposobu zbierania danych przez GUS²⁶, co przełożyło się na dwukrotne zmniejszenie się liczby tego typu placówek w Rzeszowie względem prezentowanych danych statystycznych z lat 2017-2019. Przed 2020 rokiem Rzeszów dysponował tego typu podmiotami w liczbie zbliżonej do Lublina, ustępując jednocześnie takim miastom jak Warszawa i Kraków. **Stolica Podkarpacia najlepiej w analizie porównawczej wypada pod względem liczby centrów, domów i ośrodków kultury, a także klubów i świetlic, gdzie plasuje się na 3. miejscu za Warszawą i Krakowem oraz tuż przed Lublinem.**

Analiza danych gromadzonych przez GUS pozwoliła zobrazować nie tylko obecność danych instytucji w przestrzeni poszczególnych miast, ale również określić dostępność do tych podmiotów rozumianą jako ich liczbę w przeliczeniu na mieszkańców danego miasta.

²⁵ Analizowane dane obejmowały wyłącznie dane udostępniane przez GUS (ze względu na ich jednolity sposób gromadzenia są one analizowane w skali ogólnopolskiej, co pozwala zbudować obraz porównawczy wybranych miast).

²⁶ Od 2020 r. do „muzeów” zaliczane są według GUS wyłącznie podmioty, które „działają w oparciu o uzgodniony z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego statut bądź regulamin, zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (Dz. U. z 2012 r. poz. 987, z późn. zm.)”, co w konsekwencji w większości przypadków przekłada się na zmniejszenie liczby muzeów względem poprzednich lat. Bank Danych Lokalnych, 2021.

Dzięki zastosowanemu wskaźnikowi widać, że nie w każdym przypadku duża liczba danych instytucji kultury determinuje wysoki poziom dostępności do nich. W przypadku Rzeszowa taka sytuacja ma miejsce w kontekście dostępności mieszkańców do centrów, domów i ośrodków kultury oraz klubów i świetlic. **Stolica Podkarpacia jest w zestawieniu liderem** – w mieście na jedną tego typu placówkę przypada nieco ponad 8,5 tys. osób. Dla porównania najgorzej wypadająca w analizie Warszawa posiada trzykrotnie więcej centrów, domów i ośrodków kultury oraz klubów i świetlic w porównaniu do Rzeszowa, jednak wyliczona dostępność dla mieszkańców jest ponad trzykrotnie niższa w stosunku do stolicy Podkarpacia. **Wysoką dostępnością dla mieszkańca charakteryzują się również rzeszowskie biblioteki.** Miasto z wynikiem nieco ponad 10 tys. mieszkańców na jedną placówkę biblioteczną plasuje się na trzecim miejscu, ustępując jedynie Lublinowi (nieco ponad 8 tys.) oraz Warszawie (blisko 9 tys.).

Najniższy poziom dostępności do oferty kulturalnej w Rzeszowie charakteryzuje Filharmonię Podkarpacką. Jest to paradoksalnie najwyższy wynik w zestawieniu zbliżony do Kielc i Torunia²⁷. Stolica Podkarpacia pod względem dostępności do teatrów najbardziej zbliżona jest wynikowo do Torunia, gdzie na jedną tego typu instytucję kultury przypada nieco poniżej 100 tys. mieszkańców. **Ten wynik należałoby potraktować jako niezadowalający,** biorąc pod uwagę, że jest dwukrotnie gorszy od najlepszego w zestawieniu Krakowa. **Słaby wynik Rzeszowa widoczny jest również pod względem dostępności do oferty muzealnej.** Miasto osiąga tu drugi najgorszy wynik (prawie 40 tys. mieszkańców na jedno muzeum) obok Białegostoku (ponad 42 tys.)²⁸.

Przedmiotem analizy desk research był również poziom finansowania kultury i ochrony dziedzictwa narodowego w ww. miastach. W świetle danych GUS **Rzeszów wydaje więcej na kulturę niż Kielce,** które uzyskały wskaźnik 30,3 mln zł w 2021 r.

²⁷ Analizując dostępność do oferty filharmonii wybranych miast (Białegostoku, Kielc, Krakowa, Lublina, Rzeszowa, Torunia i Warszawy) jest ona wprost proporcjonalna do liczby ich mieszkańców. W związku z tym im dany ośrodek miejski jest mniejszy, tym dostępność do tego typu instytucji kultury jest większa.

²⁸ Przed 2020 r. wynik ten byłby dwukrotnie lepszy, jednak ze względu na wspomnianą wcześniej zmianę w sposobie gromadzenia informacji o muzeach przez GUS w większości przypadków (również dla Rzeszowa) przełożyło się to na znaczne zmniejszenie ogólnej liczby muzeów względem poprzednich lat.

Natomiast w porównaniu z pozostałymi miastami wypada relatywnie słabiej (najwięcej wydaje stolica Polski z budżetem 628,4 mln zł za 2021 r.). **Warto jednak podkreślić, że poziom finansowania rzeszowskiej kultury wzrósł ponad dwukrotnie w analizowanym okresie** (z 19,4 mln zł w 2017 roku do 45,2 mln zł w 2021 roku). Dla porównania Lublin w tym czasie blisko o połowę zmniejszył finanse przeznaczone na kulturę (zmniejszenie kwoty 99,0 mln zł w 2017 roku do poziomu 55,9 mln zł w 2021 roku), natomiast w Toruniu kwota ta pozostaje na zbliżonym poziomie (53,4 mln zł w 2017 roku i 51,4 mln zł w 2021 roku). **Ponadto Rzeszów finansuje kulturę w podobnym stopniu jak Białystok** (nieco ponad 45 mln złotych) **czy Toruń** (ponad 51 mln złotych). Analiza wydatków na kulturę uwzględnia m.in. dotacje miasta, czyli wsparcie dla organizacji i podmiotów kulturalnych. W każdym z analizowanych ośrodków miejskich oprócz Lublina nastąpił wzrost wydatków z tytułu dotacji na kulturę. **W Rzeszowie kwota ta zwiększyła się od 2017 roku o ponad 5 mln złotych, co stanowi jednak najniższą wartość dotacji wśród analizowanych miast.**

Powyższe informacje kształtują obraz Rzeszowa na mapie Polski jako miasta, w którym wyraźnie widoczny jest potencjał oraz rozwój w wielu obszarach, przy jednoczesnym wypunktowaniu jego deficytów. Należy mieć na uwadze, że w rzeczywistości oferta kulturalna i dostępność do poszczególnych jej obszarów są w każdym z analizowanych miast znacznie większe, jednak dane gromadzone jednolitym systemem przez GUS dały pewne podstawy do porównania wybranych ośrodków miejskich.

Ujęcie Rzeszowa w kontekście innych miast było przedmiotem pozostałych badań jakościowych i ilościowych przeprowadzonych na potrzeby powstania niniejszego dokumentu. Rzeszów znalazł się (obok Warszawy, Krakowa, Wrocławia, Gdańska, Katowic, Poznania, Lublina, Łodzi, Bydgoszczy, Szczecina, Torunia, Białegostoku) wśród miast **z relatywnie wysoką jakością oferty kulturalnej oraz wysokim potencjałem kulturowym.** Natomiast w ocenie badanych relatywnie niską jakość oferty kulturalnej oraz niski potencjał kulturowy charakteryzuje Kielce, Opole, Gorzów Wielkopolski oraz Zieloną Górę. **Ponadto na podstawie przeprowadzonych badań Rzeszów powinien konkurować głównie z Lublinem, Krakowem, Kielcami, Białymstokiem i Olsztynem.**

1.4. Statystyczne ujęcie kultury Miasta Rzeszowa

Pełny obraz statystycznego ujęcia kultury w Rzeszowie został dokonany w raporcie z analizy desk research. Pozyskane wówczas dane pochodziły przede wszystkim ze zbiorów gromadzonych przez GUS, a także z informacji pozyskanych bezpośrednio od Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa. Syntetyczna prezentacja danych z uzyskanej analizy wygląda następująco:

- W Rzeszowie główną **instytucją biblioteczną** jest Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie oraz jej filie. W mieście znajduje się też **9 tego typu placówek sklasyfikowanych według GUS jako „inne niż publiczne”**. Należą do nich: Biblioteka Uniwersytetu Rzeszowskiego, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Rzeszowie, Biblioteka Główna Politechniki Rzeszowskiej im. I. Łukasiewicza, Biblioteka Akademicka Wyższej Szkoły Informatyki i Zarządzania, Biblioteka Muzeum Okręgowego w Rzeszowie, Biblioteka Austriacka w Rzeszowie, Podkarpacka Biblioteka Cyfrowa (PBC), Główna Biblioteka Lekarska im. St. Konopki w Warszawie, Oddział w Rzeszowie oraz Biblioteka Instytutu Teologiczno-Pastoralnego i Wyższego Seminarium Duchownego w Rzeszowie.
- **Domy kultury w Rzeszowie** reprezentowane są w większości przez Rzeszowski Dom Kultury (RDK) oraz 19 jego filii zlokalizowanych na terenie całego miasta. Inną istotną placówką działającą w Rzeszowie jest Wojewódzki Dom Kultury (WDK), który jest instytucją kultury Samorządu Województwa Podkarpackiego. Oprócz tego w mieście funkcjonują **różnego rodzaju osiedlowe kluby kultury oraz świetlice**, w tym m.in. Osiedlowe Kluby Kultury Rzeszowskiej Spółdzielni Mieszkaniowej (Osiedlowy Klub Kultury „AKWARIUM”, Osiedlowy Klub Kultury „KARTON”, Osiedlowy Klub Kultury „KRAK”, Osiedlowy Klub Kultury „GWAREK”), Spółdzielczy Osiedlowy Dom Kultury „Nowe Miasto”, Dom Kultury „Włacznik” na Osiedlu „Projektant” w Rzeszowie czy Słoneczna Świetlica Towarzystwa Przyjaciół Dzieci.

- **Rzeszów posiada dwie galerie publiczne** – Biuro Wystaw Artystycznych (BWA) oraz Galerię Fotografii Miasta Rzeszowa. **Pozostałe tego typu placówki stanowią zwykle galerie zlokalizowane przy innej instytucji kultury, uczelni czy prywatnej firmie.** Należą do nich: Szajna Galeria (przy Teatrze im. W. Siemaszkowej w Rzeszowie), Galeria Miejska Zespołu Szkół Plastycznych im. P. Michałowskiego w Rzeszowie, Galeria Teatru „Maska”, Galeria BellArt, Galeria ICN Polfa Rzeszów, Galeria na Najwyższym Poziomie w siedzibie firmy Elektromontaż S.A., Galeria Wydziału Sztuki Uniwersytetu Rzeszowskiego im. Prof. Włodzimierza Kotkowskiego, Galeria Nierzeczywista, Rzeszowski Dom Sztuki, Galeria r_z / ORz ZPAP i Galeria WDK.
- Na **ofertę muzealną Rzeszowa** składają się następujące placówki: Muzeum Okręgowe w Rzeszowie (wraz z oddziałami – Muzeum Etnograficzne im. F. Kotuli i Muzeum Historii Miasta Rzeszowa), Rzeszowskie Piwnice – Interaktywna Instytucja Kultury, Muzeum Dobranoczek ze zbiorów Wojciecha Jamy w Rzeszowie, Muzeum Lalek Teatralnych, Muzeum Diecezjalne, Muzeum Łowiectwa, Muzeum Mleczarstwa, Muzeum Uniwersytetu Rzeszowskiego, Muzeum Energetyki Podkarpackiej, Prywatna Kolekcja Kultury Łowiectwa Pana J. Banasia, Prywatne Muzeum Techniki i Militariów w Rzeszowie.
- **Rzeszów posiada dwa teatry instytucjonalne** – Teatr im. W. Siemaszkowej w Rzeszowie oraz Teatr „Maska” w Rzeszowie. W mieście funkcjonują również następujące **teatry działające najczęściej w formie NGO-sów**: Teatr PRZEDMIĘŚCIE, Teatr BO TAK, Teatr o.de.la, AVE TEATR, Podkarpacki Teatr Muzyczny HALKA oraz Teatr NEMNO.
- **W Rzeszowie znajduje się również Filharmonia Podkarpacka im. Artura Maławskiego w Rzeszowie**, która stanowi instytucję artystyczną prowadzoną wspólnie przez Samorząd Województwa Podkarpackiego i współprowadzoną przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

- Na ofertę kinową Rzeszowa składają się dwa kina sieci HELIOS (jedno zlokalizowane przy al. Powstańców Warszawy 14, drugie z siedzibą w Galerii Rzeszów), Multikino (w Millenium Hall) i kino ZORZA prowadzone przez Regionalną Fundację Filmową, a także **Kino za Rogiem Café**. W Wojewódzkim Domu Kultury w Rzeszowie działa również **Dyskusyjny Klub Filmowy KLAPS**.
- Kulturę w Rzeszowie tworzą również inne instytucje i organizacje, które nie są klasyfikowane w ramach ww. podziału GUS. Wśród nich znajdują się między innymi: Estrada Rzeszowska i Rzeszowski Inkubator Kultury, Młodzieżowy Dom Kultury w Rzeszowie (MDK), Fundacja Rzeszowska, Rzeszowskie Stowarzyszenie Fotograficzne (RSF), Akademia Aktorska Artysta, Stowarzyszenie Kulturalne Art Motive, Stowarzyszenie Podkultura, Centrum Sztuki Wokalnej (CSW), Regionalne Stowarzyszenie Twórców Kultury w Rzeszowie (RSTK).
- Wśród wymienionych wcześniej instytucji znajdują się te, dla których organizatorem jest miasto Rzeszów. Jest to **7 samorządowych instytucji kultury**. Są to: Biuro Wystaw Artystycznych w Rzeszowie, Estrada Rzeszowska, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie (prowadzona wspólnie przez Miasto Rzeszów i Samorząd Województwa Podkarpackiego), Muzeum Dobranocek ze zbiorów Wojciecha Jamy w Rzeszowie, Rzeszowski Dom Kultury, Teatr „Maska” w Rzeszowie oraz Galeria Fotografii Miasta Rzeszowa.

1.5. Analiza SWOT dla kultury Miasta Rzeszowa

Kluczem analizy SWOT jest identyfikacja mocnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla rzeszowskiej kultury. Jako **mocne strony** rozumiane są wszelkie czynniki wewnętrzne (zależne od Rzeszowa), które składają się na potencjał kultury, natomiast **słabe strony** stanowią czynniki wewnętrzne, które negatywnie wpływają na analizowany obszar. Jako **szanse** rozumieć należy kwestie zewnętrzne (niezależne od Rzeszowa), które wpływają pozytywnie na kulturę w mieście. Czynniki zewnętrzne, które uważa się za negatywne w tym obszarze sklasyfikowane zostały jako **zagrożenia**.

Tabela 1. Analiza SWOT dla kultury Miasta Rzeszowa

Mocne strony	Słabe strony
• Wysoki badany poziom lojalności i zadowolenia z oferty kulturalnej miasta – duża liczba „Ambasadorów” Rzeszowa wśród mieszkańców miasta²⁹ • Liczne obszary kultury stanowiące niewykorzystany w pełni potencjał miasta, który można teraz wykorzystać (np. kultura żydowska, twórczość artystów związanych z Rzeszowem) • Nowe rozwiązania w zakresie dotowania NGO-sów przez miasto oraz wzrost środków przeznaczanych na organizacje pozarządowe działające w obszarze kultury • Piwnice Rzeszowskie jako nowa interaktywna instytucja kultury w Rzeszowie • Powołanie Społecznej Rady Kultury jako realnego „głosu” przedstawicieli kultury w Rzeszowie w kontekście decyzji podejmowanych przez miasto • Wschód Kultury – Europejski Stadion Kultury oraz Carpathia Festival jako dwa główne rozpoznawalne wydarzenia o randze międzynarodowej • Duża dostępność mieszkańców do filii Rzeszowskiego Domu Kultury • Stała i zadowalająca współpraca przedstawicieli instytucji i organizacji kultury z Wydziałem Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa • Rozwój i działalność organizacji pozarządowych w obszarze kultury	• Brak zdefiniowanej tożsamości kulturowej miasta • Brak obiektu należącego do miasta będącego przestrzenią do organizacji profesjonalnych wydarzeń kulturalnych dla kilkuset widzów • Brak przestrzeni dla współpracy różnych grup działających w obszarze kultury (NGO-sy, artyści, twórcy, nieformalne grupy) • Rosnące, jednak nadal niewystarczające, wydatki Rzeszowa przeznaczane na kulturę • Stosunkowo mała liczba zabytków w mieście • Niedostateczny mecenat kultury wśród lokalnych przedsiębiorców • Niewystarczający zdaniem badanych system informacji o wydarzeniach kulturalnych • Wskazywana w badaniach jakościowych przewaga liczby organizowanych wydarzeń masowych nad przedsięwzięciami z zakresu kultury wysokiej

²⁹ „Ambasadorzy” w opracowanej typologii satysfakcji w badaniu ilościowym mieszkańców Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego oznaczali osoby doceniające jakość oferty kulturalnej miasta.

Szanse	Zagrożenia
• Dynamiczny rozwój województwa podkarpackiego, w tym Rzeszowa • Rzeszów jako nowe miejsce przenikania się kultury polskiej i ukraińskiej • Rzeszów i jego bliskie okolice (Jasionka) stanowią obecnie „soczewkę” wielu polskich i ogólnopolskich wydarzeń czy inicjatyw rozgrywających się z uwagi na panującą wojnę w Ukrainie • Nowe media jako narzędzie zwiększające możliwości uczestnictwa w kulturze	• Kolejne nieprzewidywalne uwarunkowania gospodarczo-polityczne (pandemie, lockdown, konflikty) • Wysoka konkurencja lokalnych miast (Przemyśl, Łańcut) oraz największych konkurentów Rzeszowa wskazanych w badaniach (Lublin, Kraków, Kielce) • Odływ lokalnych artystów, w tym młodych twórców i społeczników w zakresie kultury • Powszechne utożsamianie kultury z rozrywką • Odzwyczajanie się części społeczeństwa od uczestnictwa w tradycyjnych (stacjonarnych) wydarzeniach kulturalnych – efekt pandemii • Ograniczone możliwości samorządów w zakresie finansowania działalności kulturalnej • Wzrastające koszty działalności kulturalnej, utrzymania i eksploatacji obiektów kultury

Źródło: Opracowanie własne

W wyniku przeprowadzonych badań ilościowych wśród mieszkańców Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego zidentyfikowany został wysoki poziom lojalności i zadowolenia z oferty kulturalnej miasta. Oznacza to, że w Rzeszowie wiele osób wyrażnie docenia jej jakość, co stanowi mocną stroną dla rozwoju kultury w mieście. Jednocześnie Rzeszów ma duży, ale niewykorzystany w pełni potencjał w postaci licznych wątków wielokulturowych oraz twórczości osób związanych z miastem. Kolejną mocną stroną miasta są nowe programy grantowe dla organizacji pozarządowych i sukcesywne zwiększanie wydatków na NGO-sy działające w obszarze kultury. Istotny jest również rozwój w zakresie infrastruktury i potencjału środowiska kulturalnego, w tym otwarcie Piwnic Rzeszowskich – Interaktywnej Instytucji Kultury oraz powołanie Społecznej Rady Kultury. Mocnymi wyróżnikami na arenie międzynarodowej miasta są wydarzenia Wschód Kultury – Europejski Stadion Kultury oraz Carpathia Festival. Zidentyfikowaną mocną stroną w zakresie dostępności mieszkańców do instytucji kultury jest duża dostępność mieszkańców do filii Rzeszowskiego Domu Kultury

zlokalizowanych w różnych częściach miasta. Wśród mocnych stron wyodrębnionych w toku prowadzonych badań jest także dobra współpraca przedstawicieli instytucji i organizacji kultury z Wydziałem Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa oraz rozwój i działalność organizacji pozarządowych w obszarze kultury.

Rzeszów boryka się z problemem braku zidentyfikowanej tożsamości kulturowej. Ponadto w mieście od lat brak jest typowo miejskiego obiektu (centrum) będącego miejscem do organizacji profesjonalnych wydarzeń. Brak jest również wspólnej przestrzeni dla współpracy różnych organizacji i grup działających w obszarze kultury. Rzeszów w ostatnich latach sukcesywnie zwiększał wydatki przeznaczane na kulturę, jednak poziom finansowania nadal uważany jest za słabą stronę miasta w kontekście konkurencyjnych stolic wojewódzkich. W Rzeszowie nie ma wystarczającej liczby zabytków oraz brak jest widocznego mecenatu kultury wśród lokalnych przedsiębiorców. Ponadto zdaniem badanych mieszkańców i środowiska kulturalnego system informacji o wydarzeniach kulturalnych to również słaba strona miasta. Przedstawiciele organizacji i podmiotów kulturalnych zidentyfikowali również przewagę liczby organizowanych wydarzeń masowych nad przedsięwzięciami z zakresu kultury wysokiej, którą również sklasyfikowano jako słaby obszar rzeszowskiej kultury.

Wśród szans, jakie stoją przed Rzeszowem w kontekście rozwoju kultury, jest rozwój samego województwa podkarpackiego. Ponadto miasto w ciągu ostatniego roku jeszcze wyraźniej stało się miejscem przenikania się kultury polskiej i ukraińskiej. Rzeszów wraz z Jasionką i innymi okolicznymi miejscowościami stał się centrum międzynarodowych wydarzeń z uwagi na toczącą się wojnę w Ukrainie. Istotną szansą jest również rozwój nowych mediów jako narzędzia zwiększającego możliwości uczestnictwa w kulturze.

Do zagrożeń rozwoju rzeszowskiej kultury przypisano ewentualne niemożliwe do przewidzenia uwarunkowania gospodarczo-polityczne (pandemie, lockdown, konflikty). Należy także pamiętać o konkurencji ze strony mniejszych podkarpackich miast (Łańcut, Przemyśl) oraz innych wojewódzkich stolic (zwłaszcza Kraków i Lublin). Zagrożeniem jest również odpływ młodych twórców i społeczników z Rzeszowa. Ogólnym zagrożeniem dla kultury jest powszechne jej utożsamianie z rozrywką, a także odzwyczajanie się po 2020 r.

części społeczeństwa od uczestnictwa w tradycyjnych (stacjonarnych) wydarzeniach kulturalnych. Istotnym zagrożeniem niezależnym od miasta są ograniczone możliwości samorządów w zakresie finansowania działalności kulturalnej oraz wzrastające koszty działalności kulturalnej, utrzymania i eksploatacji obiektów kultury.

1.6. Wnioski strategiczne wypracowane podczas spotkań ze środowiskiem kulturalnym

Liczne rozmowy z przedstawicielami rzeszowskiej kultury prowadzone były w ramach badań jakościowych zaplanowanych na potrzeby opracowanej metodologii badawczej. Wśród nich znalazły się wspomniane już wcześniej: spotkanie w formule Open Space Technology (OST) z przedstawicielami Społecznej Rady Kultury przy Prezydencie Miasta Rzeszowa, badania jakościowe z wykorzystaniem narzędzi CAWI/CATI z kierownictwem instytucji kultury i przedstawicielami organizacji kulturalnych działających w mieście, indywidualne wywiady pogłębione (IDI) oraz zogniskowane wywiady fokusowe (FGI) z liderami życia kulturalnego w mieście.

Szereg zbiorczych wniosków z ww. badań zostało zebranych w jednym z wcześniejszych rozdziałów (rozdz. 1.2.2.). Poniżej zaprezentowane zostały natomiast najbardziej istotne kwestie podejmowane wielokrotnie przez badanych przedstawicieli środowiska kultury – zarówno przedstawicieli organizacji, jak i instytucji kulturalnych w Rzeszowie oraz przedstawicieli Społecznej Rady Kultury.

- Planowane działania strategiczne powinny opierać się na niewykorzystanym potencjale miasta, jakim jest **wielokulturowość Rzeszowa**. Jednocześnie konieczne jest **zdefiniowanie dziedzictwa** kulturowego i obszarów, jakie tworzą tożsamość miasta, w tym także maksymalne wykorzystanie bieżących zasobów i możliwości. Kluczowe w tym zakresie jest akcentowanie Rzeszowa **jako miasta na pograniczu kultur i obszarów geograficznych**.
- Jednocześnie **miasto powinno rozwijać się w kierunku działań o charakterze kultury wysokiej**. Konieczne jest, aby Rzeszów podejmował się lub wspierał organizację nowych wydarzeń z obszarów kultury **żydowskiej i folkloru, a także**

inicjatyw patriotycznych oraz przedsięwzięć nawiązujących do twórczości artystów związanych z miastem. Ponadto należy dążyć do realizacji działań o randze międzynarodowej.

- Miasto powinno uwzględnić w swoich działaniach **edukację kulturalną** prowadzoną już od najmłodszych lat na szczeblu przedszkolnym. W ramach propagowania i przygotowania do świadomego odbioru kultury należy docierać bezpośrednio do nauczycieli, dyrekcji szkół oraz dzieci, w tym tworzyć projekty i programy edukacyjne dla różnych grup wiekowych.
- W ramach rozwoju rzeszowskiej kultury należy podejmować **szerokie działania promocyjne uwzględniające kanały online** (z wykorzystaniem najbardziej popularnych obecnie social mediów – Instagram, TikTok, Facebook) **oraz te tradycyjne**. Istotną kwestią jest **promocja jednego źródła informacji o bieżących wydarzeniach kulturalnych** organizowanych w mieście³⁰.
- Podczas każdego z badań przedstawiciele środowiska kulturalnego wskazywali na konieczność podjęcia działań w kierunku **stworzenia typowo miejskiego Centrum Kulturalnego Rzeszowa**. Nowy obiekt wypełniłby obecne **ograniczenia infrastrukturalno-organizacyjne miasta** i umożliwiłby organizację dużych wydarzeń w przestrzeni należącej do miasta. Stanowiłby również centralne miejsce gromadzące przedstawicieli różnych dziedzin kultury.
- **Rozwój rzeszowskiej kultury to również stały wzrost środków finansowych przeznaczanych na ten cel**. Miasto powinno w opinii badanych systematycznie zwiększać nakłady na podmioty i organizacje kulturalne, ale również na wsparcie lokalnych twórców i artystów oraz wynagrodzenie przeznaczane dla osób pracujących w instytucjach kultury.

³⁰ Takim źródłem informacji może być np. prowadzony dotychczas kalendarz imprez miejskich Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa.

- **Obszarem, który wymaga szczególnego rozwoju jest mecenat kultury.** Badani zgodnie przyznają, że wsparcie kultury przez lokalnych przedsiębiorców jest zdecydowanie niewystarczające. Ich zdaniem działania w tym zakresie powinny obejmować edukację kulturalną w kierunku zwiększenia świadomości rzeszowskich przedsiębiorców w obszarze mecenatu kultury oraz system nagradzania firm wspierających kulturę w Rzeszowie.

2. Kierunki strategiczne i założenia działań na lata 2023-2030

Na bazie dotychczasowych analiz uwzględniających przeprowadzone badania jakościowe i ilościowe dedykowane niniejszej Strategii oraz szeregu analiz z obszaru kultury w Rzeszowie określone zostały **kluczowe obszary działania rozumiane jako kierunki strategiczne**.

Rysunek 4. Kierunki strategiczne w ramach rozwoju rzeszowskiej kultury na lata 2023-2030

KIERUNKI STRATEGICZNE NA LATA **2023-2030**

Źródło: Opracowanie własne

1. Aspiracja Rzeszowa do bycia istotnym ośrodkiem kultury w Polsce i Europie

Rzeszów staje obecnie przed szeregiem wyzwań natury społecznej i infrastrukturalnej. Jednocześnie od lutego 2022 r. stanowi centralny punkt logistyczny polityki światowej oraz jest jednym z kluczowych miast niosących pomoc Ukraińcom uciekającym przed wojną. W mieście spokój odnalazło kilkaset tysięcy uchodźców³¹. Rzeszów gości też przedstawicieli organizacji pozarządowych, wolontariuszy, dziennikarzy i dyplomatów z całego świata. **Wszystko to składa się na realne aspiracje miasta do bycia kluczowym ośrodkiem miejskim również w obszarze kultury.**

Głównym założeniem tego kierunku strategicznego ma być **podjęcie przez miasto działań w zakresie budowania wizerunku Rzeszowa jako miasta stanowiącego hub kulturowy w Polsce i Europie**. Działania te rozumiane są jako aktywność stolicy Podkarpacia na arenie polskiej i międzynarodowej oraz próba konkurowania z kluczowymi ośrodkami miejskimi w kraju oraz zagranicą. Obecna współpraca rzeszowskiego środowiska kulturalnego z artystami, podmiotami i organizacjami będzie intensywnie rozwijana i będzie stanowić narzędzie służące promocji miasta poza jego granicami.

2. Określenie tożsamości Rzeszowa w oparciu o historię oraz obecne uwarunkowania zewnętrzne

Badani przedstawiciele instytucji i organizacji kulturalnych w Rzeszowie zgodnie przyznawali, że **miasto nie ma jasno zdefiniowanej tożsamości**. Działania w tym kierunku powinny stanowić szczególny priorytet dla rozwoju kultury. Należy nimi objąć bieżące zasoby kulturalne miasta, a także uwzględnić zmiany, które dotknęły stolicę Podkarpacia w ostatnim czasie, tj. skutki pandemii i wojny w Ukrainie. Rzeszów w krótkim czasie przyjął wielu nowych mieszkańców pochodzących z jednego obszaru kulturowego. Na terenie miasta już przed wojną Ukraińcy stanowili jedną z większych grup obcokrajowców, jednak od końca

³¹ W kwietniu 2022 r. Ukraińcy stanowili 35% społeczeństwa Rzeszowa (104 784 osób) – dane na podstawie danych z raportu pn. *Miejska gościnność: wielki wzrost, wyzwania i szanse - Raport o uchodźcach z Ukrainy w największych polskich miastach*, s. 34; według aktualnych szacunków w stolicy Podkarpacia przebywa ok. 40 tys. uchodźców.

lutego 2022 roku nastąpił gwałtowny wzrost tych migracji oraz zmiana jej charakteru. Takie zderzenie dwóch bliskich sobie narodów stymuluje interakcje międzykulturowe i sprzyja umacnianiu się tożsamości lokalnej migrantów.

3. Zwiększenie poziomu finansowania kultury

Aby kultura w Rzeszowie rozwijała się w zadowalającym tempie, musi ona stać się dla miasta **kluczowym obszarem finansowania**. Na bazie przeprowadzonych analiz widać w ostatnich latach systematyczny wzrost wydatków Rzeszowa na kulturę³², jednak środki te muszą znacznie intensywniej zwiększać się do 2030 roku. Artyści, twórcy oraz instytucje i organizacje kulturalne muszą zostać zaopatrzone w większe możliwości i narzędzia wsparcia od miasta. Założeniem tego kierunku strategicznego jest również rozwój współpracy środowiska kulturalnego z biznesem, której celem jest wzmocnienie dotychczasowego mecenatu kultury w mieście.

4. Rozwój infrastruktury kulturalnego obszaru miasta

Rozwój rzeszowskiej kultury nieodzownie wiąże się z **koniecznością rozbudowy dotychczasowej infrastruktury miasta** w tym obszarze. Badani przedstawiciele środowiska kulturalnego w ramach badań jakościowych wielokrotnie wskazywali na niewystarczające zasoby miasta, w tym brak typowo miejskiego obiektu do realizacji dużych przedsięwzięć kulturalnych. W ramach niniejszego kierunku strategicznego planowane są również inne nowe instytucje i obiekty kulturalne oraz adaptacja obecnej przestrzeni miejskiej pod działalność kulturalną. Działania te powinny być wynikiem oczekiwań ludzi związanych z kulturą oraz mieszkańców miasta. Jednocześnie należy wspierać i rozwijać dotychczasowe podmioty kulturalne działające w Rzeszowie. Rozwój infrastrukturalny nierozzerwalnie wiąże się również z koniecznością zwiększenia poziomu zatrudnienia w obszarze kultury, co

³² Wydatki Rzeszowa na kulturę zwiększyły się ponad dwukrotnie między 2017 a 2021 r. (z 19,4 mln zł w 2017 roku do 45,2 mln zł w 2021 roku), *Raport z analizy desk research przygotowany na potrzeby Strategii Rozwoju Kultury Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030*, s. 44-45.

stanowi także odpowiedź na sugestie środowiska kulturalnego i jest katalizatorem dalszej transformacji.

5. Rozwój programu edukacji kulturalnej Miasta Rzeszowa

Ostatnim kierunkiem strategicznym jest edukacja kulturalna. Jej podstawowym założeniem jest **budowanie świadomości kulturalnej oraz propagowanie wiedzy i znajomości dziedzictwa Rzeszowa, w tym jego lokalnych zasobów** wśród mieszkańców miasta. Oczekiwanym efektem w tym obszarze będzie wzrost dotychczasowej świadomości kulturalnej wśród odbiorców oraz zwiększenie poziomu ich uczestnictwa lub współtworzenia wydarzeń kulturalnych Rzeszowa. Aby osiągnąć zamierzone cele konieczna będzie szeroko zakrojona współpraca z podmiotami i organizacjami kulturalnymi w mieście, a także z sektorami edukacji i biznesu, dzięki któremu ma zostać wzmocniony mecenat kultury.

Każda powstająca strategia powinna być zintegrowana z innymi wewnętrznymi dokumentami strategicznymi oraz opracowaniami na poziomie regionu, kraju i Europy. W związku z tym powyższe kierunki strategiczne opracowywane zostały również z uwzględnieniem innych dokumentów na poziomie Miasta Rzeszowa, ale również Polski i Europy. Poniższa tabela stanowi wykaz celów i konkretnych działań strategicznych, w które wpisują się założenia niniejszej Strategii. Jej opracowanie bazowało na analizie treści wybranych dokumentów:

- Aktualizacja Strategii Marki Rzeszowa oraz Programu Promocji Miasta Rzeszowa na lata 2020–2025,
- Strategia Rozwoju Miasta Rzeszowa do roku 2025,
- Program współpracy Miasta Rzeszowa na 2023 rok z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023,
- Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030,
- Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020,

- Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów; Nowy Europejski Program na rzecz kultury.

Tabela 2. Powiązania Strategii Rozwoju Kultury Rzeszowa z innymi dokumentami strategicznymi

Nazwa dokumentu	Wybrane założenia i działania strategiczne w obszarze kultury
Aktualizacja Strategii Marki Rzeszowa oraz Programu Promocji Miasta Rzeszowa na lata 2020–2025	Wybrane kluczowe przesłania nawiązujące do kultury dla poszczególnych grup docelowych działań zaproponowanych w strategii: • Mieszkańcy Miasta Rzeszowa: <i>Rzeszów dąży do poszerzania posiadanej oferty rozrywkowej i kulturalnej,</i> • Studenci z Rzeszowa: <i>Rzeszów dąży do poszerzania i rozwoju oferty kulturalno-rozrywkowej przygotowanej z myślą o ludziach młodych,</i> • Małżeństwa do 30 roku życia: <i>Rzeszów dąży do rozwoju i poszerzania oferty kulturalno-rozrywkowej przygotowanej z myślą o ludziach młodych,</i> • Turyści: <i>Rzeszów jest atrakcyjną destynacją turystyczną, posiadającą m.in. bogatą ofertę kulturalno-wypoczynkową oraz liczne atrakcje turystyczne zlokalizowane w niewielkiej odległości od miasta.</i> Ponadto w dokumencie znajduje się szereg odwołań do uwzględnienia obszaru kultury Rzeszowa w kontekście działań służących budowaniu marki Miasta Rzeszowa i jego promocji (m.in. wykorzystanie unikatowych zbiorów starej fotografii czy budowanie ofert pakietowych/wymian z innymi ośrodkami w Polsce i zagranicą w obszarze kultury)³³.

³³ Aktualizacja Strategii Marki Rzeszowa oraz Programu Promocji Miasta Rzeszowa na lata 2020–2025, Rzeszów 2020.

Strategia Rozwoju Miasta Rzeszowa do roku 2025	Wybrane cele sektorowe: C.1. Inteligentne Miasto – Tworzenie sprzyjających warunków dla rozwoju Rzeszowa jako atrakcyjnego miejsca dla prowadzenia działalności gospodarczej oraz rozwoju edukacji, szkolnictwa wyższego, nauki i kultury, w tym: • Platforma integrująca rzeszowskie środowiska kulturalno-artystyczne i lokalnych twórców, • Wizerunek Rzeszowa jako „inteligentnego miasta”, które cechują: innowacyjne zarządzanie, innowacyjne technologie, innowacyjna nauka i technika, innowacyjny przemysł i architektura, innowacyjna kultura i sztuka. C.2. Miasto społecznie spójne i zintegrowane – Poprawa warunków życia mieszkańców i stanu bezpieczeństwa publicznego • Wspieranie działań na rzecz utrzymania regionalnej i lokalnej tożsamości oraz kultury. C.4. Wykorzystanie zasobów – Czysta energia i Bogate dziedzictwo – Ochrona i zagospodarowywanie walorów i zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego • Zachowane bogactwo przyrodnicze, dziedzictwo kulturowe i walory krajobrazowe Miasta, • Ochrona i promocja zasobów przyrodniczych oraz zachowanie dziedzictwa kulturowego dzięki wykorzystaniu środków zewnętrznych, • Wizerunek uwzględniający walory obiektów zabytkowych, zachowanego krajobrazu kulturowego oraz dziedzictwa historycznego. Utworzenie w Rzeszowie Centrum Polonia 3.0³⁴.
--	---

³⁴ Strategia Rozwoju Miasta Rzeszowa do roku 2025: Wizja i Misja rozwoju Miasta Rzeszowa do 2025 r., Rzeszów 2015.

Program współpracy Miasta Rzeszowa na 2023 rok z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	Jednym z priorytetowych obszarów współpracy Programu współpracy Miasta Rzeszowa na 2023 rok z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami, o których mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie jest m.in. pkt 5) wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej, kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego. Realizacja zadań publicznych w ramach Programu może odbywać się poprzez zlecenie przez Miasto ich wykonania m.in. w bloku zadań konkursowych obejmującym zadania z zakresu wspierania kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, w tym: a) zadania z zakresu kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (festiwale, koncerty, wydawnictwa, wystawy, warsztaty itp.), b) inicjatywy kulturalne realizowane w Rzeszowie, c) całoroczna działalność kulturalna, d) działania w zakresie ochrony zabytków, opieki nad zabytkami oraz promocji lokalnego zasobu zabytkowego³⁵.
Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023	Wybrane kierunki działań rewitalizacyjnych odnoszących się do obszaru kultury: • Zachowanie i promocja niematerialnego dziedzictwa kulturalnego (w ramach przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym oraz wykluczeniu społecznemu), • Rozwój infrastruktury edukacyjnej i kulturalnej (w ramach rozwoju infrastruktury społecznej z uwzględnieniem różnych grup wiekowych), • Ochrona i udostępnienie dziedzictwa kulturalnego (w ramach kreowania przestrzeni służących zaspokajaniu potrzeb mieszkańców), • Poprawa warunków dla rozwoju funkcji usługowych, w szczególności z zakresu ochrony zdrowia, rehabilitacji, opieki geriatrycznej, kultury i turystyki (w ramach wspierania rozwoju lokalnej przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy)³⁶.

³⁵ <https://bip.erzeszow.pl/2296-2022/67388-uchwaly/67405-uchwala-nr-lxxi15602022-z-dnia-13-grudnia-2022-r-w-sprawie-uchwalenia-programu-wspolpracy-miasta-rzeszowa-na-2023-rok-z-organizacjami-pozarzadowymi-oraz-podmiotami-o-ktorych-mowa-w-art-3-ust-3-ustawy-z-dnia-24-kwietnia-2003-r-o-dzialalnosci-pozytku-publicznego-i-o-wolontariacie.html>, dostęp: 10.03.2023 r.

³⁶ *Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Miasto Rzeszów do roku 2023*, Rzeszów 2017.

Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030	Wybrane kierunki działania odnoszące się do obszaru kultury: • Podnoszenie konkurencyjności gospodarki regionalnej w sektorze turystyki (również w kontekście zasobów kultury), • Tworzenie warunków dla upowszechniania kultury, rozwijania form działalności kulturalnej i interpretacji dziedzictwa, wraz ze zwiększeniem kompetencji kulturowych mieszkańców, • Wzmacnianie współpracy i partnerstwa na rzecz wykorzystania regionalnych zasobów dziedzictwa i kultury współczesnej, jako potencjału rozwojowego, • Infrastruktura kultury i zwiększenie atrakcyjności dziedzictwa kulturowego³⁷.
Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020	Wybrane cele częściowe (jako uzupełnienie do NPR na lata 2007-2013): • Wzrost efektywności zarządzania sferą kultury, • Zachowanie dziedzictwa kulturowego i aktywna ochrona zabytków, • Modernizacja i rozbudowa infrastruktury kultury, • Wzrost uczestnictwa w kulturze³⁸.
Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów; Nowy Europejski Program na rzecz kultury	Wybrane strategiczne cele i działania: Wymiar społeczny – wykorzystanie wagi kultury i różnorodności kulturowej do celów spójności społecznej i dobrostanu: • Wzmocnienie zdolności kulturowej wszystkich Europejczyków poprzez udostępnienie szerokiej gamy wydarzeń kulturalnych i zapewnienie możliwości aktywnego uczestnictwa, • Ochrona i propagowanie dziedzictwa kulturowego Europy jako wspólnego zasobu, aby podnieść poziom wiedzy na temat naszej wspólnej historii i wartości oraz wzmocnić poczucie wspólnej tożsamości europejskiej. Wymiar gospodarczy – wspieranie kreatywności opartej na kulturze w obszarze edukacji i innowacji oraz w zakresie miejsc pracy i wzrostu gospodarczego:

³⁷ Strategia rozwoju województwa - Podkarpackie 2030, Rzeszów 2020.

³⁸ Uzupełnienie Narodowej Strategii Rozwoju Kultury na lata 2004-2020, Warszawa 2005.

	• Propagowanie sztuki, kultury i myślenia twórczego w obszarze formalnego i nieformalnego kształcenia i szkolenia na wszystkich poziomach oraz w zakresie uczenia się przez całe życie, • Wspieranie sprzyjającego otoczenia dla sektora kultury i sektora kreatywnego, rozpowszechnianie dostępu do finansowania, zdolności innowacyjnych, godziwego wynagrodzenia autorów oraz twórców i międzysektorowej współpracy. Wymiar zewnętrzny – wzmacnianie międzynarodowych stosunków kulturalnych: • Propagowanie kultury i dialogu międzykulturowego mających na celu pokojowe stosunki między społecznościami, • Wzmocnienie współpracy na rzecz dziedzictwa kulturowego³⁹.
--	---

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wskazanych dokumentów

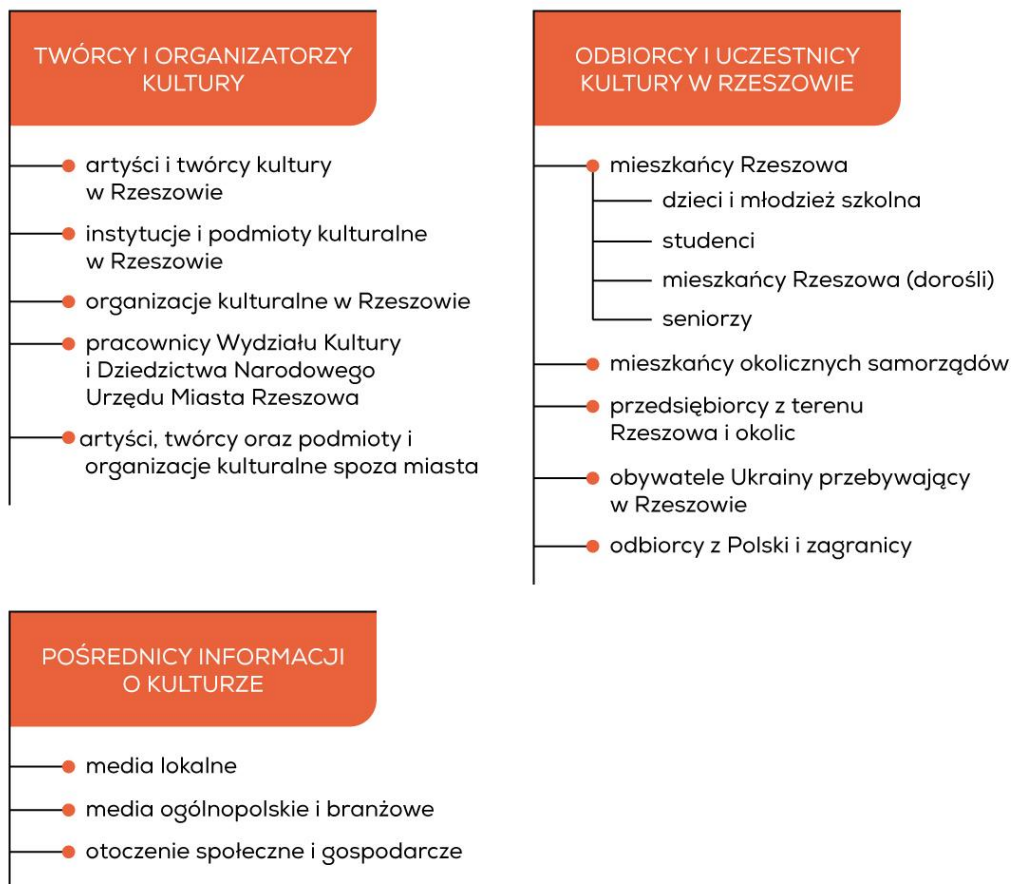
3. Grupy docelowe działań strategicznych

Działania zaplanowane w celu rozwoju kultury w Rzeszowie będą adresowane do poszczególnych grup docelowych. Zgodnie z poprzednią Strategią poniżej zaprezentowani odbiorcy zostali skategoryzowani w trzy grupy: bezpośrednich twórców i organizatorów kultury, jej odbiorców i uczestników oraz grupę stanowiącą podmioty będące w ścisłym otoczeniu prowadzonych działań na rzecz rzeszowskiej kultury.

³⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0267&from=sv>, dostęp: 10.03.2023 r.

Rysunek 5. Grupy docelowe działań zaplanowanych w ramach rozwoju rzeszowskiej kultury

GRUPY DOCELOWE DZIAŁAŃ STRATEGICZNYCH

Źródło: Opracowanie własne

Różnice w stosunku do grup docelowych z poprzedniej wersji dokumentu widoczne są w obrębie każdej z kategorii – tym razem uwzględniono m.in. środowisko kulturalne i odbiorców kultury spoza Rzeszowa czy nową liczną grupę odbiorców kultury, jakimi są obywatele Ukrainy przebywający w mieście. Ma to przede wszystkim związek z obecną sytuacją demograficzną w mieście (napływ nowej ludności), a także aspiracjami miasta, które zostały odzwierciedlone w kolejnym rozdziale w postaci wizji na najbliższe lata.

4. Wizja rozwoju kultury Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030

Kierunki oraz cele strategiczne zaproponowane w dalszej części dokumentu będą obejmowały szereg działań mających na celu ukierunkowanie rzeszowskiej kultury do pożądanego stanu, jakim jest następująca wizja rozwoju kultury Miasta Rzeszowa:

***Rzeszów jako wielokulturowy i znaczący ośrodek kulturalny
w Polsce i Europie***

Obrana wizja rozwoju rzeszowskiej kultury stanowi niejako przejście na wyższy poziom dotychczasowych założeń w ramach poprzedniej Strategii, która zakładała wzrost znaczenia Rzeszowa w skali ogólnopolskiej⁴⁰. Zmiany, jakie Rzeszów przeszedł w ostatnim czasie oraz skupienie w mieście szeregu działań humanitarnych, wojskowych oraz politycznych stawia go w pozycji pretendenta do roli istotnego ośrodka kulturalnego również poza granicami kraju. Rzeszów jest obecnie w centrum uwagi zagranicznych mediów, co stanowi niepowtarzalną szansę na ukazanie atutów miasta, w tym jego wielokulturowości i otwartości.

5. Zdefiniowanie celów strategicznych i operacyjnych rozwoju kultury

Proces przełożenia wyników przeprowadzonych badań i analiz oraz oczekiwań grup docelowych na możliwości i obecne aspiracje Rzeszowa w kontekście rozwoju kultury – tak można określić działania mające na celu zdefiniowanie kluczowych **celów strategicznych** niniejszej Strategii. Powstanie celów strategicznych poprzedziło określenie kluczowych obszarów działania rozumianych jako główne **kierunki strategiczne**. Następnie dokonana

⁴⁰ Wówczas wizja rozwoju rzeszowskiej kultury do roku 2020 została ujęta w sposób następujący: „Rzeszów prężnie działającym i liczącym się ośrodkiem kulturalnym w Polsce”. *Strategia Rozwoju Kultury Miasta Rzeszowa, Rzeszów 2014, s. 74.*

została operacjonalizacja przyjętych celów strategicznych do **celów operacyjnych**, do których w dalszej części dokumentu zostaną przyporządkowane **działania strategiczne** oraz **mierniki realizacji celów**.

Rysunek 6. Schemat logiczny – struktura poszczególnych składowych Strategii

Źródło: Opracowanie własne

Przyjęta powyżej struktura wskazuje, że cele strategiczne i operacyjne będą realizowane przez zaproponowane działania strategiczne, a weryfikacja stopnia ich wdrożenia będzie badana za pomocą wyznaczonych mierników realizacji celów.

5.1. Cele strategiczne i operacyjne

Zgodnie z przyjętą wizją rozwoju rzeszowskiej kultury na najbliższe lata oraz zidentyfikowanymi kluczowymi obszarami (kierunkami) działań strategicznych opracowane zostały **trzy główne cele w postaci celów strategicznych**.

Rysunek 7. Cele strategiczne

CELE STRATEGICZNE ROZWOJU RZESZOWSKIEJ KULTURY

Źródło: Opracowanie własne

W dalszym kroku dokonano operacjonalizacji zdefiniowanych celów strategicznych, czyli opracowany został **szereg celów operacyjnych** stanowiących podstawę do zaplanowanych w dalszej części dokumentu działań strategicznych.

Tabela 3. Zestawienie celów strategicznych i celów operacyjnych rozwoju rzeszowskiej kultury

Cel strategiczny	Cele operacyjne
1. Wzmocnienie działalności kulturalnej i pozycji Rzeszowa na arenie polskiej i międzynarodowej	1.1. Skuteczne konkurowanie z kluczowymi ośrodkami miejskimi w kraju oraz zagranicą 1.2. Stworzenie możliwości współpracy lokalnych twórców, instytucji i organizacji kulturalnych z podmiotami i artystami z innych ośrodków miejskich oraz z zagranicy 1.3. Wykorzystywanie kultury jako narzędzia promocji miasta w kontekście ogólnopolskim i europejskim
2. Upowszechnianie wiedzy o kulturze, historii i wielokulturowości Rzeszowa	2.1. Usystematyzowanie dziedzictwa kulturowego Rzeszowa 2.2. Wzrost poziomu wykorzystania dotychczasowych zasobów i obiektów kulturalnych miasta, a także sylwetek osób związanych z Rzeszowem 2.3. Wzrost zainteresowania i świadomego odbioru kultury wśród mieszkańców Rzeszowa poprzez realizację programu edukacji

	kulturalnej i kształtowanie postawy świadomego odbiorcy kultury i kształtowanie postawy świadomego odbiorcy kultury⁴¹ 2.4. Wielokanałowa promocja wydarzeń i aktywizacja mieszkańców w obszarze kultury
3. Wzrost poziomu wsparcia i wydatków przeznaczanych na kulturę	3.1. Zwiększenie poziomu finansowania kultury przez miasto 3.2. Rozwój wsparcia dla artystów, twórców oraz organizacji pozarządowych (NGO) 3.3. Zwiększenie współpracy z sektorem biznesu, w tym promocja i wzmocnienie mecenatu kultury wśród lokalnych przedsiębiorców 3.4. Rozwój infrastruktury i kadr kulturalnych miasta

Źródło: Opracowanie własne

5.2. Mierniki realizacji celów

W niniejszej części dokumentu zaprezentowane zostały **mierniki realizacji poszczególnych celów**, które powinny stanowić podstawę dla oceny stopnia ich osiągnięcia. Poszczególne wskaźniki stanowią pomiar efektywności zaproponowanych działań strategicznych.

Tabela 4. Mierniki realizacji celów strategicznych i operacyjnych rozwoju rzeszowskiej kultury

Cel operacyjny	Mierniki realizacji celów
1.1. Skuteczne konkurowanie z kluczowymi ośrodkami miejskimi w kraju oraz zagranicą	M1.1.1. Liczba konkursów/przedsięwzięć kulturalnych o randze ogólnopolskiej i międzynarodowej, w których uczestniczył Rzeszów M1.1.2. Liczba zorganizowanych edycji kongresu o tematyce kulturalnej dla samorządów oraz instytucji i organizacji działających w obszarze kultury⁴² M1.1.3. Liczba przeprowadzonych badań własnych dotyczących kultury

⁴¹ Dalsze działania strategiczne w ramach realizacji programu edukacji kulturalnej w Rzeszowie zostały zaprezentowane w rozdz. 6.3.

⁴² Tego typu wydarzenia powinny być połączeniem teorii z praktyką. Obok debat, dyskusji, wypracowania dokumentów, powinny odbywać się realne działania w ramach danego wydarzenia/kongresu służące za przykład, tj. showcase, targi branży kultury, wystawy, spektakle, koncerty towarzyszące.

	i jej rozwoju M1.1.4. Liczba badań zewnętrznych dotyczących kultury i jej rozwoju, w które włączyło się Miasto Rzeszów M1.1.5. Liczba dobrych praktyk/inspiracji z obszaru kultury zaczerpniętych z innych samorządów i krajów M1.1.6. Liczba obecnych organizacji/sieci/związków, w których Rzeszów zwiększył swoją pozycję (np. objął stanowisko lidera) M1.1.7. Liczba nowych organizacji/sieci/związków, do których dołączył Rzeszów
1.2. Stworzenie możliwości współpracy lokalnych twórców, instytucji i organizacji kulturalnych z podmiotami i artystami z innych ośrodków miejskich oraz z zagranicy	M1.2.1. Liczba inicjatyw kulturalnych podjętych wspólnie z obecnymi partnerami Rzeszowa w zakresie kultury (np. miasta partnerskie, zaprzyjaźnione instytucje kultury) M1.2.2. Liczba inicjatyw kulturalnych podjętych wspólnie z nowymi partnerami Rzeszowa w zakresie kultury (np. kolejne miasta partnerskie, instytucje kultury) M1.2.3. Liczba zorganizowanych wymian artystycznych/rezydencji kulturalnych M1.2.4. Liczba artystów / twórców / pracowników podmiotów kulturalnych / członków organizacji kulturalnych, którzy wzięli udział w wymianach artystycznych/rezydencjach kulturalnych M1.2.5. Liczba wspólnych kalendarzy wydarzeń kulturalnych z udziałem miast partnerskich
1.3. Wykorzystywanie kultury jako narzędzia promocji miasta w kontekście ogólnopolskim i europejskim	M1.3.1. Liczba zorganizowanych nowych wydarzeń kulturalnych o charakterze ogólnokrajowym M1.3.2. Liczba zorganizowanych nowych wydarzeń kulturalnych o charakterze międzynarodowym M1.3.3. Liczba wydarzeń międzynarodowych (np. targi, wystawy, konferencje), w których promowali się lokalni twórcy i artyści M1.3.4. Liczba twórców i artystów, którzy promowali się przy okazji uczestnictwa Rzeszowa w wydarzeniach międzynarodowych M1.3.5. Liczba nowych inicjatyw zrealizowanych we współpracy

	z organizacjami kulturalnymi działającymi na skalę europejską (np. z Podkarpacką Komisją Filmową) M.1.3.6. Liczba organizacji kulturalnych działających na skalę europejską, z którymi współpracuje Rzeszów (np. Podkarpacka Komisja Filmowa)
2.1. Usystematyzowanie dziedzictwa kulturowego Rzeszowa	M2.1.1. Opracowanie diagnozy w kierunku określenia tożsamości Rzeszowa M2.1.2. Liczba zdefiniowanych „marek dziedzictwa kulturalnego Rzeszowa” M2.1.3. Liczba działań kulturalnych i pozakulturalnych Rzeszowa, w których pojawił się temat dziedzictwa kulturowego miasta M2.1.4. Liczba wspartych przez Rzeszów projektów / badań / opracowań / prac naukowych o tematyce dziedzictwa kulturowego Rzeszowa
2.2. Wzrost poziomu wykorzystania dotychczasowych zasobów i obiektów kulturalnych miasta, a także sylwetek osób związanych z Rzeszowem	M2.2.1. Liczba wykorzystanych zasobów kulturalnych / sylwetek osób związanych z Rzeszowem w ramach organizowanych wydarzeń i inicjatyw M2.2.2. Szacunkowa dostępność (liczby odbiorców w stosunku do liczby mieszkańców) wybranych wydarzeń kulturalnych M2.2.3. Liczba interdyscyplinarnych imprez kulturalnych w mieście M2.2.4. Liczba wystaw / prezentacji zasobów kulturalnych w przestrzeni publicznej miasta M2.2.5. Liczba wykorzystanych obiektów miasta i liczba wydarzeń kulturalnych w nich zorganizowanych
2.3. Wzrost zainteresowania i świadomego odbioru kultury wśród mieszkańców Rzeszowa poprzez realizację programu edukacji kulturalnej i	M2.3.1. Liczba dodatkowych zajęć w ramach świetlic szkolnych we współpracy z instytucjami kultury i NGO-sami M2.3.2. Liczba zorganizowanych we współpracy z instytucjami kultury i NGO-sami lekcji pokazowych / informacyjnych w ramach zajęć szkolnych, tj. wiedza o kulturze, plastyka, muzyka M2.3.3. Liczba zorganizowanych weekendowych wystaw, koncertów i seansów filmowych dedykowanych dzieciom i młodzieży realizowanych

kształtowanie postawy świadomego odbiorcy kultury	we współpracy z instytucjami kultury w ramach cyklicznej akcji „Weekend z kulturą”⁴³ M2.3.4. Liczba spotkań tematycznych w ramach Rzeszowskiego Forum Literackiego M2.3.5. Liczba cyklicznych spotkań w celu wypracowania wspólnych założeń programowych projektu pod roboczą nazwą „K jak Kultura” M2.3.6. Liczba inicjatyw integrujących dzieci i młodzież mieszkających w Rzeszowie z ich rówieśnikami z Ukrainy M2.3.7. Liczba cyklicznych zajęć w ramach programu „Łączącego pokolenia” pod proponowaną nazwą „Kultura pokoleń” M2.3.8. Liczba bezpłatnych warsztatów lub kursów dla młodzieży i studentów z zakresu scenariopisarstwa, reżyserii oraz sztuki operatorskiej M2.3.9. Liczba zorganizowanych kursów z zakresu kształtowania kompetencji w obszarze zarządzania kulturą z udziałem ekspertów z kraju i zagranicy M2.3.10. Liczba spotkań z aktorami i reżyserami produkcji filmowych realizowanych na terenie Rzeszowa oraz województwa podkarpackiego M2.3.11. Liczba dedykowanych seansów filmowych tylko dla młodzieży i studentów M2.3.12. Liczba zorganizowanych lekcji pokazowych we współpracy z zespołami pieśni i tańca działających na terenie Rzeszowa⁴⁴ M2.3.13. Liczba rzeszowskich uczelni i przedsiębiorców biorących udział w ramach nowej organizacji (kulturalnego think tanku) M2.3.14 Liczba odbiorców projektu przedstawiającego dziedzictwo kulturalne Miasta Rzeszowa M2.3.15. Liczba podmiotów (organizacji pozarządowych, stowarzyszeń
--	--

⁴³ Cykliczna akcja „Weekend z kulturą” stanowi jedno z działań w ramach pierwszego celu Programu Edukacji Kulturalnej (rozdz. 6.3).

⁴⁴ W takie działania mogą włączyć się również przedstawiciele innych rodzajów muzyki: jazz, hip hop, blues, elektronika, alternatywa etc.

	i fundacji), które uzyskały dofinansowanie na dodatkowe działania o charakterze edukacyjnym M2.3.16. Liczba inicjatyw i projektów zawierających obligatoryjne zapisy dotyczących realizacji poszczególnych przedsięwzięć z uwzględnieniem dedykowanych rozwiązań dla osób ze szczególnymi potrzebami M2.3.17. Liczba projektów rozwojowych (innowacyjnych) i badawczych, w ramach powołanego kulturalnego think tanku, poprawiających dostępność do kultury dla osób z niepełnosprawnościami
2.4. Wielokanałowa promocja wydarzeń i aktywizacja mieszkańców w obszarze kultury	M2.4.1. Liczba nowych kanałów promocji wydarzeń i inicjatyw kulturalnych M2.4.2. Łączna liczba wykorzystywanych kanałów promocji wydarzeń i inicjatyw kulturalnych M2.4.3. Liczba potrzeb w obszarze kultury zgłoszonych przez mieszkańców M2.4.4. Liczba oddolnych działań mieszkańców w ramach działalności instytucji kultury M2.4.5. Liczba wdrożonych dobrych praktyk w obszarze aktywizacji mieszkańców w ramach zadań realizowanych przez instytucje i organizacje kulturalne M2.4.6. Liczba mieszkańców biorących udział w badaniu potrzeb i oczekiwań kulturalnych
3.1. Zwiększenie poziomu finansowania kultury przez miasto	M3.1.1. Poziom finansowania kultury w danym roku budżetowym M3.1.2. Liczba pozyskanych środków zewnętrznych (liczba dotacji, grantów, itp.) w celu minimalizacji kosztów miasta w obszarze rozwoju infrastruktury kulturalnej M3.1.3. Liczba obiektów/zabytków dotowanych i wspieranych przez miasto M3.1.4. Liczba instytucji kultury wspartych przez miasto w zakresie nowoczesnego sprzętu

3.2. Rozwój wsparcia dla artystów, twórców oraz organizacji pozarządowych (NGO)	M3.2.1. Liczba nowych instrumentów wsparcia dla artystów, twórców oraz organizacji pozarządowych (NGO) M3.2.2. Liczba wszystkich instrumentów wsparcia dla artystów, twórców oraz organizacji pozarządowych (NGO) M3.2.3. Liczba artystów, twórców oraz organizacji pozarządowych (NGO) objętych wsparciem finansowym Rzeszowa M3.2.4. Liczba nowych podmiotów gospodarczych działających w obszarze kultury w Rzeszowie M3.2.5. Liczba podjętych działań z obszaru współpracy pomiędzy instytucjami kultury a NGO-sami oraz artystami i twórcami (np. udostępnianie zaplecza technicznego, przestrzeni scenicznej) M3.2.6. Liczba inicjatyw, podczas których promowane zostały twórczość i dorobek rzeszowskich artystów i twórców M3.2.7. Liczba rzeszowskich artystów i twórców, których dorobek został promowany w ramach inicjatyw Rzeszowa
3.3. Zwiększenie współpracy z sektorem biznesu, w tym promocja i wzmocnienie mecenatu kultury wśród lokalnych przedsiębiorców	M3.3.1. Ilość opracowanych zasad współpracy i dobrych praktyk pomiędzy kulturą a sektorem biznesu M3.3.2. Liczba przeprowadzonych spotkań networkingowych dla przedstawicieli biznesu, instytucji kultury i NGO-sów w ramach kampanii „Kulturalny biznes” M3.3.3. Liczba przedstawicieli sektora biznesu, którzy wzięli udział w spotkaniach networkingowych M3.3.4. Liczba przedstawicieli środowiska kulturalnego, którzy wzięli udział w spotkaniach networkingowych M3.3.5. Liczba potencjalnych beneficjentów sektora biznesu (w ramach opracowywania listy potencjalnych beneficjentów oraz mecenasów) M3.3.6. Liczba mecenasów kultury (w ramach opracowywania listy potencjalnych beneficjentów oraz mecenasów kultury) M3.3.7. Liczba przedsiębiorców nominowanych do nagrody „Mecenas Kultury” M3.3.8. Liczba laureatów nagrody „Mecenas Kultury”

3.4. Rozwój infrastruktury i kadr kulturalnych miasta	M3.4.1. Liczba nowych instytucji i obiektów kulturalnych w Rzeszowie M3.4.2. Stworzenie Centrum Kultury M3.4.3. Liczba instytucji i obiektów kulturalnych dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami M3.4.4. Liczba zaadaptowanych obiektów i miejsc w przestrzeni Rzeszowa dedykowanych do prowadzenia działalności kulturalnej M3.4.5. Liczba nowych pracowników zatrudnionych w obszarze kultury M3.4.6. Liczba szkoleń / warsztatów dla osób zatrudnionych w kulturze (wsparcie kompetencji) M3.4.7. Liczba pracowników kultury, która wzięła udział w warsztatach / szkoleniach (wsparcie kompetencji) M3.4.8. Liczba wizyt roboczych / warsztatów / szkoleń z zakresu partnerstwa i wymiany dobrych praktyk w obszarze zarządzania w kulturze, animowania i upowszechniania kultury M3.4.9. Liczba pracowników kultury, która wzięła udział w wizytach roboczych / warsztatach / szkoleniach z zakresu partnerstwa i wymiany dobrych praktyk w obszarze zarządzania w kulturze, animowania i upowszechniania kultury
---	--

Źródło: Opracowanie własne

5.3. Partnerzy procesu wdrażania Strategii

Głównym wykonawcą założeń niniejszej Strategii będą pracownicy Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa. Szereg celów oraz działań strategicznych zaplanowanych jest jednak z założeniem współpracy i zaangażowania podmiotów zewnętrznych. Wśród nich znajdują się:

- samorządowe instytucje kultury,
- pozostałe instytucje kultury, w tym placówki nadzorowane przez inne podmioty zewnętrzne,
- lokalni twórcy i artyści,

- organizacje kulturalne (formalne i nieformalne),
- przedstawiciele lokalnego sektora biznesu,
- przedstawiciele Społecznej Rady Kultury,
- szkoły podstawowe i ponadpodstawowe,
- uczelnie z terenu Rzeszowa,
- pozostałe podmioty, czy organizacje okołokulturalne.

5.3.1. Zalecenia dla poszczególnych instytucji kultury Miasta Rzeszowa

Szczególną grupę partnerów wdrażania Strategii stanowią samorządowe instytucje kultury, dla których organizatorem jest Gmina Miasto Rzeszów. Wśród nich znajdują się: Biuro Wystaw Artystycznych, Estrada Rzeszowska, Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie (prowadzona wspólnie z Województwem Podkarpackim), Muzeum Dobranocek ze zbiorów Wojciecha Jamy w Rzeszowie, Rzeszowski Dom Kultury, Teatr „Maska” w Rzeszowie oraz Galeria Fotografii Miasta Rzeszowa. Podmioty te w wielu zaplanowanych działaniach będą stanowić ich inicjatorów i bezpośrednich wykonawców. Istotną kwestią będącą wynikiem bezpośredniej zależności ww. podmiotów od Miasta Rzeszowa jest stosunkowo łatwa dostępność do potencjalnych danych i wskaźników, które zostały zdefiniowane jako mierniki realizacji celów. Pozwoli to na sprawne i precyzyjne monitorowanie postępów wdrażania Strategii.

W poniższej tabeli wskazano najważniejsze wytyczne dla ww. instytucji kultury w kontekście zaplanowanych w dokumencie działań strategicznych.

Tabela 5. Zalecenia dla poszczególnych instytucji kultury Miasta Rzeszowa

Samorządowa instytucja kultury	Zalecenia
Biuro Wystaw Artystycznych	• Regularny udział w inicjatywach i konsultacjach prowadzonych przez Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa, w tym m.in. warsztaty strategiczne, partnerstwa i wymiany dobrych praktyk w zakresie zarządzania w kulturze, animowania i upowszechniania kultury (np. wizyty robocze, warsztaty, szkolenia) • Rozwój dotychczasowej współpracy z instytucjami i artystami z kraju i zagranicy • Wsparcie w planowanych (w ramach niniejszego dokumentu) lub organizacja własnych wymian kulturowych i artystycznych • W miarę możliwości udział w inicjatywach, konkursach czy badaniach z obszaru kultury • Udział przedstawicieli BWA (artystów) i prezentacja zasobów w wydarzeniach międzynarodowych (np. targi, wystawy, konferencje), w których uczestniczy Miasto Rzeszów • W miarę możliwości eksponowanie zasobów BWA podczas organizowanych wydarzeń i inicjatyw przez Miasto Rzeszów • Prezentacja zasobów BWA w przestrzeni publicznej Miasta Rzeszowa • Regularne dostarczanie dobrych praktyk w obszarze aktywizacji mieszkańców w ramach zadań realizowanych przez BWA • Promowanie twórczości i dorobku rzeszowskich artystów i twórców • Otwartość na wsparcie w realizacji Programu edukacji kulturalnej • Wsparcie w opracowaniu zasad współpracy i dobrych praktyk pomiędzy kulturą a sektorem biznesu
Estrada Rzeszowska	• Regularny udział w inicjatywach i konsultacjach prowadzonych przez Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa, w tym m.in. warsztaty strategiczne, partnerstwa i wymiany dobrych praktyk w zakresie zarządzania w kulturze,

	animowania i upowszechniania kultury (np. wizyty robocze, warsztaty, szkolenia) • Rozwój dotychczasowej współpracy z instytucjami i artystami z kraju i zagranicy • Organizacja kolejnych oraz wsparcie i rozwój dotychczasowych inicjatyw i wydarzeń krajowych i międzynarodowych • Uwzględnienie dywersyfikacji oferty kulturalnej miasta w przyszłych organizowanych wydarzeniach (łączenie różnych dziedzin kulturalnych w ramach jednego wydarzenia) • W miarę możliwości udział w inicjatywach, konkursach czy badaniach z obszaru kultury • Rozwój współpracy Estrady Rzeszowskiej z organizacjami pozarządowymi oraz artystami i twórcami (np. udostępnianie zaplecza technicznego, przestrzeni do działań kulturalnych) • Rozwój integracji pomiędzy mieszkańcami a Estradą Rzeszowską poprzez rozwój możliwości działań oddolnych • Regularne dostarczanie dobrych praktyk w obszarze aktywizacji mieszkańców w ramach zadań realizowanych przez Estradę Rzeszowską • Promowanie twórczości i dorobku rzeszowskich artystów i twórców • Otwartość na wsparcie w realizacji Programu edukacji kulturalnej • Wsparcie w opracowaniu zasad współpracy i dobrych praktyk pomiędzy kulturą a sektorem biznesu
Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna w Rzeszowie	• Regularny udział w inicjatywach i konsultacjach prowadzonych przez Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa, w tym m.in. warsztaty strategiczne, partnerstwa i wymiany dobrych praktyk w zakresie zarządzania w kulturze, animowania i upowszechniania kultury (np. wizyty robocze, warsztaty, szkolenia) • Rozwój dotychczasowej współpracy z instytucjami z kraju i zagranicy • W miarę możliwości udział w inicjatywach, konkursach czy

	badaniach z obszaru kultury • Udział przedstawicieli WiMBP w Rzeszowie i prezentacja zasobów w wydarzeniach międzynarodowych (np. targi, wystawy, konferencje), w których uczestniczy Miasto Rzeszów • W miarę możliwości eksponowanie zasobów WiMBP w Rzeszowie podczas organizowanych wydarzeń i inicjatyw przez Miasto Rzeszów • Prezentacja zasobów WiMBP w Rzeszowie w przestrzeni publicznej Miasta Rzeszowa • Regularne dostarczanie dobrych praktyk w obszarze aktywizacji mieszkańców w ramach zadań realizowanych przez WiMBP w Rzeszowie • Promowanie twórczości i dorobku rzeszowskich artystów i twórców • Otwartość na wsparcie w realizacji Programu edukacji kulturalnej • Wsparcie w opracowaniu zasad współpracy i dobrych praktyk pomiędzy kulturą a sektorem biznesu
Muzeum Dobranocek ze zbiorów Wojciecha Jamy w Rzeszowie	• Regularny udział w inicjatywach i konsultacjach prowadzonych przez Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa, w tym m.in. warsztaty strategiczne, partnerstwa i wymiany dobrych praktyk w zakresie zarządzania w kulturze, animowania i upowszechniania kultury (np. wizyty robocze, warsztaty, szkolenia) • Rozwój dotychczasowej współpracy z instytucjami z kraju i zagranicy • W miarę możliwości udział w inicjatywach, konkursach czy badaniach z obszaru kultury • Udział przedstawicieli Muzeum i prezentacja zasobów w wydarzeniach międzynarodowych (np. targi, wystawy, konferencje), w których uczestniczy Miasto Rzeszów • W miarę możliwości eksponowanie zasobów Muzeum podczas organizowanych wydarzeń i inicjatyw przez Miasto Rzeszów • Prezentacja zasobów Muzeum w przestrzeni publicznej Miasta Rzeszowa

	• Regularne dostarczanie dobrych praktyk w obszarze aktywizacji mieszkańców w ramach zadań realizowanych przez Muzeum • Otwartość na wsparcie w realizacji Programu edukacji kulturalnej • Wsparcie w opracowaniu zasad współpracy i dobrych praktyk pomiędzy kulturą a sektorem biznesu
Rzeszowski Dom Kultury	• Regularny udział w inicjatywach i konsultacjach prowadzonych przez Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa, w tym m.in. warsztaty strategiczne, partnerstwa i wymiany dobrych praktyk w zakresie zarządzania w kulturze, animowania i upowszechniania kultury (np. wizyty robocze, warsztaty, szkolenia) • Organizacja kolejnych oraz wsparcie i rozwój dotychczasowych inicjatyw i wydarzeń krajowych i międzynarodowych • Uwzględnienie dywersyfikacji oferty kulturalnej miasta w przyszłych organizowanych wydarzeniach (łączenie różnych dziedzin kulturalnych w ramach jednego wydarzenia) • Rozwój współpracy RDK z organizacjami pozarządowymi oraz artystami i twórcami (np. udostępnianie zaplecza technicznego, przestrzeni do działań kulturalnych) • Rozwój integracji pomiędzy mieszkańcami a RDK poprzez rozwój możliwości działań oddolnych • Regularne dostarczanie dobrych praktyk w obszarze aktywizacji mieszkańców w ramach zadań realizowanych przez RDK • Promowanie twórczości i dorobku rzeszowskich artystów i twórców • Otwartość na wsparcie w realizacji Programu edukacji kulturalnej • Wsparcie w opracowaniu zasad współpracy i dobrych praktyk pomiędzy kulturą a sektorem biznesu

Teatr „Maska” w Rzeszowie	• Regularny udział w inicjatywach i konsultacjach prowadzonych przez Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa, w tym m.in. warsztaty strategiczne, partnerstwa i wymiany dobrych praktyk w zakresie zarządzania w kulturze, animowania i upowszechniania kultury (np. wizyty robocze, warsztaty, szkolenia) • Rozwój dotychczasowej współpracy z instytucjami i artystami z kraju i zagranicy • W miarę możliwości udział w inicjatywach, konkursach czy badaniach z obszaru kultury • Udział przedstawicieli Teatru i prezentacja zasobów w wydarzeniach międzynarodowych (np. targi, wystawy, konferencje), w których uczestniczy Miasto Rzeszów • W miarę możliwości eksponowanie zasobów Teatru podczas organizowanych wydarzeń i inicjatyw przez Miasto Rzeszów • Prezentacja zasobów Teatru w przestrzeni publicznej Miasta Rzeszowa • Rozwój współpracy Teatru z organizacjami pozarządowymi oraz artystami i twórcami (np. udostępnianie zaplecza technicznego, przestrzeni scenicznej) • Regularne dostarczanie dobrych praktyk w obszarze aktywizacji mieszkańców w ramach zadań realizowanych przez Teatr • Promowanie twórczości i dorobku rzeszowskich artystów i twórców • Wsparcie w opracowaniu zasad współpracy i dobrych praktyk pomiędzy kulturą a sektorem biznesu
Galeria Fotografii Miasta Rzeszowa	• Regularny udział w inicjatywach i konsultacjach prowadzonych przez Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa, w tym m.in. warsztaty strategiczne, partnerstwa i wymiany dobrych praktyk w zakresie zarządzania w kulturze, animowania i upowszechniania kultury (np. wizyty robocze, warsztaty, szkolenia) • Rozwój dotychczasowej współpracy z instytucjami i artystami z kraju i zagranicy

	• W miarę możliwości udział w inicjatywach, konkursach czy badaniach z obszaru kultury • Udział przedstawicieli Galerii i prezentacja zasobów w wydarzeniach międzynarodowych (np. targi, wystawy, konferencje), w których uczestniczy Miasto Rzeszów • W miarę możliwości eksponowanie zasobów Galerii podczas organizowanych wydarzeń i inicjatyw przez Miasto Rzeszów • Prezentacja zasobów Galerii w przestrzeni publicznej Miasta Rzeszowa • Regularne dostarczanie dobrych praktyk w obszarze aktywizacji mieszkańców w ramach zadań realizowanych przez Galerię • Promowanie twórczości i dorobku rzeszowskich artystów i twórców • Otwartość na wsparcie w realizacji Programu edukacji kulturalnej • Wsparcie w opracowaniu zasad współpracy i dobrych praktyk pomiędzy kulturą a sektorem biznesu
--	--

Źródło: Opracowanie własne

6. Program edukacji kulturalnej

Konieczność systemowego podejścia do budowania świadomego kulturowo społeczeństwa oraz wynikających z tego korzyści została zauważona już na etapie opracowania Strategii Rozwoju Kultury Miasta Rzeszowa na lata 2014-2020. Wtedy też powstały pierwsze założenia programu edukacji kulturalnej. Celem wdrożenia programu było zbudowanie świadomości kulturalnej mieszkańców Rzeszowa i zachęcenie ich do uczestnictwa lub współtworzenia przedsięwzięć kulturalnych. W strategii zarekomendowano konkretne działania, realizacja których miała przyczynić się do osiągnięcia zamierzonych planów. Poniższe zestawienie przedstawia, jakie zadania zostały wykonane do 2022 roku.

Tabela 6. Założenia działania programu edukacji kulturalnej Strategii Rozwoju Kultury Miasta Rzeszowa na lata 2014-2020 wraz z diagnozą sytuacji na koniec 2022 r.(ewaluacja ex-post)

Wyszczególnienie	Cel w 2014 roku	Stan w 2014 roku	Stan w 2020 roku – stan docelowy	Stan do końca 2022 roku
Organizacja spotkań muzealnych	1 2 3	0 w skali roku	od 6 do 12 spotkań w skali roku	217
		0 uczestników	od 10 do 20 uczestników na spotkanie	5149
Organizacja spotkań teatralnych	1 2 3	0 w skali roku	od 6 do 12 spotkań w skali roku	243
		0 uczestników	od 10 do 20 uczestników na spotkanie	6832
Organizacja spotkań fotograficznych	1 2 3	0 w skali roku	od 6 do 12 spotkań w skali roku	6
		0 uczestników	od 10 do 20 uczestników na spotkanie	70
Organizacja spotkań bibliotecznych	1 2	0 w skali roku	od 6 do 12 spotkań w skali roku	1068
		0 uczestników	od 10 do 20 uczestników na spotkanie	18557
Organizacja nocy tematycznych w instytucjach kultury	1 2 3	0 w skali roku	od 2 do 4 wydarzeń w skali roku	3
		0 uczestników	od 100 do 500 uczestników na spotkanie	7682
Organizacja konkursów tematycznych	1 2 3	0 w skali roku	od 2 do 4 wydarzeń w skali roku	13
		0 uczestników	od 5 do 30 uczestników w konkursie	3041
Organizacja spotkań z twórcami i artystami z terenu Rzeszowa	1 2 3 4	0 w skali roku	od 6 do 12 spotkań w skali roku	53
		0 uczestników	od 15 do 30 uczestników na spotkanie	879
Organizacja darmowych wstępów na wystawy fotograficzne	1 2 3 4	0 w skali roku	od 2 do 4 wyjść w skali roku	56
		0 uczestników	od 10 do 30 uczestników na wydarzenie	800
Organizacja darmowych wstępów na wystawy malarskie	1 2 3 4	0 w skali roku	od 2 do 4 wyjść w skali roku	2
		0 uczestników	od 10 do 30 uczestników na wydarzenie	300

Wyszczególnienie	Cel w 2014 roku	Stan w 2014 roku	Stan w 2020 roku – stan docelowy	Stan do końca 2022 roku
Organizacja darmowych wstępów na spektakle teatralne	1 2 3 4	0 w skali roku	od 2 do 4 wyjść w skali roku	5
		0 uczestników	od 10 do 20 uczestników na wydarzenie	350
Organizacja darmowych wstępów do filharmonii	1 2 3 4	0 w skali roku	od 2 do 4 wyjść w skali roku	1
		0 uczestników	od 10 do 20 uczestników na wydarzenie	30

Źródło: opracowanie własne na podstawie informacji zebranych od kierownictwa rzeszowskich instytucji kultury

W okresie obowiązywania ostatniej Strategii nie wszystkie rekomendowane zadania zostały wykonane w pełni lub były one realizowane w sposób wybiórczy przez poszczególne instytucje w ramach ich kompetencji. Rekomenduje się zatem, aby program edukacji kulturalnej został zaktualizowany i w większym stopniu odpowiadał na współczesne potrzeby i oczekiwania odbiorców (mieszkańców Rzeszowa), uwzględniając uwarunkowania lokalnego społeczeństwa, również w zakresie obecnej sytuacji gospodarczej i geopolitycznej.

Sytuacja wyjściowa edukacji kulturalnej Rzeszowa została również określona na bazie informacji uzyskanych podczas badań jakościowych zrealizowanych z przedstawicielami środowiska kulturalnego na potrzeby opracowania niniejszej Strategii. **Zdaniem respondentów edukacja kulturalna wśród mieszkańców jest niewystarczająca i konieczny jest jej rozwój już na etapie szkoły podstawowej, a nawet wcześniej – wśród dzieci w wieku przedszkolnym.** Jednocześnie w podejmowanych działaniach należy uwzględniać wszystkie grupy docelowe.

Kultura w Rzeszowie rozwija się z roku na rok, czego przykładem jest cykliczna organizacja wydarzeń takich jak m.in. Wschód Kultury – Europejski Stadion Kultury, Rzeszów Carpathia Festival, Festiwal Maskarada, Festiwal Źródła Pamięci Szajna – Grotowski – Kantor, Rockowa Noc, Podkarpacki Festiwal Komiksów, Foto Odłot, Ogólnopolskie Spotkania Cymbalistów, Reggae nad Wisłokiem, Święto Paniagi, Noc Muzeów, Festiwal Piosenka w Meloniku, Toast Urodzinowy dla Tomasza Stańko, Breakout

Days. Przedstawione przedsięwzięcia przez lata zapracowały na swoją markę i zyskały grono wiernych uczestników. Większość organizowanych wydarzeń to jednak te o charakterze masowym, a zdaniem badanych przedstawicieli kultury w mieście należy także ukierunkować przyszłe działania na wzrost liczby wydarzeń z zakresu kultury wysokiej.

Mieszkańcy miasta i okolic są natomiast zadowoleni z oferty kulturalnej Rzeszowa. W przeprowadzonym badaniu ilościowym 61% respondentów wskazało na umiarkowane lub całkowite zadowolenie. Uważają, że wydarzeniem kulturalnym, które najbardziej warto promować jest „Noc Muzeów”, na co wskazało 36% badanych. Wschód Kultury – Europejski Stadion Kultury wśród odpowiedzi respondentów uplasował się na drugim miejscu z wynikiem 31%⁴⁵.

Zdaniem mieszkańców w Rzeszowie poprawie uległa edukacja kulturalna oraz jej oferta (warsztaty, zajęcia tematyczne, lekcje muzealne). Twierdzi tak odpowiednio 49% i 45% badanych. Poprawę w tym względzie wskazywały przede wszystkim mieszkanki Rzeszowa. To kobiety częściej dostrzegały pozytywne zmiany w ofercie edukacji kulturalnej miasta i wskazywały, że sytuacja w tym aspekcie poprawiła się w ciągu ostatnich pięciu lat (2018-2022). Rzeszowianki pozytywniej oceniają także rozwój sztuki współczesnej, jak i użytkowej w Rzeszowie. Co więcej kobiety częściej interesują się ofertą kulturalną miasta. Niepokojącym wskaźnikiem jest ten wskazujący na fakt, że aż 23% mieszkańców Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego w grupie wiekowej 18-34 lata nie interesuje się wydarzeniami kulturalnymi odbywającymi się w stolicy Podkarpacia⁴⁶.

Biorąc pod uwagę powyższe, **koniecznym jest zwiększenie działań związanych z promocją i edukacją kulturalną**. Edukacja ta według respondentów uczestniczących w badaniach jakościowych powinna przejawiać się m.in w organizacji nowych wydarzeń (nie tylko tych masowych, ale również niekomercyjnych, niszowych), w umożliwieniu szerokiego dostępu do kultury poprzez (w miarę możliwości) bezpłatne korzystanie z oferty oraz ścisłej

⁴⁵ Dane pochodzą z dokumentu pn. *Raport z badania CATI/CAWI wśród mieszkańców Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego przygotowany na potrzeby Strategii Rozwoju Kultury Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030*.

⁴⁶ Tamże.

współpracy z podmiotami, takimi jak Wydział Edukacji Urzędu Miasta Rzeszowa. Rekomenduje się także **uwzględnienie elementów o charakterze edukacyjnym (szkolenia, warsztaty, lekcje, prezentacje) w projektach i inicjatywach pozakulturalnych realizowanych przez miasto**, m.in. w ramach wydarzeń sportowych lub tematycznych (np. Dzień Dziecka organizowany przez Filie Rzeszowskiego Domu Kultury). Tego rodzaju przedsięwzięcia mogą być uzupełnieniem podstawowych projektów Programu Edukacji Kulturalnej i zwiększających ich zasięg.

6.1. Założenia realizacyjne programu edukacji kulturalnej

Na potrzeby programu edukacji kulturalnej Miasta Rzeszowa w pierwszej kolejności wyodrębniono obszary, w zakresie których rekomenduje się realizację przedsięwzięć o charakterze edukacyjnym. Zostały one wybrane z uwagi na historię miasta i regionu województwa podkarpackiego, położenie Rzeszowa a także charakter prowadzonych w ostatnich latach projektów kulturalnych.

1) Muzyka

Najpopularniejsze i największe festiwale organizowane w Rzeszowie to te muzyczne. Niemniej istotne są muzyczne tradycje oraz wybitni artyści związani z miastem, m.in. Tomasz Stańko i Tadeusz Nalepa. Rekomenduje się, aby wokół gatunków muzycznych takich jak jazz i rock tworzyć nowe projekty edukacyjne i rozwijać te już istniejące, jak m.in. Rockowa Noc czy Toast Urodzinowy dla Tomasz Stańko.

2) Kultura i tradycje żydowskie

Społeczność żydowska ma w historii Rzeszowa istotny udział. Na przełomie XIX i XX wieku Żydzi stanowili ponad 50% ludności miasta. Mieli oni również wpływ na architekturę Rzeszowa, czego przykładem są zachowane do dziś budynki synagog czy budynek Wojewódzkiego Domu Kultury – byłego domu kultury społeczności żydowskiej Rzeszowa. Podkarpackie, a dokładnie Leżajsk, dwa razy do roku staje się główną destynacją Chasydów z całego świata, którzy przyjeżdżają, aby pomodlić się przy grobie cadyka Elimelecha. Proponuje się, aby temat kultury żydowskiej w historii Rzeszowa był

przedmiotem wystaw, dedykowanego programu zaprojektowanego i przygotowanego we współpracy z lokalnymi mediami lub cyklu reportaży dystrybuowanych w oficjalnych kanałach komunikacji Miasta Rzeszowa. Ważnym elementem w tym obszarze są również: zagospodarowanie terenu Placu Ofiar Getta i przestrzeni między Synagogami, utworzenie Festiwalu Kultury Żydowskiej oraz rewitalizacja lub/i przywrócenie zbiorowej świadomości funkcjonowania cmentarza żydowskiego przy ul. Dołowej. Zaleca się kontynuację realizacji spacerów poświęconych kulturze i historii Żydów rzeszowskich.

3) Film

Wiele miejscowości w regionie Podkarpacia zostało wybranych jako miejsca realizacji filmów i seriali takich jak m.in. „Boże Ciało”, „Twarz”, „Wataha” oraz „Korowód”. W Rzeszowie odbywały się również regionalne premiery ww. filmów. W mieście swoją siedzibę ma Podkarpacka Komisja Filmowa, działająca w strukturze Wojewódzkiego Domu Kultury w Rzeszowie. Proponuje się utworzenie dedykowanych projektów, takich jak warsztaty filmowe dla różnych grup odbiorców.

4) Folklor i przenikanie się kultur

Rzeszów z uwagi na swoje położenie zarówno w rysie historycznym, jak i obecne, można określić jako miasto przenikania się kultur i religii (tygiel kulturowy) oraz ośrodek metropolitalny południowo-wschodniej Polski. Do dziś obserwujemy wpływ grup etnicznych zamieszkujących region i miasto (Żydów, Łemków, Romów oraz Ukraińców), chociażby na tradycje kulinarne czy stroje ludowe. W tym miejscu należy także wspomnieć o postaci Franciszka Kotuli – jednego z najwybitniejszych badaczy kultury ludowej. Proponuje się, aby promowanie tradycji ludowych odbywało się przy pomocy zajęć tanecznych, muzycznych czy plastycznych w szkołach lub w ramach programów realizowanych przez instytucje kultury oraz organizacje. Warto w tym kontekście rozważyć także nowocześniejsze formy propagowania korzeni, np. poprzez prezentowanie tradycji w ramach koncertów grup łączących tradycję z nowoczesnością.

5) Literatura

Literatura do tej pory, również zdaniem mieszkańców, rozwijała się w mieście wyraźnie słabiej w porównaniu z dziedzinami takimi jak muzyka czy teatr. Jednak z uwagi na istotę literatury w kontekście budowania kultury języka w mowie i piśmie oraz sztuki dialogu, powinna zostać uwzględniona w Programie Edukacji jako jeden z elementów wpisujących się w rozwój kulturalny mieszkańców miasta. W celu zwiększonej promocji literatury w Rzeszowie, rekomenduje się m.in. opracowanie projektu promującego literaturę wśród dzieci i młodzieży miasta, ustanowienie nagrody literackiej Miasta Rzeszowa dla autorów rzeszowskich. Rekomenduje się także promowanie lokalnych autorów przez Prezydenta Miasta Rzeszowa, np. za pomocą strony internetowej erzeszow.pl w zakładce Kultura.

Główny cel programu edukacyjnego, jaki został określony już w dokumencie na lata 2014-2020 jest niezmienny, tj. wzrost zainteresowania kulturą wśród mieszkańców Rzeszowa. W jego ramach wyodrębniono również cele operacyjne. W niniejszym dokumencie zaktualizowano je o dodatkowe założenia. Zakłada się zatem:

- a. **wzrost wiedzy grup docelowych na temat kultury** – cel zakłada prowadzenie działań popularyzujących oraz upowszechniających wśród grup docelowych ogólnie rozumianą kulturę, korzyści wynikające z korzystania z oferty kulturalnej oraz kulturę Rzeszowa,
- b. **wzrost wiedzy grup docelowych na temat przedsięwzięć kulturalnych** – cel zakłada prowadzenie działań informacyjnych i popularyzujących wśród grup docelowych wydarzeń oraz inicjatyw (projektów) kulturalnych odbywających się na terenie Rzeszowa,
- c. **zachęcenie grup docelowych do współtworzenia kultury** – cel zakłada prowadzenie działań aktywizujących i motywujących grupy docelowe w zakresie współtworzenia kultury na terenie Rzeszowa,
- d. **zachęcenie grup docelowych do uczestnictwa w życiu kulturalnym miasta** – cel zakłada prowadzenie działań motywujących grupy docelowe do korzystania z oferty kulturalnej Rzeszowa,
- e. **zbudowanie świadomości wśród przedsiębiorców z korzyści wynikających z finansowania kultury, w tym kultury wyższej** – cel zakłada prowadzenie akcji

informacyjnej skierowanej do przedstawicieli biznesu i zachęcenie do dotowania projektów kulturalnych realizowanych przez instytucje kultury oraz NGO-sy na terenie Rzeszowa,

- f. **podjęcie współpracy ze szkołami oraz uczelniami funkcjonującymi na terenie Rzeszowa** – cel zakłada opracowanie systemowego modelu współpracy ww. placówek z instytucjami kultury i NGO-sami, w tym zaprojektowanie założeń programów dodatkowych (fakultatywnych) zajęć,
- g. **opracowanie programu szkoleń dla nauczycieli** – cel zakłada zaprojektowanie programów szkoleń podnoszących kompetencje pedagogów w zakresie prowadzenia zajęć lekcyjnych o kulturze (muzyce, sztuce, kinematografii itd.)⁴⁷,
- h. **opracowanie programu kształcenia edukatorów i menagerów kultury** – cel zakłada wyszkolenie kadr z zakresu zarządzania kulturą.

6.2. Grupy docelowe programu edukacji kulturalnej

Aby osiągnąć ww. cele niezbędne jest wprowadzenie szeregu działań podjętych we współpracy Urzędu Miasta Rzeszowa z instytucjami kultury, organizacjami pozarządowymi oraz twórcami kultury działającymi na terenie miasta. Podejmowane przedsięwzięcia powinny być kompatybilne i realizowane w dialogu społecznym z uwzględnieniem celów poszczególnych grup interesariuszy.

Na potrzeby niniejszego dokumentu zaktualizowano grupy docelowe programu edukacji kulturalnej. Wyróżniono następujących adresatów działań:

- a. **dzieci w wieku przedszkolnym** uczęszczające do rzeszowskich przedszkoli,
- b. **dzieci ze szkół podstawowych** – uczniowie szkół podstawowych klas 1-3, 4-8 z terenu Rzeszowa,
- c. **uczniowie szkół średnich,**

⁴⁷ Wiedza nt. kultury przekazywana jest w ramach zajęć z j. polskiego, muzyki, plastyki i historii. Ewentualnie więc nauczyciele tychże przedmiotów mogliby być brani pod uwagę jako uczestnicy programu opisywanego programu szkoleniowego.

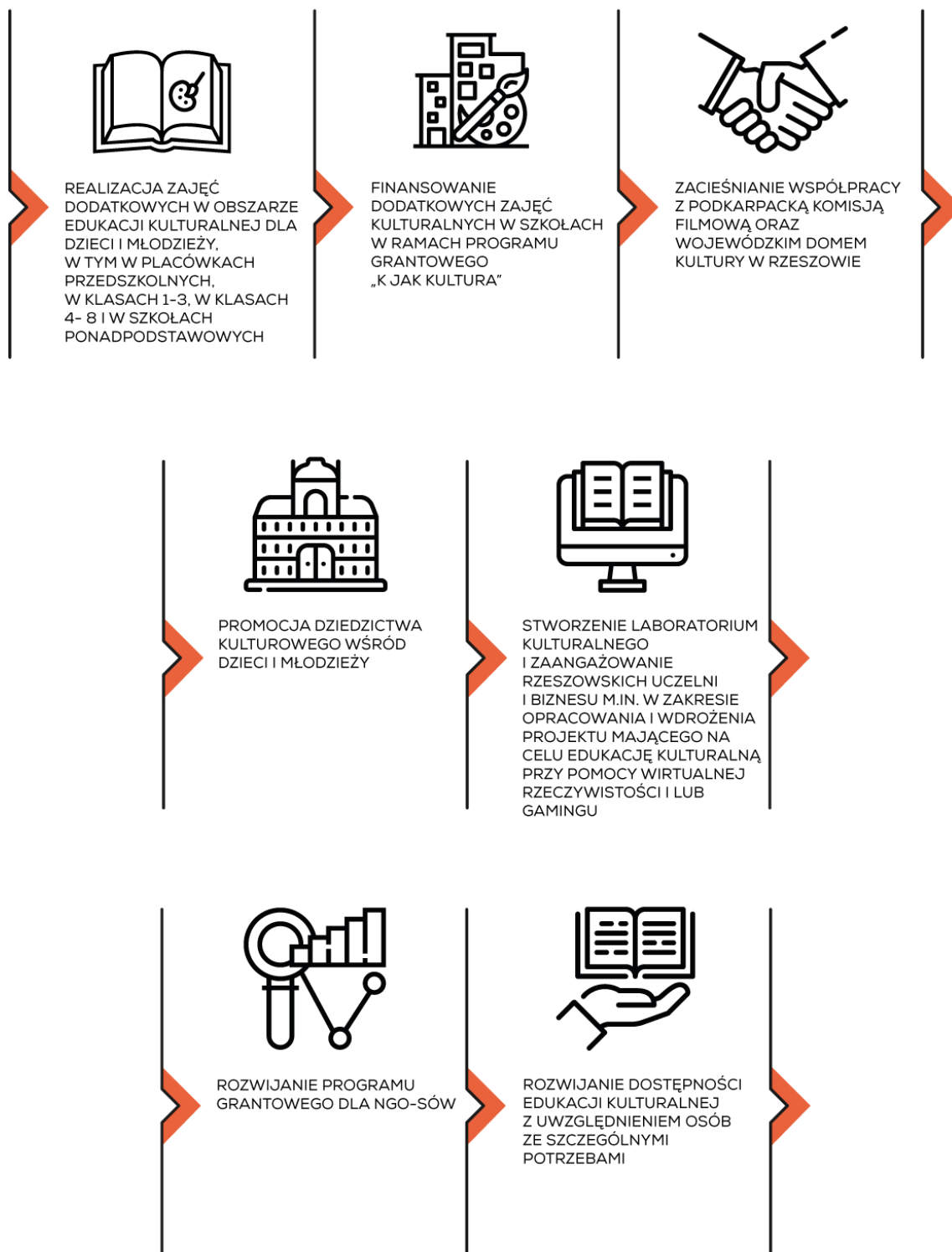
- d. **studenci** – osoby studiujące w rzeszowskich uczelniach,
- e. **osoby dorosłe (w tym osoby pracujące)** – mieszkańcy Rzeszowa, w tym osoby, które przeprowadziły się do Rzeszowa z innych miejscowości (głównie z terenu Podkarpacia) w celach zarobkowych,
- f. **seniorzy** – osoby będące w wieku emerytalnym,
- g. **nauczyciele** – pedagodzy uczący przedmiotów takich jak wiedza o kulturze, plastyka,
- h. **przedsiębiorcy** – osoby prowadzący własną działalność gospodarczą,
- i. **emigranci z Ukrainy** – osoby, które zdecydowały się na pobyt w Rzeszowie z konieczności opuszczenia ich rodzinnego kraju w wyniku toczącej się wojny na terytorium Ukrainy.

6.3. Proponowane działania w zakresie edukacji kulturalnej w Rzeszowie

Edukacja kulturalna to przede wszystkim „wspieranie zadań z zakresu edukacji kulturalnej, ważnych dla rozwoju kapitału społecznego”⁴⁸. Dlatego Program Edukacji Kulturalnej Rzeszowa został opracowany w oparciu o poniższy schemat obejmujący główne rekomendowane działania w tym zakresie. Zawiera on propozycje, które warto rozważyć w kontekście wyzwań na przyszłość.

⁴⁸ Edukacja kulturalna, <https://www.gov.pl/web/kultura/edukacja-kulturalna2>. dostęp: 17.03.2023 r.

Rysunek 8. Rekomendowane działania w zakresie edukacji kulturalnej w Rzeszowie

Źródło: Opracowanie własne

1. Realizacja zajęć dodatkowych w obszarze edukacji kulturalnej dla dzieci i młodzieży, w tym w placówkach przedszkolnych, w klasach 1-3, w klasach 4- 8 i w szkołach średnich

Cele działania:

- Zapoznanie dzieci i młodzieży z dziedzictwem kulturowym Rzeszowa, w tym propagowanie wielokulturowości.
- Zwiększenie wiedzy wśród dzieci i młodzieży na temat historii miasta i jego mieszkańców oraz historycznych faktów odnośnie ludności żydowskiej, łemkowskiej czy ukraińskiej na terenie Rzeszowa.
- Wzbudzenie zainteresowanie różnorodnymi formami sztuki, m.in. sztuki plastyczne, muzyka, film.
- Wsparcie w rozwoju talentów w obszarze muzyki, fotografii, literatury itp. wśród dzieci i młodzieży.

Sposób realizacji:

- Organizacja **dodatkowych zajęć w ramach świetlic szkolnych** we współpracy z instytucjami kultury (np. Rzeszowskim Domem Kultury oraz jego filiami) i NGO-sami.
- Organizacja we współpracy z instytucjami kultury (np. Muzeum Dobranocek ze zbiorów Wojciecha Jamy w Rzeszowie, Teatrem „Maska” w Rzeszowie) i NGO-sami **lekcji pokazowych / informacyjnych** w ramach zajęć szkolnych, tj. plastyka, muzyka i tzw. zajęć rozwijających zainteresowania i uzdolnienia (obowiązkowe zajęcia w ramach godzin przyznawane przez dyrektora) oraz **tematycznych**, np. zdrowe gotowanie z tradycją.
- Organizacja we współpracy z instytucjami kultury (w tym z samorządowymi instytucjami kultury, np. Biurem Wystaw Artystycznych, Estradą Rzeszowską czy

Galerią Fotografii Miasta Rzeszowa) weekendowych wystaw, koncertów i seansów filmowych dedykowanych dzieciom i młodzieży w ramach **cyklicznej akcji „Weekend z kulturą”** (co najmniej dwa weekendy w miesiącu); weekendy byłyby tematyczne i zmieniałyby się w każdym cyklu; wstęp na wydarzenie byłby bezpłatny.

- Stworzenie Rzeszowskiego Forum Literackiego zrzeszającego wszystkie grupy docelowe; organizowanie w ramach forum cyklicznych (co najmniej raz w miesiącu) spotkań tematycznych.
- Rekomenduje się, aby w ramach poszczególnych przedsięwzięć zapraszani byli znani i popularni artyści, w szczególności ci pochodzący z obszaru województwa podkarpackiego np. Arkadiusz Kłusowski, zespół Pectus, Ralph Kamiński, Michał Szpak, itp. Może to przełożyć się na zwiększoną frekwencję podczas opisywanych wyżej wydarzeń wśród wskazanej grupy docelowej⁴⁹.

2. Finansowanie dodatkowych zajęć kulturalnych w szkołach w ramach programu grantowego „K jak Kultura”

Cel działania:

- Realizacja dodatkowych zajęć kulturalnych w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych realizowanych dzięki finansowanemu wsparciu Miasta Rzeszowa w ramach programu grantowego pod roboczą nazwą „K jak Kultura” .

Sposób realizacji:

- Powołanie zespołu roboczego składającego się z przedstawicieli Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego UM Rzeszowa, Wydziału Edukacji UM Rzeszowa

⁴⁹ Dużym powodzeniem w niektórych miastach cieszą się m.in. zajęcia dla dzieci i młodzieży związane z muzyką jazzową. Z kolei dla młodzieży atrakcyjne również wydają się odpowiednio dobrane spotkania z przedstawicielami kultury hip hopowej (raperzy z pozytywnym przekazem, warsztaty dj-skie, producenckie).

oraz Podkarpackiego Kuratora Oświaty w celu wypracowania założeń programowych oraz opracowania dokumentacji programu „K jak Kultura”. Proponuje się, aby koncepcja programu opierała się na rozpisaniu (dwa razy w roku) konkursu skierowanego do nauczycieli przedmiotów humanistycznych. **Zadaniem w przedmiotowym konkursie byłoby przedstawienie przez dydaktyków pomysłu na autorski program nauczania lub organizację dodatkowych zajęć szkolnych o tematyce kulturalnej.** W formularzu zgłoszeniowym należałoby określić m.in. założenia co do liczby godzin zajęć dodatkowych, ich rodzaju, stosowanych pomocy dydaktycznych, podmiotów (instytucji kultury, NGO-sów), z którymi planowane jest podjęcie współpracy itd. Dodatkowo w założeniach programowych mogłyby pojawić się zapisy dotyczące np. realizacji przedsięwzięć mających na celu integrowanie dzieci i młodzieży mieszkających w Rzeszowie z ich rówieśnikami z Ukrainy, a także łączących pokolenia – zajęć integracyjno-edukacyjnych. Mogłyby polegać one na wymianie wiedzy i doświadczeń pomiędzy seniorami a dziećmi/młodzieżą, np. nauka malowania, nauka grania na instrumentach, nauka śpiewu, nauka gotowania.

- Najlepsze prace konkursowe, ocenione najwyżej przez komisje konkursową byłyby dotowane ze środków Urzędu Miasta.

3. Zacieśnianie współpracy z Podkarpacką Komisją Filmową oraz Wojewódzkim Domem Kultury w Rzeszowie

Cel działania:

- Zainteresowanie uczniów klas 4-8, szkół ponadpodstawowych i studentów projektami z zakresu realizacji i produkcji filmowych czy telewizyjnych.

Sposób realizacji:

- Organizowanie dla młodzieży i studentów bezpłatnych warsztatów lub kursów w oparciu o preferencyjne ceny z zakresu scenariopisarstwa, reżyserii oraz sztuki operatorskiej.

- Organizowanie we współpracy Urzędu Miasta, WDK oraz Podkarpackiej Komisji Filmowej **kursów z zakresu kształtowania kompetencji m.in. w obszarze produkcji filmowej, reżyserii, sztuki operatorskiej z udziałem ekspertów z kraju i zagranicy**. Docelowo zakłada się utworzenie studiów w wyżej opisanym kierunku kształcenia na jednej z rzeszowskich uczelni.
- **Organizowanie spotkań z aktorami i reżyserami** produkcji filmowych realizowanych na terenie Rzeszowa oraz całego Podkarpacia, przy wsparciu Podkarpackiej Komisji Filmowej⁵⁰.
- Wypracowanie we współpracy Urzędu Miasta Rzeszowa z Podkarpacką Komisją Filmową i miejskimi instytucjami kultury **listy „lokacji filmowych”** na terenie Rzeszowa i umożliwienie realizacji produkcji filmów i seriali z wykorzystaniem plenerów rzeszowskich (np. na wzór miasta Przemyśl).
- **Organizowanie dedykowanych seansów filmowych tylko dla młodzieży i studentów** (darmowych lub biletowanych, gdzie koszt wejściówki ustalony byłby w preferencyjnych cenach). Działania te mają odpowiadać na problem mniejszego zainteresowania kulturą i wydarzeniami kulturalnymi w Rzeszowie wśród mieszkańców w wieku 18-34 lata⁵¹. Zakup takich wejściówek mogłoby umożliwiać posiadanie tzw. Rzeszowskiej Karty Kultury – opracowanej w formie aplikacji mobilnej⁵².

⁵⁰ Takie spotkania odbywają się każdorazowo w przypadku filmów finansowanych przez PFK.

⁵¹ W przeprowadzonych badaniach jakościowych przedstawiciele środowiska kulturalnego zwracali uwagę na fakt podejmowania już przez nich licznych działań skierowanych do studentów, które nie spotkały się z dużym zainteresowaniem tej grupy. Uznaje się jednak, że powinni oni stanowić istotnych odbiorców programu edukacji kulturalnej w Rzeszowie.

⁵² Warto już zwrócić uwagę na Międzynarodowy Festiwal Filmów dla Dzieci i Młodzieży KINOLUB, który jest wydarzeniem bezpłatnym oraz Young Audience Award – realizowany w partnerstwie z European Film Academy.

4. Promocja dziedzictwa kulturowego wśród dzieci i młodzieży

Cel działania:

- Zainteresowanie dzieci, młodzieży i studentów folklorem (modą, tańcem, śpiewem i sztuką).

Sposób realizacji:

- Organizowanie dla dzieci, młodzieży i studentów bezpłatnych wydarzeń tematycznych w ramach projektu „Weekend z kulturą”.
- **Organizowanie w szkołach lekcji pokazowych** we współpracy z zespołami pieśni i tańca działającymi na terenie Rzeszowa.

5. Stworzenie laboratorium kulturalnego i zaangażowanie rzeszowskich uczelni i biznesu m.in. w zakresie opracowania i wdrożenia projektu mającego na celu edukację kulturalną przy pomocy wirtualnej rzeczywistości i lub gamingu

Cel działania:

- **Utworzenie organizacji (kulturalnego think tanku)** skupiającej przedstawicieli biznesu, nauki i kultury, w ramach której realizowane będą zadania umożliwiające wymianę wiedzy i doświadczeń oraz wprowadzanie na rynek innowacyjnych projektów w obszarze kultury. Projekt ten wpisuje się również w koncepcję strategii rozwoju miasta jako „stolicy innowacji”.
- Zaprojektowanie i wdrożenie projektu przedstawiającego dziedzictwo kulturalne Rzeszowa ze szczególnym uwzględnieniem działań wpisujących się w tzw. wyróżniki kulturalne Rzeszowa, wykorzystującego wirtualną rzeczywistość i/lub elementy gamingu. Projekt ten powinien uwzględniać również potrzeby osób z niepełnosprawnościami.

Sposób realizacji:

- Zaproszenie do współpracy przy projekcie rzeszowskich uczelni i sektora biznesu.
- Udostępnienie/zaadaptowanie lub stworzenie niezbędnej infrastruktury, w tym budynków/pomieszczeń niezbędnych do realizacji zadań statutowych organizacji.
- Pozyskanie zewnętrznego finansowania na realizację poszczególnych projektów, w tym badawczych i rozwojowych, np. ze środków budżetu państwa (w ramach programów realizowanych przez poszczególne ministerstwa) lub środków unijnych.

6. Rozwijanie programu grantowego dla NGO-sów

Cel działania:

- Zwiększenie liczby NGO-sów działających w obszarze kultury (organizacji pozarządowych, stowarzyszeń i fundacji) uzyskujących dodatkowe finansowanie na realizację działań o charakterze edukacyjnym.

Sposób realizacji:

- Zwiększenie puli środków z budżetu Rzeszowa na nowe projekty edukacyjne realizowane przez NGO-sy.
- Zachęcanie lokalnego biznesu do dotowania projektów realizowanych przez rzeszowskie NGO-sy.

7. Rozwijanie dostępności edukacji kulturalnej z uwzględnieniem osób ze szczególnymi potrzebami

Cel działania:

- Zwiększenie dostępu do kultury, w tym kultury wyższej dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Sposób realizacji:

- Uwzględnianie w założeniach projektów (w tym projektów grantowych) oraz w regulaminach konkursów i wydarzeń obligatoryjnych zapisów dotyczących realizacji poszczególnych przedsięwzięć z uwzględnieniem dedykowanych rozwiązań dla osób ze szczególnymi potrzebami.
- Realizacja projektów rozwojowych (innowacyjnych) i badawczych, w ramach powołanego kulturalnego think tanku, poprawiających dostępność do kultury dla osób z niepełnosprawnościami.

Rekomendowane zadania niezbędne do wdrożenia Programu:

Rekomendujemy, aby w pierwszym etapie realizacji założeń Programu Edukacji Kulturalnej na lata 2023-2030 zostały zrealizowane przedstawione poniżej zadania. Tego rodzaju ustrukturyzowanie i hierarchizacja pozwolą na sprawne zarządzanie procesem wdrażania Programu.

- 1) Określenie **jednostki organizacyjnej odpowiedzialnej za wdrożenie Programu.**
- 2) Wyznaczenie w instytucjach kultury koordynatorów Programu tworzących skład **grupy roboczej Programu.**
- 3) Kontakt z dyrektorami przedszkoli, szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z terenu Rzeszowa w celu **określenia sposobu współpracy** z placówkami oraz możliwości włączenia dzieci i młodzieży w realizację założonych w Programie działań.
- 4) Przygotowanie pod względem formalnym i logistycznym instytucji kultury do odwiedzin i obsługi w ramach Programu poszczególnych grup docelowych.
- 5) Opracowanie **harmonogramu wdrażania założeń Programu.**
- 6) **Realizacja kampanii informacyjnej** wśród mieszkańców Rzeszowa na temat aktualizacji Programu Edukacji Kulturalnej i wynikających z tego tytułu możliwości.

7) **Monitorowanie wdrażania Programu oraz jego efektów**, bieżące reagowanie na pojawiające się zastoje, problemy itp.

6.4. Analiza wystąpienia działań niepożądanych

W trakcie wdrażania założeń Programu mogą wystąpić działania lub zdarzenia niepożądane mające wpływ na efektywność i terminowość realizowanych przedsięwzięć. Poniżej przedstawiono sugerowane reakcje na wypadek pojawienia się danego ryzyka i mających na celu jego zminimalizowanie.

Tabela 7. Potencjalne działania niepożądane wdrażania Programu Edukacji Kulturalnej na lata 2023-2030

Zidentyfikowane ryzyko	Proponowane reakcje
Brak zainteresowania i zaangażowania się poszczególnych grup docelowych w projekty i inicjatywy, w których uczestnictwo jest bezpłatne	• przedstawienie korzyści wynikających z udziału w realizowanych przedsięwzięciach, • zmiana formuły i tematyki spotkań, • zaangażowanie w prace programowe przedstawicieli grup docelowych, w tym dzieci, młodzieży i studentów w celu wypracowania formuły i tematyki spotkań odpowiadającej w największym stopniu ich potrzebom, • ograniczenie częstotliwości organizowanych spotkań,
Brak zaangażowania się przedstawicieli środowiska biznesowego w rozwój i dotowanie projektów kulturalnych	• zintensyfikowanie spotkań z przedstawicielami kultury w celu przedstawienia korzyści wynikających ze współpracy obu środowisk, • utworzenie dedykowanych rozwiązań dla biznesu,
Przedłużający się brak nowej infrastruktury niezbędnej do realizacji założeń programowych	• umożliwienie wynajmu istniejących obiektów na cele realizacji zadań określonych w programie, • ubieganie się o uzyskanie zewnętrznego finansowania na budowę nowej infrastruktury.

Źródło: opracowanie własne

7. Prezentacja działań strategicznych i zaleceń decyzyjnych

Niniejszy rozdział zamyka przyjętą strukturę strategiczną w postaci **zestawu rekomendowanych działań strategicznych** niezbędnych do realizacji celów przyjętych w ramach Strategii Rozwoju Kultury Miasta Rzeszowa na lata 2023-2030. Działania te stanowią wypadkową przeprowadzonych badań mieszkańców i środowiska kulturalnego, ich oczekiwań i potrzeb, a także spotkań z przedstawicielami UM Rzeszowa, w tym z pracownikami Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego rzeszowskiego magistratu. Działania te wynikają również z bieżących trendów, analizy desk research i stanowią odpowiedź na obecną sytuację i aspiracje Rzeszowa w obszarze kultury. Opracowywane były także z uwzględnieniem obecności Rzeszowa w centrum międzynarodowych wydarzeń politycznych i humanitarnych. Poniższe propozycje obejmują szereg nowych działań, ale również stanowią uzupełnienie projektów realizowanych dotychczas przez UM Rzeszowa oraz instytucje kultury przez niego nadzorowane.

Tabela 8. Działania strategiczne w ramach rozwoju rzeszowskiej kultury

Cel strategiczny 1. Wzmocnienie działalności kulturalnej i pozycji Rzeszowa na arenie polskiej i międzynarodowej	
Cel operacyjny	Działania strategiczne w ramach celu operacyjnego
1.1. Skuteczne konkurowanie z kluczowymi ośrodkami miejskimi w kraju oraz zagranicą	1.1.1. Uczestnictwo w konkursach oraz przedsięwzięciach kulturalnych o randze ogólnopolskiej i międzynarodowej 1.1.2. Organizacja kongresu o tematyce kulturalnej dla samorządów oraz instytucji i organizacji działających w obszarze kultury 1.1.3. Inicjowanie własnych i uczestnictwo w badaniach zewnętrznych dotyczących kultury i jej rozwoju 1.1.4. Aktywne czerpanie inspiracji i wykorzystywanie dobrych praktyk z innych samorządów i krajów 1.1.5. Wzmocnienie pozycji Rzeszowa w dotychczasowych organizacjach i sieciach (np. międzynarodowe Stowarzyszenie EUROCITIES oraz Unia Metropolii Polskich i Związek Miast Polskich) oraz dążenie do członkostwa w kolejnych związkach

1.2. Stworzenie możliwości współpracy lokalnych twórców, instytucji i organizacji kulturalnych z podmiotami i artystami z innych ośrodków miejskich oraz z zagranicy	1.2.1. Wzmocnienie współpracy z obecnymi partnerami Rzeszowa w zakresie kultury (np. miasta partnerskie, zaprzyjaźnione instytucje kultury) 1.2.2. Poszukiwanie możliwości kolejnych współpracy (zarówno wśród lokalnych podmiotów i organizacji, jak również krajowych i zagranicznych) 1.2.3. Wymiany kulturowe i artystyczne, w tym organizacja rezydencji kulturalnych 1.2.4. Opracowanie wspólnego kalendarza wydarzeń kulturalnych z udziałem miast partnerskich
1.3. Wykorzystywanie kultury jako narzędzia promocji miasta w kontekście ogólnopolskim i europejskim	1.3.1. Organizacja nowych wydarzeń kulturalnych o charakterze ogólnokrajowym i międzynarodowym 1.3.2. Promowanie lokalnych twórców i artystów przy okazji uczestnictwa w wydarzeniach międzynarodowych (np. targi, wystawy, konferencje) 1.3.3. Wzmacnianie dotychczasowej współpracy (np. z Podkarpacką Komisją Filmową) oraz podejmowanie kolejnych inicjatyw z organizacjami kulturalnymi działającymi na skalę europejską 1.3.4. Rozwój turystyki kulturowej Rzeszowa
Cel strategiczny 2. Upowszechnianie wiedzy o kulturze, historii i wielokulturowości Rzeszowa	
2.1. Usystematyzowanie dziedzictwa kulturalnego Rzeszowa	2.1.1. Przeprowadzenie diagnozy w kierunku określenia tożsamości Rzeszowa 2.1.2. Zdefiniowanie „marek dziedzictwa kulturalnego Rzeszowa” 2.1.3. Akcentowanie tematyki dziedzictwa kulturowego miasta w działaniach kulturalnych i pozakulturalnych Rzeszowa 2.1.4. Wspieranie projektów, badań, opracowań i prac naukowych o tematyce dziedzictwa kulturowego Rzeszowa

2.2. Wzrost poziomu wykorzystania dotychczasowych zasobów i obiektów kulturalnych miasta, a także sylwetek osób związanych z Rzeszowem	2.2.1. Wykorzystanie zasobów kulturalnych miasta w ramach organizowanych wydarzeń i inicjatyw 2.2.2. Wzrost dostępności i atrakcyjności wydarzeń organizowanych w Rzeszowie 2.2.3. Dywersyfikacja oferty kulturalnej miasta – wprowadzenie interdyscyplinarności imprez i wydarzeń, tj. łączenie kilku dziedzin kultury w ramach jednej inicjatywy np. koncert + wystawa, literatura + grafika, literatura + muzyka, itp. 2.2.4. Prezentacja zasobów kulturalnych w przestrzeni publicznej miasta 2.2.5. Wielokanałowe wykorzystanie wielokulturowości Rzeszowa
2.3. Wzrost zainteresowania i świadomego odbioru kultury wśród mieszkańców Rzeszowa poprzez realizację programu edukacji kulturalnej i kształtowanie postawy świadomego odbiorcy kultury i kształtowanie postawy świadomego odbiorcy kultury⁵³	2.3.1. Realizacja zajęć dodatkowych w obszarze edukacji kulturalnej dla dzieci i młodzieży, w tym w placówkach przedszkolnych, w klasach 1-3, w klasach 4- 8 i w szkołach ponadpodstawowych 2.3.2. Koordynacja projektów skierowanych do szkół z Wydziałem Edukacji UMR oraz Podkarpackim Kuratorem Oświaty 2.3.3. Zacieśnianie współpracy z Podkarpacką Komisją Filmową oraz Wojewódzkim Domem Kultury w Rzeszowie 2.3.4. Promocja dziedzictwa kulturowego wśród dzieci i młodzieży 2.3.5. Stworzenie laboratorium kulturalnego i zaangażowanie rzeszowskich uczelni i biznesu m.in. w zakresie opracowania i wdrożenia projektu mającego na celu edukację kulturalną przy pomocy wirtualnej rzeczywistości i/lub gamingu 2.3.6. Rozwijanie programu grantowego dla NGO-sów 2.3.7. Rozwijanie dostępności edukacji kulturalnej z uwzględnieniem osób ze szczególnymi potrzebami 2.3.8. Eksperckie diagnozy, np. analizy popytu, audyty publiczności

⁵³ Działania w ramach realizacji programu edukacji kulturalnej w Rzeszowie zostały zaprezentowane również w rozdz. 6.3.

2.4. Wielokanalowa promocja wydarzeń i aktywizacja mieszkańców w obszarze kultury	2.4.1. Stworzenie nowych i rozwój dotychczasowych kanałów promocji wydarzeń i inicjatyw kulturalnych 2.4.2. Stworzenie przestrzeni dla mieszkańców w celu zgłaszania przez nich potrzeb w obszarze kultury 2.4.3. Wzrost integracji pomiędzy mieszkańcami a instytucjami kultury poprzez rozwój możliwości działań oddolnych 2.4.4. Gromadzenie dobrych praktyk w obszarze aktywizacji mieszkańców w ramach zadań realizowanych przez instytucje i organizacje kulturalne 2.4.5. Badanie potrzeb i oczekiwań kulturalnych mieszkańców Rzeszowa
Cel strategiczny 3. Wzrost poziomu wsparcia i wydatków przeznaczanych na kulturę	
3.1. Zwiększenie poziomu finansowania kultury przez miasto	3.1.1. Sukcesywny wzrost wydatków przeznaczanych na kulturę w każdym kolejnym roku budżetowym 3.1.2. Wyszukiwanie możliwości pozyskania środków zewnętrznych w celu minimalizacji kosztów miasta w obszarze rozwoju infrastruktury kulturalnej 3.1.3. Dalsze dotacje i wsparcie remontów i konserwacji zabytków Rzeszowa 3.1.4. Modernizacja instytucji kultury i wsparcie ich w zakresie nowoczesnego sprzętu 3.1.5. Wnioski aplikacyjne do konkursów o renomie europejskiej
3.2. Rozwój wsparcia dla artystów, twórców oraz organizacji pozarządowych (NGO)	3.2.1. Rozwijanie dotychczasowych oraz tworzenie nowych instrumentów wsparcia dla artystów, twórców oraz organizacji pozarządowych (NGO) 3.2.2. Wsparcie działalności i sprzyjanie rozwojowi podmiotów gospodarczych działających w obszarze kultury 3.2.3. Rozwój współpracy instytucji kultury z organizacjami pozarządowymi oraz artystami i twórcami (np. udostępnianie zaplecza technicznego, przestrzeni scenicznej) 3.2.4. Promowanie twórczości i dorobku rzeszowskich artystów i twórców

3.3. Zwiększenie współpracy z sektorem biznesu, w tym promocja i wzmocnienie mecenatu kultury wśród lokalnych przedsiębiorców	3.3.1. Wypracowanie zasad współpracy i dobrych praktyk pomiędzy kulturą a sektorem biznesu 3.3.2. Zaplanowanie kampanii informacyjnej pod roboczym hasłem „Kulturalny biznes”, której głównym założeniem będą cykliczne spotkania networkingowe dla przedstawicieli biznesu, instytucji kultury i NGO-sów 3.3.3. Opracowanie i aktualizacja listy potencjalnych beneficjentów oraz mecenasów kultury 3.3.4. Wsparcie komunikacji kultury z biznesem i promowanie efektów ich współpracy (np. poprzez nagrodę „Mecenas Kultury”)
3.4. Rozwój infrastruktury i kadr kulturalnych miasta	3.4.1. Zaplanowanie w przestrzeni miasta nowych instytucji i obiektów kulturalnych 3.4.2. Podjęcie działań w celu stworzenia Centrum Kultury odpowiadającego oczekiwaniom środowiska kulturalnego i mieszkańców 3.4.3. Rozwój istniejących instytucji i obiektów kulturalnych, w tym sukcesywne dostosowywanie ich do potrzeb osób z niepełnosprawnościami 3.4.4. Dokonanie przeglądu oraz adaptacja obiektów i miejsc w przestrzeni Rzeszowa mogących służyć działalności kulturalnej 3.4.5. Sukcesywne zwiększenie zatrudnienia oraz rozwój kadr w obszarze kultury 3.4.6. Wsparcie rozwoju i kompetencji osób zatrudnionych w kulturze 3.4.7. Partnerstwa i wymiana dobrych praktyk w zakresie zarządzania w kulturze, animowania i upowszechniania kultury (np. wizyty robocze, warsztaty, szkolenia)

Źródło: opracowanie własne

8. Opracowanie systemu wdrażania Strategii

Proces wdrożeniowy stanowi kolejny etap zintegrowanego procesu zarządzania strategicznego. Zasadniczo następuje on po analizie sytuacji wyjściowej i opracowaniu dokumentacji strategicznej.

8.1. Bariery i zagrożenia procesu wdrażania Strategii

W ramach przeprowadzonych badań i analiz wyszczególniono najbardziej prawdopodobne bariery oraz ewentualne zagrożenia związane z procesem wdrażania niniejszej Strategii.

- Jedną z możliwych barier jest **niezadowolenie lub brak akceptacji ze strony środowiska kulturalnego** odnośnie propozycji kierunków i celów strategicznych wyznaczonych na najbliższe lata. Podczas szeregu przeprowadzonych badań z twórcami, artystami oraz przedstawicielami instytucji i organizacji kulturalnych w mieście wskazanych było wiele sugestii i propozycji gotowych pomysłów, które w dalszym toku prac zostały poddane analizie i selekcji. W związku z tym nie wszystkie z nich znalazły się docelowo w założeniach Strategii – stanowią jednak elementy raportów badawczych opracowanych na potrzeby dokumentu. W kontekście badań warto zwrócić uwagę na fakt, iż środowiska kulturalne mają zgoła odmienne oczekiwania niż mieszkańcy Rzeszowa i okolic.
- Istotnym potencjalnym zagrożeniem jest **niedostateczne zainteresowanie nowymi wydarzeniami oraz inicjatywami kulturalnymi w Rzeszowie wśród jego mieszkańców**. Grupa głównych odbiorców kultury w mieście wyraźnie wskazywała na inne niż środowisko kulturalne działania, jakich ich zdaniem brakuje w ofercie kulturalnej miasta. W ramach badania ilościowego respondenci (mieszkańcy Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego) w większości akcentowali konieczność zwiększenia liczby wydarzeń kulturalnych, takich jak festiwale czy koncerty. Natomiast badani przedstawiciele środowiska kulturalnego zgodnie akcentowali konieczność podejmowania działań z obszaru kultury wysokiej

kosztem obecnych wydarzeń masowych. Kluczem do ograniczenia tego zagrożenia wydaje się być zaspokojenie oczekiwań obu badanych grup zgodnie z przyjętymi celami strategicznymi i operacyjnymi⁵⁴.

- **Niedobór środków finansowych** (wewnętrznych i zewnętrznych) na działania i inwestycje w ramach Strategii – to kluczowe potencjalne zagrożenie, które może uniemożliwić lub znacznie ograniczyć plany związane z rozwojem rzeszowskiej kultury. Szczególnym zagrożeniem jest ewentualny brak wsparcia zewnętrznego, który w przypadku działań inwestycyjnych może doprowadzić do braku ich realizacji.
- Innym potencjalnym zagrożeniem związanym niejako z finansowaniem kultury jest **niewystarczające zainteresowanie sektora biznesu wspieraniem działań kulturalnych**. Współpraca z lokalnymi przedsiębiorcami jest kluczowa zarówno ze względów wizerunkowych, jak i z uwagi na spełnienie oczekiwań środowiska kulturalnego.
- Zagrożeniem dla wdrażania Strategii jest również **brak lub niewystarczająca realizacja założonego programu edukacji kulturalnej**. Stanowi on zestaw kluczowych działań, które składają się na jeden z celów operacyjnych oraz szereg mierników realizacji przyjętych celów.
- **Nieodpowiednie zaplanowanie kolejności i finansowania działań w ramach Strategii** – zagrożenie to może skutkować brakiem lub niepełną realizacją założeń

⁵⁴ Oczekiwania mieszkańców Rzeszowa i powiatu rzeszowskiego zostaną spełnione poprzez realizację działań z zakresu organizacji nowych wydarzeń o charakterze ogólnokrajowym i międzynarodowym, które z uwagi na zasięg i rangę będą miały w większości charakter masowy. Oczekiwania środowiska kulturalnego również będą odnosić się do ww. wydarzeń, ale przede wszystkim do działań z zakresu współpracy innymi podmiotami i organizacjami, wymian kulturowych i artystycznych czy wykorzystania dotychczasowych zasobów i obiektów kulturalnych miasta, a także sylwetek osób związanych z Rzeszowem. Dodatkowo festiwale i koncerty mogą również zawierać w sobie elementy kultury wysokiej, niszowej. Odpowiednio dobrany i skomponowany program może przełamać ten podział. Przykładowo program teatrów w Rzeszowie cieszy się dużą popularnością, Toast urodzinowy dla Tomasza Stańko również, a w programie Wschodu Kultury znajdziemy wiele propozycji awangardowych, związanych właśnie z kulturą wysoką.

niniejszego dokumentu. W związku z tym należy odpowiednio oszacować czas, zasoby i możliwości realizacyjne w ramach zaproponowanych celów strategicznych, a następnie zoptymalizować obszary zidentyfikowane jako niewystarczające (np. odpowiednio zwiększyć lub zaplanować wzrost zatrudnienia poszczególnych instytucji wdrażających Strategię z uwagi na nagromadzenie się nowych zadań wynikających z realizacji zapisów dokumentu). Zagrożenie to jest jednocześnie płynnym przejściem do kolejnego rozdziału, jakim są wytyczne służące odpowiedniemu wdrażaniu Strategii (rozdz. 8.2).

8.2. Wytyczne postępowania przy wdrażaniu Strategii

Strategia prezentuje szereg działań, których realizacja powinna być zaplanowana w określonym czasie. W przypadku niniejszej Strategii proces rozwoju rzeszowskiej kultury na podstawie obranych celów strategicznych planowany jest do roku 2030. Do tego czasu sukcesywnie należy prowadzić działania, których efektem będzie osiągnięcie założonej wizji kultury w Rzeszowie.

Kluczowe wytyczne do optymalnego wdrażania niniejszej Strategii:

- 1) **Punktem wyjściowym jest opracowanie elastycznego harmonogramu**, który będzie wizualizacją zapisów strategii w określonych ramach czasowych. W razie konieczności harmonogram powinien być aktualizowany na bieżąco oraz na koniec każdego roku kalendarzowego.
- 2) **Analiza działań pod kątem szacowanego czasu ich realizacji** – przyszłe działania wypełniające poszczególne cele operacyjne należy uporządkować w ramach powstałego harmonogramu pod względem czasu, jaki jest niezbędny na ich wykonanie. Istotne jest, czy dane działanie ma charakter **ciągły** (np. wzmocnienie współpracy w zakresie kultury i poszukiwanie możliwości nowych kooperacji), **cykliczny** (np. uczestnictwo w konkursach czy różnych przedsięwzięciach) czy **jednorazowy** (diagnoza w kierunku określenia tożsamości Rzeszowa).

- 3) Obok czasu realizacji istotny jest również **szacunkowy koszt oraz zabezpieczenie zasobów ludzkich odpowiedzialnych za wdrożenie**. Ważne, aby dodatkowe działania wynikające z zapisów Strategii nie kolidowały z bieżącymi działaniami zaplanowanymi w magistracie i poszczególnych jego jednostkach oraz inwestycjami miejskimi.
- 4) Ważne jest również **nadanie poszczególnym działaniom priorytetów** – najpierw należy podjąć się realizacji tych najbardziej istotnych, w dalszej kolejności zaplanować pozostałe działania, które mogą zostać odłożone na późniejszy okres.
- 5) Z perspektywy mieszkańców, a szczególnie oczekiwani przedstawicieli środowiska kulturalnego, którzy w niniejszej Strategii widzą realną szansę na rozwój kultury w mieście, istotne będzie **odpowiednie informowanie ich o poszczególnych wdrożeniach i efektach prac**. W związku z tym rekomenduje się **zaangażowanie Społecznej Rady Kultury** zarówno w proces samego wdrożenia (wsparcie i konsultacje, a także opiniowanie działań zaplanowanych w ramach obranych celów), a także w celach sprawozdawczo-informacyjnych. Rada jako grupa przedstawicieli różnych sfer kultury w mieście będzie jednocześnie stanowić aktywnych uczestników i sprawozdawców Strategii, ale również ambasadorów całego procesu⁵⁵.

9. Monitoring wdrażania Strategii

Monitoring pozwala na weryfikację postępu realizacji celów i działań strategicznych założonych w ramach Strategii. Istotne, aby jego źródłem były dane pochodzące z różnych źródeł i obszarów, które oddadzą pełen obraz stopnia zrealizowanych działań.

⁵⁵ W prowadzonych badaniach jakościowych w ramach Strategii środowisko kulturalne wskazywało na konieczność wzrostu kompetencji Społecznej Rady Kultury. W związku z tym włączenie Rady w proces wdrożenia Strategii będzie spełniało oczekiwania płynące od badanych przedstawicieli rzeszowskiej kultury.

9.1. Sposób przeprowadzania monitoringu

Na potrzeby monitoringu wdrażania niniejszej Strategii rekomenduje się przede wszystkim monitoring obranych wcześniej mierników i opisanych poniżej wskaźników. Istotne, aby prowadzić również systematyczną analizę danych statystycznych na temat Rzeszowa i obszaru kulturalnego (np. dane GUS) oraz informacji pozyskanych z badań realizowanych lub wspieranych przez miasto (np. badanie potrzeb i oczekiwań kulturalnych mieszkańców Rzeszowa). Wykorzystanie triangulacji danych zapewni większą obiektywizację podczas interpretacji zgromadzonych informacji, co korzystnie wpływa na przyszłe procesy decyzyjne.

Rekomenduje się, aby proces przeprowadzania monitoringu przebiegał w następujący sposób:

- 1) Zgromadzenie i przekazanie do instytucji kultury nadzorowanych przez Rzeszów oraz w miarę możliwości również pozostałych placówek kulturalnych w mieście wytycznych dotyczących oczekiwanych działań oraz danych, jakie będą niezbędne do przeprowadzenia monitoringu.
- 2) Opracowywanie kwartalnych (lub półrocznych) monitoringów w formie raportów. Działania należałoby rozpocząć od opracowania raportu na koniec pierwszego kwartału / półrocza, w którym rozpoczęto wdrażanie Strategii.
- 3) Okresowe (kwartalne / półroczne) monitorowanie stopnia postępu prac związanych z wdrażaniem Strategii, w tym ewentualnych odchyłeń oraz korygowanie określonych kierunków strategicznych czy też działań zalecanych.
- 4) Identyfikowanie i reagowanie na zagrożenia i opóźnienia związane z wdrażaniem Strategii.
- 5) Opracowywanie raportów rocznych.

- 6) Opracowanie raportu zbiorczego na koniec realizacji założeń Strategii (rok 2030).

9.2. Wskaźniki oceny realizacji Strategii

Pomiar postępów wdrożenia Strategii będzie dokonywany na podstawie zaproponowanych wskaźników oceny realizacji. Opracowane one zostały przy uwzględnieniu celów operacyjnych Strategii oraz zaleceń wynikających z niniejszego dokumentu. Poprzez zaprezentowane wskaźniki należy rozumieć wartość oczekiwaną mierników realizacji celów (o których mowa we wcześniejszych rozdziałach Strategii). Dobór metod pomiaru bazuje przede wszystkim na ocenie skali zjawiska.

Tabela 9. Proponowane wskaźniki oceny realizacji Strategii

Cel strategiczny 1. Wzmocnienie działalności kulturalnej i pozycji Rzeszowa na arenie polskiej i międzynarodowej	
Cel operacyjny	Metoda pomiaru
1.1. Skuteczne konkurowanie z kluczowymi ośrodkami miejskimi w kraju oraz zagranicą	1. Liczba zrealizowanych konkursów i przedsięwzięć kulturalnych o randze ogólnopolskiej i międzynarodowej 2. Liczba zorganizowanych konkursów o tematyce kulturalnej dla samorządów oraz instytucji i organizacji działających w obszarze kultury 3. Liczba zrealizowanych badań dotycząc kultury i jej rozwoju 4. Bieżący monitoring działań samorządów w kraju i za granicą w zakresie rozwoju kultury – raport z monitoringu 5. Ranga zajmowanych stanowisk w ramach w poszczególnych organizacji i liczba nowych organizacji kulturalnych, których członkiem jest Miasto Rzeszów

1.2. Stworzenie możliwości współpracy lokalnych twórców, instytucji i organizacji kulturalnych z podmiotami i artystami z innych ośrodków miejskich oraz z zagranicy	1. Liczba nowych projektów zrealizowanych z miastami partnerskimi 2. Liczba wizyt studyjnych i spotkań roboczych w celu wypracowania założeń projektowych dla wspólnych przedsięwzięć 3. Opracowanie dokumentacji dla projektów rezydencji kulturalnych oraz wymian kulturowych i artystycznych – liczba pobrań dokumentacji, liczba zgłoszeń 4. Liczba wydarzeń zorganizowanych z miastami partnerskimi
1.3. Wykorzystywanie kultury jako narzędzia promocji miasta w kontekście ogólnopolskim i europejskim	1. Liczba zorganizowanych nowych wydarzeń kulturalnych w randzie ogólnokrajowej i międzynarodowej 2. Liczba twórców i artystów lokalnych biorących udział w wydarzeniach międzynarodowych 3. Liczba zorganizowanych projektów z organizacjami kulturalnymi działającymi na skalę europejską 4. Realizacja kampanii promującej ofertę kulturalnej Rzeszowa wśród turystów - liczba pobrań, wejść na stronę
Cel strategiczny 2. Upowszechnianie wiedzy o kulturze, historii i wielokulturowości Rzeszowa	
2.1. Usystematyzowanie dziedzictwa kulturalnego Rzeszowa	1. Opracowanie dokumentu (raportu) określającego kulturalną tożsamość Rzeszowa 2. Opracowanie raportu określającego marki dziedzictwa kulturalnego Rzeszowa 3. Liczba materiałów promocyjno-informacyjnych o tematyce dziedzictwa kulturowego miasta opracowanych przez Wydział Kultury, Sportu i Turystyki UMR 4. Liczba projektów o tematyce dziedzictwa kulturowego dofinansowanych z budżetu Miasta Rzeszowa

2.2. Wzrost poziomu wykorzystania dotychczasowych zasobów i obiektów kulturalnych miasta, a także sylwetek osób związanych z Rzeszowem	1. Liczba podmiotów 2. Liczba wydarzeń kulturalnych organizowanych w Rzeszowie i liczba i ich uczestników 3. Liczba wydarzeń o charakterze interdyscyplinarnym 4. Liczba wydarzeń, wystaw, opracowanych materiałów promocyjnych prezentujących zasoby kulturalne miasta wśród mieszkańców
2.3. Wzrost zainteresowania i świadomego odbioru kultury wśród mieszkańców Rzeszowa poprzez realizację programu edukacji kulturalnej i kształtowanie postawy świadomego odbiorcy kultury	1. Liczba zrealizowanych zajęć dodatkowych o tematyce kulturalnej w przedszkolach, szkołach podstawowych i ponadpodstawowych; liczba uczniów biorących udział w zajęciach 2. Opracowanie dokumentacji projektowej dla programu grantowego „K jak Kultura” – liczba nauczycieli, która przystąpiła do programu, liczba zrealizowanych inicjatyw 3. Liczba zrealizowanych kursów z zakresu zarządzania kulturą, spotkań z aktorami i reżyserami, liczba zrealizowanych seansów filmowych oraz liczba uczestników powyższych przedsięwzięć 4. Liczba zorganizowanych wydarzeń tematycznych w ramach projektu „Weekend z kulturą” 5. Powołanie laboratorium kulturalnego 6. Opracowanie założeń i dokumentacji dla projektu edukacji kulturalnej w wykorzystaniem narzędzi VR/gamingu 7. Liczba rozpisanych konkursów grantowych dla NGO-sów 8. Liczba projektów zrealizowanych z uwzględnieniem rozwiązań dla potrzeb osób z szczególnymi problemami
2.4. Wielokanałowa promocja wydarzeń i aktywizacja mieszkańców w obszarze kultury	1. Liczba działających kanałów promocji wydarzeń kulturalnych organizowanych w Rzeszowie – liczba wejść, polubieni, udostępnień itd. 2. Monitorowanie działań samorządów, instytucji kultury, i NGO-sów w kraju i za granicą w zakresie dobrych praktyk dotyczących aktywizacji w obszarze kultury - 3. Ewaluacja potrzeb i oczekiwań kulturalnych mieszkańców – liczba zrealizowanych badań

Cel strategiczny 3.

Wzrost poziomu wsparcia i wydatków przeznaczanych na kulturę

3.1 Zwiększenie poziomu finansowania kultury przez miasto	1. Suma środków finansowych przeznaczonych w ciągu danego roku budżetowego na wydatki w obszarze rozwoju kultury miasta Rzeszowa 2. Liczba złożonych wniosków (w ciągu danego roku budżetowego) o finansowanie projektów wspierających rozwój kultury, np. w ramach funduszy unijnych 3. Liczba zrealizowanych (w ciągu danego roku budżetowego) projektów rewitalizacji i modernizacji zabytków i instytucji kultury oraz wsparcia (dotacji) zakupu lub modernizacji sprzętu niezbędnego do realizacji zadań statutowych 4. Liczba złożonych wniosków aplikacyjnych do konkursów o renomie europejskiej
3.2 Rozwój wsparcia dla artystów, twórców oraz organizacji pozarządowych (NGO)	1. Liczba złożonych, pozytywnie rozpatrzonych wniosków oraz finalnie zrealizowanych projektów grantowych przez artystów, twórców i NGO-sy oraz podmioty gospodarcze w ciągu danego roku budżetowego 2. Liczba wydarzeń kulturalnych zorganizowanych wspólnie przez instytucje kultury i NGO-sy 3. Liczba wypromowanych w ciągu roku artystów i twórców rzeszowskich
3.3 Zwiększenie współpracy z sektorem biznesu, w tym promocja i wzmocnienie mecenatu kultury wśród lokalnych przedsiębiorców	1. Opracowanie dokumentu przedstawiającego zasady współpracy i dobre praktyki pomiędzy kulturą 2. Liczba zorganizowanych w ciągu roku spotkań networkingowych w ramach inicjatywy „Kulturalny biznes” 3. Liczba beneficjentów i mecenasów kultury wspierających rzeszowską kulturę (aktualizowana co roku) 4. Liczba przyznanych nagród „Mecenasa Kultury”
3.4 Rozwój infrastruktury i kadr kulturalnych miasta	1. Opracowanie planu wytyczającego i projektującego przestrzeń miejską (budynki i infrastrukturę) z przeznaczeniem dla instytucji kultury 2. Liczba spotkań roboczych (z instytucjami kultury i mieszkańcami) oraz wypracowanych dokumentów określających działania mające na celu powołanie Centrum

	Kulturalnego Rzeszowa 3. Liczba przystosowanych obiektów (budynków, infrastruktury miejskiej) dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami 4. Liczba zrelaksowanych przeglądów i w wydanych rekomendacji w zakresie adaptacji obiektów i miejsc w przestrzeni Rzeszowa mogących służyć działalności kulturalnej 5. Liczba pracowników zatrudnionych w obszarze kultury (porównanie rok do roku) 6. Liczba zrealizowanych w danym roku szkoleń i kursów zwiększających kompetencje osób w zatrudnionych w kulturze 7. Liczba zorganizowanych w ciągu roku wizyt roboczych, warsztatów i szkoleń w obszarze zarządzania w kulturą, animowania i jej upowszechniania
--	--

Źródło: opracowanie własne

9.3. Raportowanie jako element monitoringu wdrażania Strategii

Wspomniany wcześniej system raportowania ma za zadanie monitoring i bieżący wgląd do informacji na temat postępów prac w ramach wdrażania Strategii. Zalecana częstotliwość raportowania:

- **Raporty częściowe (kwartalne / półroczne)** – oparte na opracowanym przez Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego wspólnym harmonogramie prac. Celem raportów częściowych będzie bieżący monitoring postępu wdrożenia Strategii oraz identyfikacja opóźnień i zagrożeń dla realizacji poszczególnych działań strategicznych.
- **Raport roczny** – stanowić będzie podsumowanie postępów prac na przestrzeni danego roku. Do jego opracowania posłużą raporty częściowe wchodzące w zakres danego roku kalendarzowego.

- **Raport końcowy** – będzie opracowany po zakończeniu wdrożenia Strategii. Będzie podsumowaniem tego, co i w jakim stopniu udało się z realizować oraz jakich działań zabrakło w procesie wdrożenia i z czego to wynikało.

10. Plan rzeczowo-finansowy Strategii

Poniższa tabela prezentuje symulację minimalnego budżetu niezbędnego do zaimplementowania rozwiązań proponowanych w Strategii. Przedstawione zostały w nim zasoby, które związane są z osiągnięciem minimalnych spodziewanych rezultatów, określonych w miernikach realizacji Strategii.

Tabela 10. Założenia realizacyjne dla Strategii⁵⁶

Cel strategiczny	Szacunkowy koszt netto (rocznie)	Inne założenia
Wzmocnienie działalności kulturalnej i pozycji Rzeszowa na arenie polskiej i międzynarodowej	733 700	Szereg działań w ramach tego celu strategicznego wymaga zwiększenia cyklicznej działalności w obszarze podejmowania nowych i wzmacniania obecnych inicjatyw współpracy kulturalnej Miasta Rzeszowa, a także rozwój cyklicznej działalności organizacyjnej miasta. Tak szeroki wachlarz działań wymaga zaangażowania większości zespołu składającego się na Wydział Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Rzeszowa (7-8 osób), a także stanowi argument do zatrudnienia dodatkowej kadry z ww. obszarów działalności, tj. współpracy kulturalnej Rzeszowa oraz organizacji, a także w kontekście promocji i wsparcia wydarzeń oraz inicjatyw kulturalnych (minimum pół etatu na jeden obszar, tj. 2 x 0,5 etatu).

⁵⁶ Tabela zawiera ogólny szacunek pod względem finansowym i nakładu sił osobowych potrzebnych do realizacji celów w perspektywie rocznej. Dodatkowo uwzględnia podział zadań na cykliczne i jednorazowe.

Upowszechnianie wiedzy o kulturze, historii i wielokulturowości Rzeszowa	169 500	Założeniem tego celu jest realizacja jednorazowych działań na rzecz określenia tożsamości i dziedzictwa kulturowego Rzeszowa oraz cykliczne działania lokujące dziedzictwo i dostępne zasoby miasta w bieżących działaniach Rzeszowa. Cel ten zawiera w sobie również cykliczne działania w postaci programu edukacji kulturalnej Rzeszowa oraz promocji wydarzeń i aktywizacji mieszkańców w obszarze kultury. Działania te wymagać będą zaangażowania dotychczasowej kadry Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Rzeszowa oraz wymuszą konieczność zatrudnienia kolejnych jego przedstawicieli, szczególnie na rzecz kompleksowego wdrażania, koordynacji i ewaluacji programu edukacji kulturalnej (minimum 0,75 etatu).
Wzrost poziomu wsparcia i wydatków przeznaczanych na kulturę	540 300	Działania na rzecz ostatniego z celów strategicznych opierają się głównie na systematycznym zwiększeniu środków finansowych na kulturę w Rzeszowie i rozwoju dotychczasowych możliwości wsparcia dla przedstawicieli kultury w mieście. Założenia strategii zamykają kwestie cyklicznego rozwoju mecenatu kultury w mieście oraz rozwój miejskiej infrastruktury kulturalnej, a także systematyczne wsparcie pracowników zatrudnionych w obszarze kultury. Powyższe działania częściowo wpisują się w dotychczasowe obowiązki części kadry Wydziału Kultury i Dziedzictwa Narodowego Urzędu Miasta Rzeszowa, jednak ich mnogość wymaga poszerzenia zespołu (co najmniej dodatkowy 1 etat).

Źródło: opracowanie własne